

ΑΘΗΝΑΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Α'.—ΤΕΥΧΟΣ 9.

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1901

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΗΜΗΡΙΩΤΟΥ: Ἀπὸ τὰ Μαῦρα Κρίνα. Ἀγάπη (ποίημα).

ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗ: Αὐτόχθονες καὶ ἑτερόχθονες (τέλος).

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ: Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐρετρίας.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΔΟΥ: Ἐρως ἐσταυρωμένος (διήγημα· συνέχεια).

ΠΑΡΟΣΛΑΒ ΒΙΡΧΛΙΚΗ: Ἡ Γραῖα (διήγημα· μετάφρασις Κ.).

ΑΓΓΕΛΟΥ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ: Ὁ πρόλογος τοῦ γάμου ἐν Ἀμερικῇ.

ΘΩΜΑΣ ΑΜΠΕ-ΓΚΡΑΣΣΕ: Αἱ Ἀθήναι πρὸ 68 ἐτῶν.

REMY DE GOURMONT: Ἐπιστολὴ ἐκ Παρισιῶν.

Τὸ Δεκαπενθήμερον: Ἡ Κυρία Ἀδὰμ ὑπὸ ΠΑΡΟΛΙΤΟΥ.

Γράμματα—Τέχνη—Ἐπιστήμη.

Πινακίδες.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Κεφαλὴ ὑπὸ Κ. ΠΑΡΘΕΝΗ.

Πέντε εἰκόνες ἐκ τῶν εὐρημάτων τῆς Ἐρετρίας.

Χριστιανὴ Ἑστιάς ὑπὸ Θ. ΡΑΛΛΗ.

Μετὰ τὴν δύσιν, φωτογραφία ὑπὸ Σ. ΚΟΚΟΔΗ.

Ἡ Κυρία Ἀδὰμ, ἀνάγλυφον ὑπὸ Λ. ΣΩΧΟΥ.

Ἡ Ἀπόκρεως ἐν Ἀθήναις—Τὸ ἄρμα τοῦ Διονύσου.

Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ἐκ τῶν ἀρχαιοτήτων τῶν Ἀντικυθήρων.

Εἰδώλιον ἐξ ἀνασκαφῶν ἐν Πομπηταῖς.

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ

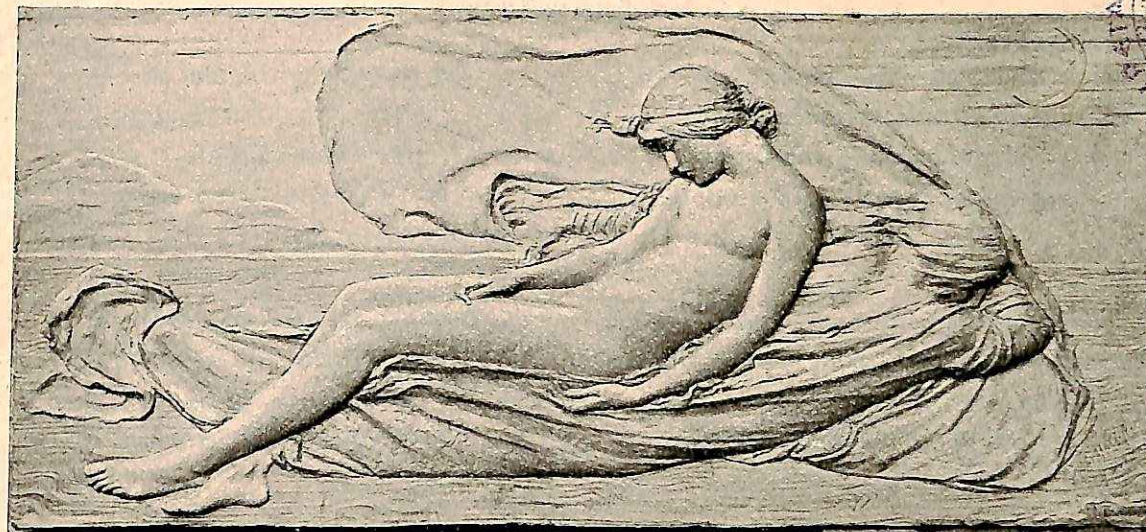
ὑπὸ BATES, Θ. ANNINOY, Ζ. ΦΡΥΛΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΙ: Meisenbach Riffarth et C", Μόναχον—Danesi, Ῥώμη—Ἐλ. Καζάνης, Ἀθήναι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ: Σπυρ. Κοκόλης (φιλότεχνος)—Κ. Δημητρίου—Κ. Μπέργκερ, Ἀθήναι.

Τὰ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ", πωλοῦνται κατὰ φυλλάδια πρὸς δρ. 1.20 ἑκάστον, ἐν Ἀθήναις εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας, Βίλμπεργ, Μπὲκ καὶ Ι. Κορτέσι καὶ τὰ περίπτερα τῶν πλατειῶν. Ἐν Πειραιεῖ, εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀντ. Χούλιτα καὶ Γ. Ἀλεξάκη.

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον Ἑστία Κ. Μάιονερ καὶ Ν. Καργαδούρη—2803.

Μ Α Υ Ρ Α Κ Ρ Ι Ν Α

Α Γ Α Π Η

Καὶ πήραμε τὸ δρόμο
τὸν ἔρωτα νὰ βροῦμε,
τοῦ σύμπαντος τὸ νόμο
νὰ γγίξουμε, νὰ ἰδοῦμε.

Καὶ σύμβολα γεμάτη
ἢ πλάση, ὀλόγυρά μας,
σκορποῦσε—ἀνάθεμά τη!—
τρομάρες στὴν καρδιά μας.

Κ' ἐκείνη, ποῦ μιὰ λαύρα
τὴ φλόγιζε μ' ἐμένα,
τὰ σύμβολα τὰ μαῦρα
μοῦ τὰδειχν' ἕνα-ἕνα.

Καὶ πέφτανε τὰ λόγια
ἀπ' τὸ γλυκὸ της στόμα,
πικρά, σὰν μυρολόγια
σ' ἐνὸς νεκροῦ τὸ χῶμα.

"Ἔτος Α'—9.

«—Ἀκούω καὶ περνάει
σὰν μουσικὴ, σὰν λιτανεία,
καὶ, ποῦ σέρεται καὶ πάει,
ὅμοιο μὲ γάμο, μὲ κηδεῖα.

Τρέμω, τὸ αἷμά μου παγώνει,
τὸ δάσος γέμισε ἀπὸ μάτια,
ἢ νύχτα ὀλόγυρα μᾶς ζώνει
στὰ σιδερένια τῆς πλεμμάτια.

Καὶ βλέπω μέσ' ἀπ' τὸν αἰθέρα
καὶ, ποῦ σιᾶπειρο θροινάζει,
φριχτὸ καὶ μαῦρο ἀπὸ κεῖ πέρα
νὰ σκύβῃ καὶ νὰ μᾶς φωνάζῃ.

Πές μου, τὰκοῦς τὸ φῶναγμά του;
τὰ φλογερά, βλέπεις, τὰ μάτια;
βλέπεις τὸ ξόδι τοῦ θανάτου,
τὰ σιδερένια τὰ πλεμμάτια;

«—Μὴ τὰ φτερά σου ἀπλώνῃς! στάσου!
Πνεῦμα, ὅπως σὺ, δὲν εἶμ' ἀκόμα,
ἢ πνίξέ με στήν ἀγκαλιά σου,
καὶ φέρε με κεῖ πάνον πτώμα!»

Κ' ἐγὼ τῆς εἶπα· «—νοιώθω μύρα
βαθεῖα ἀπ' τοὺς κόρφους σου χυμένα,
ἀνέρο με πέρν' ἢ Μοῖρα,
κ' ἐσὺ πετᾷς μαζὺ μ' ἐμένα».

*

Καὶ πήραμε τὸ δρόμο
τὸν ἔρωτα νὰ βροῦμε,
τοῦ σύμπαντος τὸ νόμο
νὰγγίξουμε, νὰ ἰδοῦμε.

Καὶ πέφτανε τὰ λόγια
ἀπ' τὸ γλυκό της στόμα
πικρὰ σὰν μυρολόγια
ὁ ἐνὸς νεκροῦ τὸ χῶμα.

«—Νοιώθω πῶς ὁλόγυμνοι
ψηλώνουμε καὶ πᾶμε,
στὰ βουβὰ κι' ἀτέλειωτα,
πάγκαλιαστοὶ πετᾶμε.

Πές μου, ὅταν γυρίσουμε
στὸν κόσμον πάλι πίσω,
θὰ μπορῶ τὴν ὄψιν σου
σὰν πρῶτα νάντικρύσω;

Ἦ σὺ τὸ χῶμα γέροντας
γιὰ πάντα τὸ κεφάλι,
πάντα θὰ σωπαίνουμε,
θὰ κλαῖμε ἀγάλη-ἀγάλη;

Μιὰ σφραγίδα πύρινη
γροικῶ στὸ μέτωπό μας...
—ὦ! ἀγνοὶ δὲν εἴμαστε
σὰν πρῶτ'—ἀλλοίμονό μας!

Κ' εἶπα· «—Θὰ σὲ ντύνουνε
στὴ γύμνια τὰ μαλλιά σου
καὶ θὰ ἰδῇς νὰ γέροντε
στὸν κόσμ' ὅλα μπροστά σου.

Καὶ θενᾶσαι πάναγνη
κι' ὁλόλαμπρη ἐκεῖ κάτω,
πνεῦμα, κόρη κι' ἄρωμα
καὶ φῶς στὴ σκοτεινιά του,

ὅταν τὸ μαρτύριο,
στὴν ἀφραστη θυσιά
τῇ γαλάζια ὁ θάνατος
σοῦ χύσῃ ἀθανασία».

*

Καὶ πήραμε τὸ δρόμο
τὸν ἔρωτα νὰ βροῦμε,
τοῦ σύμπαντος τὸ νόμο
νὰγγίξουμε, νὰ ἰδοῦμε.

Κ' εἶπε· «—ὁ νοῦς μου χάνεται,
φτωχὸ πουλί, ποῦ πέρνει
στὴν ὁρμή του ὁ σίφοννας
κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸ φέρνει.

Ποιὰ νᾶναι τὰ ψέμματα
καὶ ποιὰ νᾶναι ἡ ἀλήθεια;
Ἦ ὅλα εἶναι μυστήρια,
ἢ ὅλα παραμύθια.

Μὰ ἡ καρδιά ποῦ μέσα μου
πικρὰ πονεῖ καὶ κλαίει,
εἶναι τὸ στόμα τᾶπλαστο,
ποῦ ψέμματα δὲν λέει.

Κ' εἶπα· «—Λέει ψέμματα
κι' ὁ πόνος μας ἀκόμα
κ' ἡ καρδιά στὰ στήθια μας
εἶν' ἓνας βῶλος χῶμα.

Μόν' ὁ νοῦς μιὰ ἀχιτὶδά του
μέσ' στὰ μυστήρια χύνει,
κλώθ' ἢ ζωὴ τὸ νῆμά τους
κι' ὁ θάνατος τὸ λύνει.

*

Καὶ πήραμε τὸ δρόμο
τὸν ἔρωτα νὰ βροῦμε,
τοῦ σύμπαντος τὸ νόμο
νὰγγίξουμε, νὰ ἰδοῦμε.

Κ' εἶπα· «—Βλέπεις τίποτα;
κ' ἐκείνη μοῦπεν· —Ὁχι,
μόν' ἐν' ἄστρο ὁλόλαμπρο
σὲ μιὰ γαλάζια κόχῃ».

Κ' εἶπ'—Ἀκοῦς τὸ φῶναγμα,
τάκους στὰ ὕψη ἀκόμα;
—Ὁμοια μὲ τὸ κλάψιμο,
ποῦ χύνει παιδιοῦ στόμα.

Κ' εἶπα· «—Νοιώθεις τίποτε;»
Κ' ἐκείνη μοῦπε· «—Νοιώθω
Στὸ κορμὶ τὸ θάνατο,
καὶ στήν ψυχὴ τὸν πόθο,

μαῦρο πόθο, ἀτέλειωτο,
νὰ σβύσουμε στὰ ὕψη,
νὰ χαθοῦμε σὶ ἄπειρο
κ' ἢ νύχτα νὰ μᾶς κρύψῃ!»

Κ' ἔγυρε στὸν ὁμὸ μου
ἢ δόλια τὸ κεφάλι,
καὶ τὰνθρώπου ἔκλαψε
τῇ Μοῖρ' ἀγάλη-ἀγάλη.

Ἐκλαψε καὶ θρήνησε,
ποῦ μέσα στὸ μυστήριο
ἄθελα πετούσαμε
γι' ἀγνώριστο μαρτύριο.

Ἐκλαψε καὶ θρήνησε
τὴν ἄμοιση τῇ Νειότη,
τῇ Μορφιά, τὸν ἔρωτα,
ποῦ νοιώθαμε προδότη.

Ἐκλαψε καὶ θρήνησε
τῆς Ἀνοιξης τὰ δῶρα,
τὰνθη, ποῦ μαραίνονται,
περνοῦνε μὲ τὴν ὥρα.

Ἐκλαψε καὶ θρήνησε
τὰρώματα τοῦ Μάη,
ποῦ μεθ' τὴν αἴσθησι
καὶ τήνε παραιτάει.

Ἐκλαψε καὶ θρήνησε
τὰ πράγματα ἓνα-ἓνα,
τὰ γλυκοχαράματα
στὰ ὄρη τὰ παρθένα,

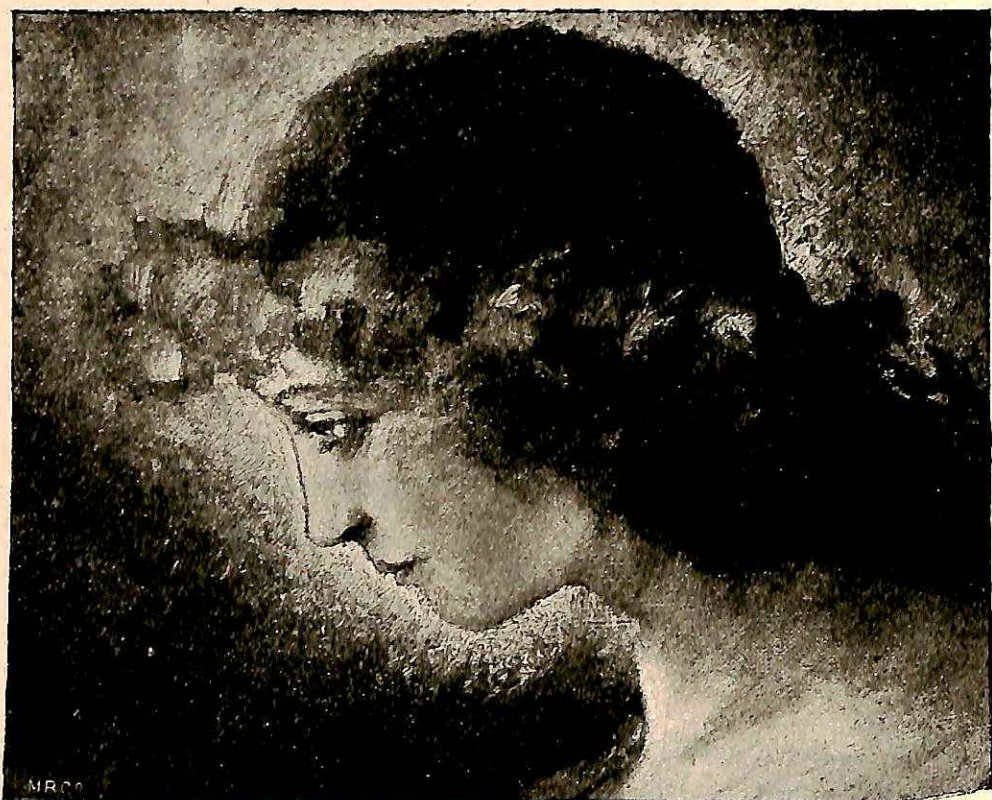
καὶ τὴν πλάση ὁλόκληρη,
ποῦ μᾶς λαλεῖ γιὰ ἐλπίδα
καὶ τὴν πέρον' ἢ Μοῖρά μας
τὴ στήνει γιὰ παγίδα.

Καὶ στὸ τέλος ἔκλαψε
τὴ γέννησι, τὸ γάμο,
κ' ἦτανε τὰ δάκρυα τῆς
περσότερ' ἀπ' τὸν ἄμμο.

Καὶ μονάχα σὶ ἄπειρο,
ψηλά, βογγοῦνε ἀκόμα,
τὸ θλιμμένο φώναγμα
ἀπ' τᾶγνωστο τὸ στόμα.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Κ Ε Φ Α Λ Η

Ἐλαιογραφία : Κ. Παρθένη.

ΑΥΤΟΧΘΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΧΘΟΝΕΣ *

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι ὡς ratio legis ἀναφέρεται ἐν τῷ ψηφίσματι τούτῳ, ὅτι οἱ ἐτερόχθονες ἐκβάλλονται τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, διὰ τὰς καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἀγῶνος ἡδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ Συνέλευσις τοῦ 1844 εἶχε πρὸς τοῦτο ἐτοιμὴν ὁλόκληρον παρακαταθήκην γηγενῶν ἡρώων, καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τῶν ἐτεροχθόνων, τὰς ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας, ἐχαρκτηρίζεν ὡς ἀδιαφόρους καὶ ἀσχετοὺς πρὸς τὴν ἐλληνικὴν ὑπόθεσιν.

Διὰ τὰ ἐννοήσῃ τοῦτο ὁ μελετῶν τὴν μαῦρην ταύτην σελίδα τῆς ἡμετέρας ἱστορίας, παραθέτω τὴν ἐξῆς ἐκ τοῦ ψηφίσματος περικοπὴν, τὴν ἀφορώσαν τὰς ἐξαιρέσεις ἐκ τοῦ ἐξοστρακισμοῦ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαίων, ὀφειλομένην καὶ ταύτην ὅχι εἰς μεγαθυμίαν, ἀλλ' εἰς ἀνάγκην.

« Δὲν ὑπάγονται εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας οἱ ἐκτὸς τοῦ κράτους διοριζόμενοι εἰς διεργηνην-τικὰς καὶ προξενικὰς θέσεις, τὰς ὁποίας ὁ τοῦ ἀγῶνος Ἕλλην δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ ».

Κατὰ λέξιν !

Ἀλλὰ διὰ τὰ ἐννοηθῇ τὸ μέγεθος τοῦ σαρκασμοῦ, τὸν ὅποιον ἐνεῖχεν ἡ αἰτιολογία αὕτη, πρέπει νὰ σημειώσω, ὅτι πρωτουργὸς τοῦ ψηφίσματος ὑπῆρξέ τις, ὅστις δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ὑπελάμβανε καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τοῦ ὡς Ἕλληνα τοῦ Ἀγῶνος. Καὶ τοῦτο διότι ταχθεὶς νὰ φυλάξῃ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Δράμαλη ἐγκατέλιπε πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐχθροῦ τὴν θέσιν του, τὰς σημαίας του καὶ τὰς ἀποσκευάς του, καὶ φεύγων πρὸς τὴν Ἀργολίδα διέδιδεν ὅθεν διέβαιναν ὅτι οἱ πλείστοι τῶν μαχητῶν του ἀπωλέσθησαν ἐν τῇ ἀνυπάρκτῳ μάχῃ· ἐνέσπειρε δὲ οὕτω τοιοῦτον πανικόν, ὥστε καὶ αὕτη ἡ Κυβέρνησις ἐπεβίβασθη ἐπὶ πλοίου πρὸ τῶν Μύλων, ὁ ἀγὼν δὲ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὁποίου ὑπερεμάχει κατὰ τὸ 1844, ἤθελεν ἔκτοτε καταπνιγῇ, ἐὰν ὁ μέγας τοῦ Ἀγῶνος στρατηλάτης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, τῶν ἐπισημοτέρων Πελοποννησίων ἀρχηγῶν καὶ τοῦ ἐτερόχθονος καὶ ἐτερογλώσσου Χατζή-Χρίστου δὲν ὤρτυεν εἰς τὰ Δερβενάκια βαθὺν τὸν τάφον τοῦ Δράμαλη καὶ τῆς στρατιᾶς του.

Ἦθέλει τις ἐν τούτοις πολὺ ἀδικήσῃ τὴν δημοσίαν γνώμην τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν ἐποχὴν

ἐκείνην, ἂν ὑπελάμβανε ὅτι ἐξεπροσώπει ταύτην ἡ πλειονοψηφία τῆς Ἑθνικῆς Συνελεύσεως.

Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Συνελεύσει, ἥτις πλείστας κατηνάλωσε πρὸς τὴν συζήτησιν τοῦ ψηφίσματος τούτου συνεδριάσεις, ἀντήχησαν πατριωτικαὶ καὶ εὐγλωττοὶ κατ' αὐτοῦ διαμαρτυρίαι.

Δὲν ἠκούσθησαν μόνον βλασφημίαι ἐν τῇ Συνελεύσει ἐκείνῃ, ὡς ἡ τοῦ εἰπόντος ὅτι « Ἄν οἱ Σάμιοι καὶ Κρήτες καὶ Κυδωνεῖς καὶ λοιποὶ δὲν ἦλθον ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἰδιαιτέρας τῶν πατρίδος εἰς τὴν Ἑλλάδα (ποία ἦτο τότε ἡ Ἑλλάς;) », τοῦτο σημαίνει ὅτι προέκριναν τὸν τουρκικὸν ζυγόν. — Οὐδ' αἱ ψῆφοι πᾶσαι αἱ σχηματίσασαι τὴν πλειονοψηφίαν ἦσαν ψῆφοι δοθεῖσαι ἐν ἐπιγνώσει ἐξ αὐτοχθονιστικοῦ ἐγωϊστικοῦ πνεύματος. Τοὺς πλείστους τιμίους πατριώτας ἀλλ' ἀπλοϊκοὺς ἄνδρας τῶν ὅπλων παρέσυραν ὑπὲρ τοῦ ψηφίσματος οἱ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἀγῶνος ὑποκριτικοὶ λυρισμοὶ τῶν πρωτουργῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ παραδείγματα τῶν καταχρήσεων καὶ ἄλλων παρεκτροπῶν τινῶν ἐπηλύδων ὑπαλλήλων, εἰς οὓς εἶχον ἀνατεθῇ δημοσία ἀξιώματα.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ βήματος ὀλίγοι ἐτόλμων νὰ ἀπολογηθῶν ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου. Ἀπ' ἐναντίας καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς συνεδριάσεις τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1844, καθ' ὅς συνεζήτητο τὸ ψήφισμα, εὐγλωττοὶ ἀντήχουν αἱ κατ' αὐτοῦ διαμαρτυρίαι, ὧν πολλαὶ ἐλάμβανον ἐκ τοῦ πατριωτικοῦ ἄλγους τῶν ἀγορευόντων διατύπωσιν τραγικῆς ἀρᾶς. Καὶ εἰς δὲ ἐκ τῶν κατ' ἀρχὴν ὑποστηρικτῶν τοῦ σχεδίου, ριφθείσης τῆς ιδέας νὰ περιληφθῶν αἱ ἀπελατικαὶ τῶν ἐτεροχθόνων διατάξεις τοῦ ψηφίσματος ἐν αὐτῷ τῷ Συντάγματι, εἶχε τὴν εὐλοκίαν νὰ εἴπῃ τοὺς ἐξῆς χαρακτηριστικούς λόγους περὶ τῆς γνώμης, ἣν εἶχον περὶ τοῦ ψηφίσματος τούτου πολλοὶ τῶν κατ' ἀνάγκην καὶ ἐνεκα λόγων πολιτικῆς ἐπιρροῆς ἐν τῇ Συνελεύσει ὑποστηρικτῶν του. « Ἄς λείψωσιν, εἶπεν, οἱ καταβαρύνοντες τὸ ἔθνος ἐτερόχθονες... ἀλλὰ τοῦτο κατορθοῦται διὰ ψηφίσματος, χωρὶς νὰ κηλιδώσωμεν τὸ Σύνταγμα μας με ἄρθρον, τὸ ὁποῖον θέλει προξενεῖ μῶμον ἀθεοπάειτον ».

Ζηλευτὴ εὐκρίνεια, ἥτις ἐπροξένησεν αἰσθησιν. Καὶ οὕτως ὁ μῶμος οὗτος δὲν μετεβίβασθη εἰς τὸ Σύνταγμα, ἀλλ' ἐκράτησε τούτον ζηλοτύπως ὑπὲρ ἑαυτῆς ἡ πλειονοψηφία τῆς Συνε-

* Τέλος· ἴδε σελ. 132.

λεύσεως θλιβεράν και ανεπίφθονον προνομίαν.

«Ηθελον όμως παραλίπει καθήκον ιερὸν πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνων, οἵτινες ἀντέδρασαν δι' ὅλου αὐτῶν τοῦ φιλοπάτριδος σθένους, ἐὰν δὲν παρέθετον περικοπὰς τινὰς συντόμους ἐκ τῶν ἀγορεύσεων των, τῶν ὁποίων περιλήψεις συνοπτικὰς περιέλαβον τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως ἐκείνης, ἀνώνυμους δυστυχῶς.

«Ὅταν ἡ συμπάθεια τῶν χριστιανῶν, εἶπεν εἰς πληρεξούσιος, μᾶς ἐπρόσφερεν ἀρωγὸν χεῖρα, χρηματικὰς βοηθείας καὶ τὸ χυθὲν αἷμα τῶν τέκνων τῆς Εὐρώπης. . . ταῦτα δὲν ἐγίνοντο διὰ μίαν τάξιν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν γενικὴν ιδέαν ἀπάσης τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Οἱ εὐγενεῖς ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι χάνουν τὴν μεγάλην ἀξίαν καὶ τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρά των, ὅταν περιορισθῶσιν εἰς ἀτομικὰ συμφέροντα. Ἡ Εὐρώπη τάξασα τὰ ὅρια δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα εἰς τοὺς ἐντὸς αὐτῶν εὐρεθέντας, αἱ δὲ κατὰ τὸν ἀγῶνα Συνελεύσεις ἐκήρυξαν τὸ ἀδίαρτον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐθεώρησαν κοινὰ δι' ὅλους τοὺς ὑπομείναντας τὸν ἀγῶνα».

«Ἄλλος ὑπέμνησε καὶ τὰ ἐξῆς.

«Ὅταν ὁ Κοραῆς ἀφιέρωνε τὴν βιβλιοθήκην του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν οἱ Ζωσιμάδαι μᾶς ἔπεμπον τοὺς θησαυροὺς των, ὅταν οἱ Ριζάραι μὲ τὴν περιουσίαν των ἐσύσταινον σχολὰς διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος, ὅταν τόσοι ἄλλοι παρέχουν εἰς αὐτὴν τὴν συνδρομὴν των, δὲν τὰ ἐπιδαφιέουσιν εἰς ὁμάδα τινὰ ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν των πατρίδα, εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ὅλον, ὁποῖον αἱ ἐθνικαὶ Συνελεύσεις τὸ ἐκήρυξαν».

«Ἄλλοι μετριώτεροι ἐκέλευον τὴν Συνέλευσιν μετὰ συντριβῆς πατριωτικῆς, περιβεβλημένης τοιαύτης λιτότητος λόγου, ὥστε καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε ἱστορικὴν μόνον ἔνοιαν ἔχει τὸ βδελυρὸν ψήφισμα, οἱ λόγοι των μυχιαίτατα συγκινοῦν.

«Πάντες οἱ Ἕλληνες», εἶπέ τις, «οὐδὲν ἄλλο εἵχομεν κατὰ νοῦν ἀγωνιζόμενοι, εἰμὴ τὴν ἐλευθερίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Μὴ χωρίζετε τὸν Ἕλληνα τοῦ πολίτου. Δὲν ἠγωνίσθησαν μόνον οἱ αυτόχθονες, ἀλλὰ πάντες οἱ Ἕλληνες ἐν γένει. Πόσον ἀδικον ἄρα εἶναι τὸ νὰ ἀποκλεισθῶσιν Ἡπειρώται, Μακεδόνες, Θετταλοί, Σουλιῶται, Κρήτες, Χίοι, Σάμιοι καὶ λοιποί, οἵτινες τὸν αὐτὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα ἠγωνίσθησαν καὶ δρασάμενοι τὰ ὅπλα ἀνεχάιτισαν τὰ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ρεύματα τῶν πολεμίων; Καὶ ὅμως μετὰ τὸν ἀγῶνα οἱ μὲν ἀπήλαυσαν τοὺς καρπούς των θυσιῶν των, οἱ δὲ ἀπώλεσαν τὰ πάντα».

Πληρεξούσιος ἀντιπροσωπεύων ἀποίκους ὑποδούλου ἐλληνικῆς χώρας εἶπεν: « . . . Ὅταν ἡ φωνὴ τῆς ἐλευθερίας ἠκούσθη, πᾶσα γῆ ἐλληνικὴ ἠλεκτρίσθη· πάντες ὤμοσαν τὸν ὑπὲρ πατρίδος ὄρκον· ὅλον τὸ ἔθνος ἐβάσθη μὲ τὸ αἷμά του. Οὐδεὶς ἐγίνωσκε τότε ποῖα ἠθελον εἶναι τὰ ὅρια, ἀλλὰ πάντες προσεδόκωμεν ὅτι τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἠθελον ἀπελευθερωθῇ, θὰ ἦτο ἡ κοινὴ πατρίς πάντων ἡμῶν· αὕτη ἦτο ἡ συνδέσασα τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος συνθήκη, ἣτις ἐγράφη δι' αἵματος. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν κινδύνων καὶ τῶν παθημάτων τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι δὲν θὰ εἶναι κοινὴ ἡ τύχη ὅλων τῶν διὰ τοῦ συνδέσμου τῶν κοινῶν ἀγῶνων καὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἡνωμένων πρὸς ἀλλήλους ἐπαρχίων;»

«Ἄλλοι ἀντέτασσαν κατὰ τῆς ἀληθοῦς τῷ ὄντι ἀτιμίας τῆς ἀναδρομικῆς ἰσχύος τοῦ ψηφίσματος, ὡς τὴν ἐχαρακτήριζον, ὅτι οἱ ἔποικοι ἐκ τῶν ὑποδούλων ἐπαρχιῶν Ἕλληνες, οἱ ἐλθόντες εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, ἀπέκτησαν τὴν ἰσοπολιτείαν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ συντάγματος τῆς Τροϊζήνης, εἰς τὸ ὁποῖον πάντες τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος οἱ παραστάται εἶχον ὀρκισθῇ πίστιν. Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὴν πλειονοψηφίαν τῆς Συνελεύσεως ἠρώτα ὀργίλως·

Πῇ δὴ συνθεσῶμεν τε καὶ ὅρκια βῆσεται ἡμῖν;

«Ἄλλ' ἂν τὴν πλειονοψηφίαν ἐκείνην δὲν συνεκίνει ἡ ἐπικλήσις τῶν κοινῶν ἀγῶνων καὶ τῶν κοινῶν θυσιῶν, βεβαίως δὲν ἠθελε τὴν συγκινήσει ἡ καθ' Ὁμηρον πατριωτικὴ ῥητορικὴ τοῦ Ὀδυσσεως, παρ' ὅλην τὴν ἐπιτυχίαν τῆς κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἐκείνους χρόνους· διότι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος οἱ ἡρωϊκοὶ χρόνοι εἶχον λήξει πολὺ πρὸ τοῦ 1844, οὐδ' ἐπὶ πᾶσι ἐκτοτε ποτέ.

«Ἄλλος πληρεξούσιος διὰ λόγου, ἀνὰ πᾶσαν λέξιν τοῦ ὁποίου ἐξεχείλιζεν ἡ περιφρόνησις, εἶπε μετὰ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς· «Ἡθελον νὰ ἦσαν σήμερον ἐδῶ ὁ Γερμανός, ὁ Ζαήμες, ὁ Κολοκοτρώνης, ὅλοι οἱ τῶν ἐθνικῶν Συνελεύσεων τοῦ Ἀγῶνος πληρεξούσιοι, ὅλοι οἱ λαβόντες τὰ ὅπλα ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ σκοποῦ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους, διὰ νὰ ἀκούσῃτε ἀπὸ αὐτοὺς πόσον ἐμακρύνθητε τῆς Μεγάλης ἐκείνης Πατρίδος, τὴν ὁποίαν ἐξέφραζεν ὁ ὄρκος των καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ Ῥήγα».

«Ἄλλ' εἶχε τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο ἀκεραίαν καὶ τὴν μορφήν τῆς προδοσίας. Ἡ Πύλη ἤρνετο νὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς Ἕλληνας καὶ τοὺς μετανάστας καὶ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ διαμένοντας. Μία προγενεστέρα συνθήκη, δι' ἧς ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ὑπεχώρει εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Πύλης,

οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἔθνους, κληθεῖσα Ἀνταλκίδειος, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἐκκλύσθη ὑπὸ ἀρῶν. Καὶ ἤδη ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος Συνέλευσις ἤρνετο τὰ πολιτικὰ δίκαια εἰς κατηγορίαν Ἑλλήνων πολὺ εὐρύτεραν καὶ πολυπληθεστέραν ἐκείνης, τῆς ὁποίας τὴν ἰθαγένειαν ἠμφισβήτη ἡ Πύλη. Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦν διὰ νὰ κατανοηθῶν οἱ ἐφεξῆς λόγοι ἐνὸς τῶν πληρεξουσίων.

«Πολὺ περίεργος μεταβολή. Συνωμολογήθη συνθήκη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποκλείουσα τῶν πολιτικῶν δικαίων τοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα μείναντας ετερόχθονας, ἣτις τοῦλάχιστον ἐκανόνιζε μόνον τὸ μέλλον καὶ δὲν προσέβαλλε τὸ παρελθόν· τότε τὸ ἔθνος ἐθεώρησε τοῦτο ὡς ἐγκλημα καὶ κατηνέχθη βαρέως κατὰ τοῦ διεξαγαγόντος τὰς διαπραγματεύσεις. Σήμερον οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ὅχι μόνον παραδέχονται τὴν συνθήκην ταύτην, ἀλλὰ δίδουν εἰς αὐτὴν καὶ ὀπισθενέργειαν μέχρι τοῦ 1827!»

Κατὰ δὲ τῆς ἱστορικῆς πλαστογραφίας τοῦ ψηφίσματος, τῆς τερματιζούσης τὸν ἀγῶνα εἰς τὰ 1827, ἄλλοι πληρεξούσιοι ὑπέμνησαν, ὅτι μετὰ τὸ 1827 ἐγένοντο αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ Τσοῦρτς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Ἀνατολικήν. Μετὰ τὸ 1827 ἀπληθευρώθη διὰ τῶν ὁπλιν ἢ Βοιωτία, ἢ Παρνασσός, ἢ Δωρίς, ἢ Ναυπακτία· μετὰ τὸ 1827 παρεδόθησαν τὰ φρούρια τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Βονιτζής. Μετὰ τὸ 1827 συνεκροτήθησαν τόσαι μάχαι, τὰς ὁποίας ἐπέσπεψε δαφνηφόρος ἡ μάχη τῆς Πέτρας καὶ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ στολίσκου τοῦ Ἀμβρακικοῦ, τοῦ ἐξοπλισθέντος ὑπὸ τοῦ αἰμυμνήστου Κυβερνήτου, τὰ ὁποία ἐθαύμασαν οἱ ξένοι Ναύαρχοι.

Εἰς πληρεξούσιος θέλων νὰ δείξῃ πόσον ἡ ἐθνικὴ ἐλληνικὴ συνείδησις εἶναι ἀκμαία καὶ παρ' ἐκείνοις, οἵτινες ἀπώλεσαν πᾶσαν ἐλπίδα νὰ μετασχηματισθῇ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνότητος, ἀνέφερε τὸ ἐξῆς συγκινητικὸν ἐπεισόδιον: «Εἰς τὸ Παλέρμιον κατοικοῦν Ἕλληνες ἕως 16,000, οἵτινες κατώκησαν ἐκεῖ πρὸ αἰῶνος, φεύγοντες τὴν δουλείαν· οὗτοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως ἀναβαίνουν εἰς ὄρος καὶ ἐκείθεν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀποβλέποντες τελοῦσι τὴν Ἀνάστασιν».

Ἡ συγκινητικὴ αὕτη ἀφήγησις δὲν ἔχει βεβαίως μείζονα ἀξίαν ὥραιου θρύλου. Ἀλλὰ λόγῳ τῆς καταπληκτικῆς ἀναλογίας τοῦ ὑπέμνησεν ὁμοίας πατριωτικῆς νοσταλγίας ἐκδήλωσιν ὑπὸ μορφήν συγκινητικωτέραν καὶ θλιβερότεραν, τὴν ὁποίαν διηγείται ὁ Ἀθηναῖος.

«Ποσειδωνιάταις», λέγει, «τοῖς ἐν τῷ Τυρρηνικῷ κόλῳ συνέβη τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἑλλήσιν οὖσιν ἐκθεσθαρβαρῶσθαι Τυρρηνοῖς ἢ Ρωμαίοις γεγενοῖσι καὶ τὴν τε φωνὴν μεταβεβληκέναι, τὰ τε πολλὰ τῶν ἐπιτηδεύματων, ἄγειν δὲ μίαν τινὰ αὐτοὺς τῶν ἐορτῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἔτι καὶ νῦν, ἐν ἣ συνιόντες ἀναμνησκονται τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τε καὶ νομίμων, ἀπολοφυράμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ δακρύσαντες ἀπέρχονται».

Παράλληλοι δὲ πρὸς τὰς διαμαρτυρίας τῆς μειονοψηφίας τῆς Συνελεύσεως ἦσαν αἱ διαμαρτυρίαι τοῦ τύπου, ὅστις διὰ τοῦ ὀλίγου πομπώδους καὶ ξενίζοντος σήμερον ὕφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐστιγματίσθη τὴν θραυστάτην ταύτην ἐκδήλωσιν τοῦ ταπεινοῦ πνεύματος τοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ τῶν μικρῶν συμφερόντων, ὧν ἡ ἐπικράτησις ἀναιρεῖ τὴν ιδέαν τοῦ ἔθνους, πολὺ εὐρύτεραν τῆς τοῦ κράτους, διὰ τοὺς λαοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν συνεπλήρωσαν τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἐνότητα, ἐνσπείρει τὴν ἔριν καὶ τὴν διὰίρεσιν μετὰ τῶν ἀδελφῶν τέκνων τῆς μεγάλης οἰκογενείας τοῦ αὐτοῦ ἔθνους.

Ὁμόφωνος σχεδὸν ὑπῆρξεν ὁ τότε τύπος εἰς τὸν κατὰ τοῦ αὐτοχθονικοῦ ψηφίσματος ἀγῶνα, ἀλλὰ προσέειχεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἡ «Ἀθηνᾶ».

Αὕτη ἐφιλοξένει πᾶσαν διαμαρτυρίαν ἐναντίον τοῦ ψηφίσματος.

Εἰς ἔγραψεν ἐν αὐτῇ τὴν 19 Ἰανουαρίου 1844· «Διὰ νὰ εἴσθε δίκαιοι, γράψατε εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀπολυθησομένων καὶ ἐκείνους ἐκ τῶν ἰθαγενῶν, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον ἀναξίως τὰς θέσεις, καὶ πρὸ πάντων ὅλους ὅσοι κατεχράσθησαν τὰ δημόσια χρήματα καὶ ἠδίκησαν τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον. (Φαίνεται ὅτι ἐκτοτε τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον ἦτο φυσικὸς ἐχθρὸς, ὡς βραδύτερον παρήτηρσεν ὁ Ἀμπου). Ἡ πρέπει τὴν μὲν ἰθαγενῆ ἀναξιοσύνη καὶ ἀδικίαν νὰ τιμῶμεν, τὴν δὲ ετερόχθονα ἱκανότητα νὰ παιδεύωμεν;» Καὶ λαμβάνων ὁ ἀρθρογράφος ὕψος κήρυκος τοῦ πατριωτικοῦ λόγου προσέθετε τὸν ἐξῆς ἐπίλογον διὰ μεγάλων κεφαλαίων γραμμάτων ἐκτετυπωμένων ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ».—«Συμβουλευώ, ὡς ἀδελφός ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι πάντων καὶ ὡς πολίτης Ἕλληνα, νὰ ἐκλείψωσι διόλου καὶ ἀπὸ τὸ σύνταγμα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην νομοθεσίαν ἡμῶν αἱ ψυχραὶ καὶ βάρβαροι λέξεις ετερόχθων, αυτόχθων, ἰθαγενής. Πάντες ἐν ἑσμεν καὶ νῦν καὶ αἰεὶ, ὡς Ἕλληνες τῷ Γένει καὶ ἀδελφοὶ τῇ πίστει».

Καὶ ὁ νεαρὸς δὲ τότε, ἀλλὰ καὶ τότε καὶ βραδύτερον κορυφαῖος τῶν Ἑλλήνων νομοθετῶν, ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς, ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὰ ἀρχικὰ στοίχαια τοῦ ὀνοματεπωνύμου του τὴν 8 Ἰανουαρίου ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ» ἄρθρον, ἐν τῷ

ὁποῖα ἡ γλῶσσα ὑστερεῖ βεβαίως, διότι ἡ γλῶσσα τοῦ νομοδιδασκάλου δὲν εἶχεν ἀκόμη λειανθῆ καὶ ἔφερεν ἔτι τὴν περιβολὴν τῆς στρυφνότητος καὶ τοῦ ξενισμοῦ, ἥτις χαρακτηρίζει τὰ ἀρχαιότερα αὐτοῦ ἔργα. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν περιβολὴν ταύτην ἀνευρίσκονται καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ἔννοια βαθεῖα, κρίσεις ἀλάνθαστοι, συμπεράσματα ἀδιάσειστα.

«Πρέπει, ἔγραφε, νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τοῦ αὐτοχθονισμοῦ τὰ στενὰ ὅρια. Ὁ αὐτοχθονισμὸς ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν γῆν. Θεωρεῖ ἀπλῶς τὸν χοῖκὸν ἀνθρώπων· εἶναι παράστασις ὕλική. Ἡ γῆ δὲν κάμνει τὸ ἔθνος, τὸ ἔθνος κατακτᾷ τὴν γῆν τοῦ καὶ τὴν ὑποτάσσει διὰ τῶν ἡθικῶν του δυνάμεων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ του. Ἡ καταγωγὴ εἶναι λοιπὸν μόνον μέσον, μόνον μέσον ἢ γέννησις, τοιοῦτον δὲ μέσον δύναται νὰ εἶναι καὶ ἡ σταθερότης τῆς κατοικίας. (Πλούταρχος ἐν βίῳ Σόλωνος. Ὅτι γενέσθαι πολίταις οὐ δίδωσι πλὴν τοῖς φεύγουσιν ἀειφυγίαν τὴν ἑαυτῶν ἢ πανεστίοις Ἀθηναῖς μετακλιζομένοις ἐπὶ τέχνῃ.) Δὲν εἶναι λοιπὸν κατ' ἀνωτέραν σημασίαν Ἑλλήν, ἐκεῖνος ὅστις προσηλώθη ἐντελῶς εἰς τὴν ἡμεδαπὴν φεύγων ἐπ' ἀειφυγίαν τὴν ἑαυτοῦ, ἀπ' ἐκεῖνον ὅστις γεννηθεὶς ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ἀπεδήμησεν, ἀπέξενώθη, ἔλαβεν ἄλλου τὴν ἀνατροφὴν τοῦ καὶ μόνον σημεῖον πατριωτισμοῦ δίδει τὴν ἐπάνοδόν του;

» Τὰ εὐγενέστερα αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου συνηγοροῦν ὑπὲρ τούτου. Μόνη ἡ ἀγριότης εἰς τὴν ἀμιξίαν τῆς θεωρεῖ τὴν καθαρότητα τοῦ αἵματός της ὡς τίτλον εὐγενείας, μόνον αὕτη δύναται νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸν αὐτοχθονισμόν, ὡς εἰς ἱερὸν σύμβολον.

» Εἶναι περιττὸν νὰ θέσωμεν τὸ ζήτημα καὶ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ἐποψὶν τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐκαστος νοεῖ πόσον αὐξάνει ἡ πατρὶς σύρουσα ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς τὰ ὁμογενῆ στοιχεῖα. Ὁ αὐτοχθονισμὸς εἶναι ὁ λίθος, τὸν ὁποῖον θέτει ὁ ἀγριὸς εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου του, διὰ νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὰ θηρία. Ἡμεῖς ὅμως πέριξ ἡμῶν δὲν ἔχομεν θηρία. ἀλλ' ἀδελφοὺς, ὅλους ἀνέχοντας εἰς τὴν μεγάλην ἐλληνικὴν οἰκογένειαν».

Ἐγράφοντο δὲ καὶ ἄρθρα πολὺ δριμύτερα, τόσον ὑβριστικὰ ἰδίως κατὰ τοῦ πρωτοουργοῦ τοῦ ψηφίσματος, ὥστε εἶναι ἀδύνατος ἡ παράθεσις αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ποίησις κατηράσθη τοὺς διαορύοντας τὴν Ἑλλάδα. Ἡρωϊκὸς τοῦ Ἀγῶνος στρατιώτης καὶ ψάλτης τῶν ἄθλων του, ὁ Ζαλοκώστας εἰς τὰς «Σικίας τοῦ Φαλήρου» παρουσιάζει ἀπειλητικὸν τὸ φάσμα τῆς ἐθνικῆς Ὀργῆς,

τὴν ὁποίαν προσωποποιεῖ θέτων εἰς τὸ στόμα της μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰς ἐξῆς στροφάς.

Καὶ ξένος καλεῖται κ' ἐκεῖνος ἀκόμα
Ποῦ ἄφῃς' ἐστὶν καὶ πλῆθι τιμῶν
Καὶ ἦλθε τὴν σώτειραν σπάθην κρεμῶν
Νὰ βάψῃ μὲ αἷμα τὸ ἄξενον χῶμα;

Ἀχάριστοι! ποῖος πρὶν εἶχε πατρίδα;
Δὲν εἶχε πατρίδα κατ' οἶκον κανεῖς;
Ὅταν ἐν μέσῳ δουλείας δεινῆς
Ἐφέρομεν πάντες σκληρὰν τυραννίδα.

Πληθὺς πανταχόθεν συνέρρεεν ὅπου
Ἡνοίγετο πάλης καὶ μόχθων σκηνή,
Καὶ μία ὑψοῦτο Ἑλλήνων φωνή,
Χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ διάκρισις τόπου.

Τὸ ἔθνος εἰς ἀνδρὰ κλεινὸς πεπτωκότα
Δὲν ἔδιδ' ἐπ' ὤνυμοι τότε μικρόν,
Ἀλλὰ τὸν γενναῖον ὑψολόγει νεκρὸν
Καὶ ποῦ ἐγεννήθη ποσὺς δὲν ἤρῳτα.

Εἰς βήματος σήμερον ὄρησας ὤντω
Κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄπλον κροτεῖ,
Φεῦ! σήμερον κόνιν ἡρώων πατεῖ
Ἀγρῶν ἡμαγμένων ἀναίμακτος ῥήτωρ.

Τίς ἦν ὁ κακοῦργος. ἐξ οὗ ὀλεθρία,
Ἐξῆλθεν ἡ πρώτη ἐρίδων σπορά;
ὦ! Εἴθε μελλόντων αἰώνων ἀρᾷ
Εἰς τὴν κεφαλὴν του νὰ πέσῃ βαρεῖα.

Ἄς εἶναι παντοῦ βδελυκτὸν τὸνομά του,
Ἀτάραχον ὕπνον νὰ μὴ κοιμηθῇ,
Πλησίον του δέ τις νὰ μὴ εὐρεθῇ
Παρήγορος ἄλγους ἐν ὥρᾳ θανάτου.

Τινὲς τῶν στίχων τούτων δὲν εἶνε βεβαίως ἄπταιστοι· αἰσθητικῶς δὲ κρινόμενοι σήμερον βεβαίως ἔχουν ἀνάγκην ποῖας τινας ἐπιεικειάς τῆς κριτικῆς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλα θαυμάσια τοῦ Ζαλοκώστα ποιήματα. Ἀλλ' ἀπῆχουν τὴν εἰλικρινῆ κραυγὴν τοῦ ἄλγους στρατιώτου τοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐδόνουν τὰς πατριωτικωτέρας χορδὰς τοῦ ἔθνους κατὰ τῶν διαιρούντων τὴν ἐλληνικὴν οἰκογένειαν.

Δυστυχῶς τὸ αἶσθημα τῆς φρίκης διὰ τὸ ἀνόητον τοῦτο ψήφισμα δὲν περιωρίσθη μόνον μεταξὺ τοῦ ἐλληνικοῦ γένους.

Οἱ ξένοι ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωποι ἀπέστειλαν περὶ αὐτοῦ ἐκθέσεις δριμείας· μία δὲ κατόπιν φιλογολικὴ κορυφὴ τῆς Γαλλίας, ὁ Ἀμποῦ, τὸν ὁποῖον εἶχομεν βαπτίσαι μισέλληνα ἀπλῶς διότι ἡγάπα νὰ ἐνδύῃ μερικὰς ἀληθείας μὲ τὸ ἔνδυμα τῆς ὑπερβολῆς καὶ τοῦ σκληροῦ σαρκασμοῦ, εἶχε γράψῃ πολλὰ περὶ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐν τῇ «Συγχρόνῳ Ἑλλάδι», βιβλίῳ, τὸ ὁποῖον δυστυχῶς ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐχρησίμευεν ὡς

ὁδηγὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς γνώμης περὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων.

Μεταξὺ ἄλλων ἀφιερόνει εἰς αὐτὸ τὰς ἐξῆς περικοπὰς· «Τὸ ψήφισμα τοῦτο, τὸ ἀδικώτερον καὶ τὸ μωρότερον (le plus inepte) ἐξ ὧν λαὸς πολιτισμένος ἐνομοθέτησε ποτέ, παρέχει τὸ μονοπώλιον τῶν δημοσίων δικαίων εἰς τοὺς Ἑλληνας τοὺς γεννηθέντας ἐντὸς τοῦ μικροσκοπικοῦ βασιλείου τοῦ Ὁθῶνος — ! . . . Εἰς νησιώτης Χίος ἢ Κρής, εἰς Ἑλλήν τῆς Σμύρνης, τῆς Κερκύρας ἢ τῶν Ἰωαννίνων ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους εἶναι ἀνίκανος, ὅπως ἐκπληρώσῃ καθήκοντα ἀγροφύλακος. Τῷ ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ δωρήσῃ ἐλευθέρως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἑκατομμύριον, νὰ οἰκοδομήσῃ ἀστεροσκοπεῖον, ἱερατικὴν σχολὴν ἢ νοσοκομεῖον. Οὕτω κελεύει τὸ ψήφισμα τῆς 3 Φεβρουαρίου 1844».

Παρηλθὼν ἔκτοτε ἔτη καὶ τὸ ψήφισμα τοῦτο παρέσυρεν ὁ χρόνος· εὐτυχῶς δὲ καὶ αὕτη ἡ ἀνάμνησις του ἐξηνεμώθη ἀπὸ τῶν καρδιῶν αὐτοχθόνων καὶ ἐπηλύδων, ἐλευθέρων καὶ δούλων.

Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ τοπικισμοῦ, ἡ στενὴ ἔννοια τῶν τοπικῶν συμφερόντων, ὡς συμφερόντων ἀποκλειστικῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐτερόχθονος εἶναι αὐθάδεια, δὲν ἐξέλιπεν ἀπολύτως. Ὁ ἀταβισμὸς διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐνωφθάλμιος δυστυχῶς εἰς τὸν ὀργανισμόν τὸν ἰὸν τοῦ τοπικισμοῦ καὶ τῶν ἐμφυλίων διαιρέσεων. Εὐτυχῶς ὁ ἰὸς οὗτος ἐξησθῆναι ἔκτοτε πολὺ, ἐπισήμως δὲ ἡ εἰδεχθῆς τοῦ αὐτοχθονισμοῦ μορφή δὲν ἐξεδηλώθη ἔκτοτε μετὰ τὸ 1844.

Ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβουλίῳ ὁ τοπικισμὸς ἔσχε τοὺς ἀπολογητάς του· πολλάκις μετὰ λυρικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξήρθησαν τὰ ἀποκλειστικὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου κατὰ τῶν ἐπηλύδων ὁμοφύλων, καθ' ὧν πνοὴ δυσμενείας καὶ περιφρονήσεως ἐπέπνευσεν οὐχὶ σπανίως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐλευθέρως πατρίδος. Ἀλλ' αἱ ἐκδηλώσεις αὗται ὑπῆρξαν πάντοτε ἀραιαί, μεμονωμένα, καὶ πάντοτε τὰς κατέπνιξαν διαμαρτυρίας καὶ ἀγανακτήσεως κραυγαί.

Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει πλέον κίνδυνος νὰ βλάβῃ οὐσιωδῶς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν τὸ πνεῦμα τοῦ τοπικισμοῦ. Οἱ χρόνοι τῶν αὐτοχθονικῶν προνομίων παρηλθὼν ἀνεπιστρεπτί, καὶ οἱ ἀνθρώποι οἱ λατρεύοντες ἀντὶ τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς πατρίδος, ἡ ὁποία ἀγνοεῖ τὰ χωρογραφικὰ ὅρια τοῦ κράτους, τὴν πατρίδα, ἐφ' ἧς πίπτει ἡ σκιά τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ χωρίου των, ἤρπαιθησαν κατὰ πολὺ.

Ἀλλοτε τοὐλάχιστον τὰ ταπεινὰ ἐλατήρια ταπεινῶν πράξεων ἐσκίαζε καὶ ἀπέκρυπτε σημαία εὐγενής· ἐταυτίζον τὸν αὐτοχθονισμόν μὲ τὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀγῶνος. Καὶ ἡ μαγικὴ αὕτη λέξις ἀπεπλάνα ἐκείνους, ὅσοι ἐλησμόνουν ὅτι ἀγὼν ἐθνικὸς ἦτο ἐπίσης καὶ ἡ ὀλοκαύτως τοῦ Γεωργάκη Ὀλυμπίου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σέκκα, τοῦ ἱεροῦ λόχου ἡ πλουσιωτάτη αἵματος σπονδὴ εἰς τὸ Δραγατζάνι, τῶν Ψαρῶν ἡ ἐρήμωσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ μέγας τοῦ ἔθνους ποιητὴς παριστᾷ τὴν δόξαν πλανωμένην μὲ στεφάνι

γενομένο ἀπ' τὰ λίγα χορτάρια
ποῦχαν μείνει στὴν ἔρημῃ γῇ·

ὅτι ἀγὼν ἐθνικὸς ἦτο καὶ ὁ ἀγὼν τῆς Σάμου καὶ τῆς Κρήτης, ὅπως καὶ τῆς Κασσάνδρας, τῆς Ναούσης, τῶν Κυδωνιῶν καὶ τῆς Χίου αἱ μυρίονεκροι θυσίαι.

Ἀλλὰ σήμερον τὰς ὀλίγας στείρας ψυχάς, ἐν αἷς ἐνοικεῖ ἀκόμη τοῦ αὐτοχθονισμοῦ τὸ πνεῦμα, ἀπέλιπε καὶ αὕτη ἡ σημαία μὲ τὰ ψευδῆ χρώματα. Καὶ ἀντὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀγῶνος, ὑψώνουν τὴν σημαίαν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου, σημαίαν πολὺ ἀμφιβόλου χρωματισμοῦ, καὶ ἔτι ἀμφιβόλωτέρας καθαριότητος, ἡ ὁποία δὲν ἔχει πλέον τὴν δύναμιν νὰ ἐλκύῃ κανένα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1897 ἡ τότε τοῦ κ. Δηλιγιάννη Κυβέρνησις εἰσηγήσατο καὶ ἡ Βουλὴ ἐψήφισε νόμον, ὅστις ἀποτελεῖ τοὺς ἀντίποδας τοῦ ἐπαράτου ψηφίσματος καὶ ἀπηχεῖ ἐκ νέου τὸ ἀνδροπρεπές, τὸ ἀρήιον τῆς Ἐπιδαύρου κήρυγμα. Ὁ νόμος οὗτος ἀποδίδει τὴν ἀληθῆ τοῦ ἔθνους ἔννοιαν, ὅχι ποτὲ ὡς συνόλου ἀτόμων, τὰ ὁποῖα περιλαλεῖ ἡ μάνδρα τῶν ὀρίων τῆς ἐπικρατείας, ἀλλ' ὡς φυλῆς ἐνιαίας καὶ ἀδιασπάστου, τῆς ὁποίας τὰ τέκνα, ὅπου δὴποτε ἐγκατεσπαρμένα, κοινὸς ἔχουν τοὺς πόθους, κοινὸς τοὺς παλμούς, τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, τὰ ἰδεώδη τὰ ἐθνικά.

Τοὺς Ἑλληνας τὸ Γένος πάντας διὰ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου νόμου τοῦ Β'ΥΠΓ' ἐκάλεσεν ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὰ ὅπλα, καὶ κατέρριψεν ὑπὲρ αὐτῶν ὅλα τὰ τυπικὰ ὁράγματα τῶν περὶ πολιτογραφησεως νόμων, ἀπονέμουσα εἰς αὐτοὺς ἀμεσον ἰσοπολιτείαν ἐπὶ μόνῳ τῷ ὅρκῳ αὐτῶν ὡς στρατιωτῶν τῆς μητρὸς Πατρίδος.

Ἡσθάνθησαν πάντοτε ἄρρητον συγκίνησιν ἀναγινώσκων τὸ κείμενον τοῦ νόμου τούτου, τόσον ξένου πρὸς τὴν συνήθη πεζότητα τῶν νομικῶν κειμένων. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου παρίσταται ὡς γραφέν οὐχὶ διὰ μελάνης, ἀλλὰ διὰ χαρ-

κτῆρων κυανῶν, ὡς ὁ οὐρανός μας, ὡς τοῦ ἔθνους τὰ χρώματα. Ὁμοιάζει φύλλον ἀποσπασθὲν ἀπὸ τὸ ἔθνικόν Εὐαγγέλιον τῆς Ἐπιδαύρου, ἀναδίδει ἀόριστον ἄρωμα παλαιῶν δαφνῶν, ἀντιλαμβάνει τοὺς ἤχους τοῦ διατόρου σαλπίσματος τοῦ Ῥήγα.

«Οἱ κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον κατατασσόμενοι ἐν τῷ στρατῷ ἐθελονταὶ (πάντες οἱ Ἕλληνες τὸ Γένος) προσκτώνται τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγενείαν ἀνευ ἄλλης τινὸς διατυπώσεως περὶ πολιτογραφήσεως ἀπαιτουμένης ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ Ἀστικοῦ Νόμου, ἐγγραφόμενοι ἐν τῷ δήμῳ οὗ ἤθελον προτιμήσει νὰ ἀποτελῶσι μέλος. Ὁ διδόμενος ὑπ' αὐτῶν ὅρκος τοῦ στρατιώτου ἀναπληροῖ τὸν ὅρκον τοῦ πολίτου Ἕλληνος».

Ἀθρόα τὰ τέκνα τῆς Πατρίδος ἀπὸ περάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπήκουσαν εἰς τὸ κέλευσμά Της. Ἦτο σταυροφορία πανελλήνιος, ἐθνικὸς συναγερμός. Ἄν δὲν ἤλπιζον ὅτι ἔρχονται πρὸς τὴν νίκην, ὠνειρεύοντο ἐντιμὸν ἦτταν μὲ σύντροφον

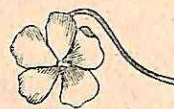
ἀχώριστον τὴν Δόξαν, ἡ ὁποία δὲν ἀκολουθεῖ πάντοτε τοὺς ἀτυχεῖς νικητάς, οὐδ' ἐγκαταλείπει ποτὲ τοὺς ἐντίμως ἡττωμένους.

Σήμερον πυκνοὶ ἔβαινον πρὸς κατὰταξιν οἱ Μικρασιάται, τὴν ἐπαύριον οἱ ἐκ Ρωμανίας Ἕλληνες, ἄλλην ἡμέραν οἱ Στενημαχῖται, οἱ Φιλιππουπολίται, οἱ Κύπριοι, οἱ Σάμιοι, οἱ ἐξ Αἰγύπτου Ἕλληνες, καὶ πάντοθεν οἱ ἐκτὸς ἔτι τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἀγωνιζόμενοι βιοπαλαισταί.

Καὶ ὅταν ἐβλεπον τὰ εὐσταλῆ ταῦτα τέκνα τῆς Ἑλλάδος, ἅτινα ἀπὸ τῆς ξένης ἐπεστράτευσαν οἱ παλμοὶ τῶν καρδιῶν των καὶ τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα τὸ πρῶτον ἐπάτουν τὸ ἔδαφος αὐτῆς διὰ νὰ τὸ ἀρδεύσουν διὰ τοῦ αἵματός των, ὅταν εἶδον τὴν ἀληθῶς Ἑθνικὴν ταύτην Συνέλευσιν τῆς νέας γενεᾶς τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡνωμένην ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ὑπερτάτης ὑπὲρ τῆς μητρὸς Πατρίδος θυσίας, ἠρώτησα ἑμαυτόν·

Εἶναι πλέον δυνατὸν ἡ χώρα αὕτη νὰ γεννήσῃ αὐτοχθονιστάς;

ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Εἰκ. 1.

Ὅπως ἡ Τάναγρα φημιζέται διὰ τὰς ἀρχαίας αὐτῆς κόρας, οὕτω καὶ ἡ Ἑρέτρια κατέστη περίφημος πρὸ πάντων διὰ τὰς ληκύθους καὶ ἰδίᾳ τὰς πολυχρώμους.

Τὴν πλουσιωτάτην συλλογὴν ληκύθων ἔχει τὸ ἔθνικόν ἡμῶν μουσεῖον, τούτων δὲ τὰ δύο τρίτα περίπου προσέρχονται ἐξ Ἑρετρίας καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1897 τὴν τακτικὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἀρχαίας Ἑρετρίας, καίτοι δὲ πρὸ τούτου πολλὰ ἀνασκαφαὶ εἶχον γείνη ἐκεῖ καὶ πολλὰ εἶχον εὑρεθῇ, ἐν τούτοις τὰ τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν εὐρήματα, καὶ πρὸ πάντων τὰ τοῦ παρελθόντος ἔτους, εἶνε ἀξιόλογα.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων σπουδαίων ἀρχαιοτήτων τριάκοντα πολύχρωμοι λήκυθοι καὶ πολλὰ

μετ' ἐρυθρῶν μόνον εἰκόνων ἐξήχθησαν κατὰ τὸ 1900 ἐκ τῶν ἀνεξαντλήτων ἀρχαίων Ἑρετρικῶν τάφων.

Ἀντιθέτως πρὸς ὅσα δοξάζει ὁ χριστιανισμὸς περὶ τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον, οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπεθύμει καὶ νεκρὸς νὰ διάγῃ βίον ὅμοιον τῷ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τούτου ἕνεκα προσεπάθουν νὰ καταθέτωσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον πᾶν ὃ τι ἠδύνατο νὰ τῷ χρησιμεύσῃ πρὸς τροφήν καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ ὑπηρεσίαν. Λεῖψανα διαφόρων τροφῶν, ἰδίως κελύφη φῶν, διάφορα ἀγγεῖα, εἶδη κοσμησέως, ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα ἀναλόγως πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἐπάγγελμα τοῦ θανόντος παρουσιάζονται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀποκαλύπτοντος ἀρχαίους τάφους.

Ἐν Ἀθήναις καὶ Ἑρετρῇ ἰδίως, ἔθος ἦτο νὰ θέτωσι παρὰ τὴν νεκρικὴν κλίνην καὶ ἐν τῷ τάφῳ ληκύθους πλήρεις εὐώδους ἐλαίου, διὰ τὸ ἔθος δὲ τοῦτο καὶ μόνον ἐπλάττοντο συνήθως τὰ ἀγγεῖα ταῦτα καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλομεν, ὅτι

διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν τόπων τούτων αἱ τόσαι λήκυθοι, ὧν τινες δύνανται νὰ ταχθῶσι μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας ἀγγειογραφικῆς.

Τὸ σχῆμα τῶν κορυφῶν τούτων ἀγγείων βλέπουν οἱ ἀναγνώσται εἰς τὰς κοσμοῦσας τὰς σελίδας ταύτας εἰκόνας. αἵτινες ἀπεικονίζουν ληκύθους Ἑρετρίας ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Ὅταν αἱ παραστάσεις ἐπὶ τῶν ἀγγείων τού-

τῆς αἰγίδος καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέμμα παρίσταται ἐπὶ τῆς πρώτης ληκύθου δεξιᾷ ἐπὶ τῆς εἰκόνης ὑπ' ἀριθ. 2· τὸ κράνος ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ τὸ μακρὸν δόρυ.

Ἡ τέχνη τῆς εἰκόνης ταύτης εἶνε ἀκόμη ὀλίγον αὐστηρά, δὲν ἔχει δηλαδὴ ἡ μορφή τὴν πλήρη ἐλευθερίαν, ἥτις παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν παραστάσεων τῶν ἀγγείων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς ἀρχαίας τέχνης. Διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΙΚΟΝ ΚΑΛΟΣ, ἥτις εὐρίσκεται γεγραμ-

Εἰκ. 2.

των εἶνε ἐρυθραί, ὅπως ἐπὶ τῆς εἰκόνης ὑπ' ἀριθ. 2, τὸ λοιπὸν τοῦ ἀγγείου καλύπτεται ὑπὸ μέλανος στιλποῦ χρώματος, τοῦ γανώματος· ὅταν δὲ αἱ εἰκόνες εἶνε πολύχρωμοι, τότε μόνον ἡ βάσις καὶ τὸ κατώτατον μέρος τοῦ κυλινδρικοῦ σώματος καὶ τὸ στόμιον τῶν ἀγγείων εἶνε λευκά, τὸ δὲ λοιπὸν ἀγγεῖον ἔχει χρῶμα λευκῶν, οὐ εἶνε καὶ αἱ εἰκόνες γεγραμμέναι. Ἡ κόν, ἐφ' οὗ εἶνε καὶ αἱ εἰκόνες γεγραμμέναι. Ἡ εἰκὼν ὑπάρχει πάντοτε ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν ἀγγείων, τοῦ ἀντιθέτου δηλαδὴ πρὸς τὴν λαβὴν μέρους αὐτῶν, κοσμεῖται δὲ καὶ ὁ λαίμους τούτων πάντοτε ὑπὸ ὠραιστάτου ἀνθεμίου.

Ἡ Ἀθηναῖα ἔχουσα τὸν συνήθη ἱματισμὸν μετὰ

μὲν πλαγίως ἐκτέρωθεν τῆς μορφῆς τῆς θεᾶς, ὁ ἀγγειογράφος δηλοῖ ἡμῖν τὸ ὄνομα ἑνὸς τῶν ἐπισήμων συμπολιτῶν του, ὅστις θὰ ἦτο καὶ ἰδιαιτέρος προστάτης τοῦ ἐργοστασίου του.

Μᾶλλον ἀνεπτυγμέναι εἶνε αἱ παραστάσεις τῶν λοιπῶν δύο ληκύθων ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰκόνης. Νεανίας ὁδοιπὸρος προσερχόμενος ἐκ δεξιῶν σταματᾷ ὅπως προσαγορεύσῃ τὸ μνήμα κόρης, ἥτις ἐνταῦθα παρίσταται καὶ αὕτη περίλυπος καθημένη ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ μνήματος καὶ ἔχουσα ἐν χερσὶ προσενεχθὲν εἰς αὐτὴν κιβωτίδιον, περιέχον πάντως κοσμήματα· ἑτέρα κόρη, τῆς ὁποίας μέρος μόνον διακρίνεται, προσέρ-

χεται ἐξ ἀριστερῶν καὶ κρατεῖ ἀλάβαστρον, ὅπερ θὰ καταθέσῃ ἐπὶ τοῦ μνήματος ὡς προσφορὰν εἰς τὴν νεκράν. Τοιοῦτόν τι παριστᾷ ἐν ὀλίγοις ἡ ποιητικὴ καὶ συνήθης ἐπὶ τῶν νεκρικῶν ληκυθίων σκηνὴ τοῦ δευτέρου ἀγγείου.

Ἡ Ἄρτεμις πιθανώτατα παρίσταται ἐπὶ τῆς τρίτης ληκυθίου. Ἡ θεὰ ἀσκεπής, ὡς συνήθως, ἔχουσα βραχὺν λεπτὸν χιτῶνα καὶ δορὰν ζῶου περὶ τὸ στῆθος καὶ τὸν ἀριστερὸν ὦμον κινεῖται ζωηρῶς πρὸς ἀριστερά· ἐν ταῖς χερσὶν ἔχει τὰ

στάσεις τῶν ἀγγείων ἐπὶ τῆς εἰκόνος ὑπ' ἀριθ. 3.

Ἐπὶ τῶν δύο πρώτων ληκυθίων παρίσταται ἡ σκηνὴ τῆς καταθέσεως τῶν δώρων ἐπὶ τοῦ μνήματος, ἡ προηγουμένη δὲ ταύτης σκηνὴ παρίσταται ἐπὶ τῆς τρίτης ληκυθίου· δύο γυναῖκες, ὧν ἡ μὲν, δεξιὰ, ἔχει κἀνίστρον πλήρες τροφίμων ἴσως, ἡ δὲ, ἀριστερά, πυξίδα, ἐτοιμάζονται ὅπως μεταβῶσι πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τάφων. Εἶνε καὶ αἱ τρεῖς αὗται λήκυθοι ἔργα τῶν καλλίστων χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἀγγειοπλαστικῆς, σπανίως

Εἰκ. 3.

συμβολίζοντα τὴν ἀργυρότοξον θεάν, τὸ βέλος καὶ τὸ τόξον, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς δ' αὐτῆς ἐξέρχεται ξενικὴ φαρέτρα. Σύμβολον τῆς Δηλίας θεᾶς ὁμοίως εἶνε καὶ ὁ ἀριστερὰ εἰκονισμένος φοῖνιξ.

Τὴν τρίτην, τὴν ἐνάτην καὶ τὴν τριακοστὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ταφὴν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συνήθιζον νὰ ἐπισκέπτωνται τὰ μνήματα τῶν προσφιλῶν νεκρῶν καὶ νὰ κοσμῶσι ταῦτα διὰ ταινιῶν καὶ στεφάνων, νὰ καταθέτωσι δ' ἐπὶ τούτων διάφορα ἀγγεία, περιέχοντα εὐώδεις οὐσίας, καὶ τροφὰς καὶ προσφορὰς διὰ τοὺς θανόντας. Εἰς τὸ ἔθιμον τοῦτο ὀφείλονται αἱ παρ-

δὲ θάπαντήσῃ τις μορφήν εὐγενεστέραν τῆς τοῦ ἀνδρὸς τῆς μεσαίας ληκυθίου ἢ συμπαθητικωτέραν τῆς πεπλοφόρου μορφῆς τῆς πρώτης ληκυθίου ἀριστερά.

Διὰ τῆς φωτογραφίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδοθῶσι τὰ χρώματα ἅτινα ἔχουσιν αἱ εἰκόνες τῶν τριῶν τελευταίων ληκυθίων ἐν τοῖς πρωτοτύποις. Βαθέος ἐρυθροῦ χρώματος εἶνε ὁ πέπλος τῆς τελευταίας μνημονευθείσης πεπλοφόρου, ἀπαράμιλλον δὲ χρυσόξανθον χρῶμα ἔχει ἡ κόμη αὐτῆς· καστανοῦν ἐρυθρὸν χρῶμα ἔχουσιν αἱ λήκυθοι, ὅπου τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα παρίστανται διὰ βαθέος μελανοῦ χρώματος· ὅπου δὲ

ἐπὶ τῶν εἰκόνων ἡμῶν τὸ μέλαν εἶνε ἀνοικτότερον, τὸ πρωτότυπον ἔχει ἀνοικτὸν ἐρυθρόν.

Πλήρης χάριτος σκηνὴ παρίσταται ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τοῦ ἀπεικονιζομένου ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 5 εἰκόνι· ἀνήκει καὶ τοῦτο εἰς λήκυθον νεκρικὴν, ἥς εὐρέθησαν ὅλα τὰ τεμάχια, ἀλλὰ δὲν συνεκολλήθησαν ἀκόμῃ. Παιδίσκη ἐνδεδυμένη μακρὸν χιτῶνα ἄνευ χειρῶν ἔχει ἐπὶ τῶν ὤμων ἱππηδὸν μικρὸν παιδίον, ὅπερ πλήρες πόθου τείνον τὴν δεξιὰν χεῖρα θέλει νὰ ὀρμήσῃ πρὸς τὴν ἀριστερόθεν προσερχομένην μητέρα του.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς νεκρικὰς παραστάσεις τῶν λοιπῶν ληκυθίων μεταφέρει ἡμᾶς εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν μετὰ τῶν μητρικῶν αὐτῆς θελήτρων ἢ ἐν λόγῳ εἰκόν. Ὅτι ἡ σκηνὴ παρίσταται ἐν οἰκίᾳ, δηλοῖ κατὰ καθιερωμένην συνήθειαν τῶν ἀρχαίων ἀγγειογράφων ὁ πρὸς

Ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου παρίσταται Αἰθίοψ ὀρχούμενος, ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχων ράβδον, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ, ἣτις δὲν φαίνεται ἐν τῇ ἀπεικονίσει, κύλικα.

Εἴπομεν, ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀγγείων κατετίθετο παρὰ τῷ νεκρῷ καὶ ὅτιδήποτε ἡδύνατο νὰ τῷ εἶνε προσφιλὲς ἢ νὰ τῷ χρησιμεύῃ πρὸς παιδίαν ἢ οἰανδήποτε ἄλλην ἀνάγκην. Οὕτως εὐρίσκονται ἐν τοῖς τάφοις μικρὰ ἀγαλμάτια κατεσκευασμένα ἐκ πηλοῦ, πῆλινα εἰδωλία, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν βεβαίως ἀθύρματα.

Ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 4 εἰκόνος παρίσταται μικρὰ ἐκλογὴ ἐκ τῶν ἐν τοῖς τάφοις τῆς Ἐρετρίας εὐρεθέντων πηλίνων εἰδωλίων.

Αἰθιοπικὴν μορφήν περιέργως καθημένην παρίστανται τὸ πρῶτον εἰδωλίον, ἀνὴρ δὲ ἀλαζῶν παρῶν δαίται ἐν τῷ δευτέρῳ εἰδωλίῳ τῆς ἡμετέρας εἰκόνος· τὸ ἐπὶ τὸ γελοιωδέστερον παραμειομορφωμέ-

Εἰκ. 4.

τὸ ἀριστερὸν ἄκρον εἰκονιζόμενος κίων, οὐ μόνον μέρος φαίνεται.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 μικρὰ εἰκὼν παριστᾷ ἐν ἐκ τῶν συνήθως ἐν τάφοις γυναικῶν εὐρισκόμενων ἀγγείων, τῶν ἀλαβάστρων, ἅτινα περιελάμβανον εὐώδεις οὐσίας χρησιμευούσας εἰς τὴν γυναικίαν κόσμῃσιν. Τὸ στόμα τῶν ἀγγείων τούτων εἶνε λίαν στενόν, ἐξήγετο δὲ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν διὰ μικροῦ κοχλιαρίου, ὅπερ εὐρίσκεται συνήθως μετὰ τούτων ἐν τοῖς τάφοις.

Τὰ ἀλάβαστρα σπανίως μόνον ἔχουσιν εἰκόνας.

τὸν πρόσωπον τούτου δὲν διακρίνεται δυστυχῶς σαφῶς.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς παραστάσεως τῆς καθημένης γυναικὸς εἶνε προδήλον· ἡ μήτηρ θηλάζει τὸ τέκνον τῆς, τὸ δὲ πρὸ ταύτης τῆς γυναικὸς ἀπεικονιζόμενον εἰδωλίον παριστᾷ κόρην κρατοῦσαν πινάκιον πλήρες καρπῶν.

Δὲν εἶνε μόνον ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία, ἣτις καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς πολύτιμα τὰ ἐν τοῖς ἀρχαίοις τάφοις εὐρισκόμενα μικροτεχνήματα, ὧν μάλιστα

πολλά ἐλαχίστην σημασίαν θὰ εἶχον, ἂν ἐξητά-
ζοντο ἀπὸ ταύτης τῆς ὁψεως.

Βεβαίως τῶν κομψῶν ληκυθῶν τινὲς δύναται
καὶ καθ' αὐτὰς ὡς καλλιτεχνήματα νὰ ταχθῶσι
μεταξὺ τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς ἀρχαίας

Εἰκ. 5.

τέχνης, τούτων ὅμως ἡ μεγάλη ἀξία ἐγκρίνεται
κυρίως ἐν τούτῳ, ὅτι ἔχουσαι γραφὰς πολυχρῶ-
μους ἐκ τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς τῆς ἀρχαίας
γραφικῆς, τῶν χρόνων τοῦ Πολυγνώτου καὶ τῶν
μικρὸν μετ' αὐτὸν ἀκμασάντων μεγάλων ζωγρά-

φων, παρέχουσιν ἡμῖν ἰδέαν τινὰ τῆς ἀξίας τῶν
ἔργων τούτων, ἅτινα δυστυχῶς ἄλλως μόνον ἐξ
ὀλίγων περιγραφῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων
γνωρίζομεν, ἂν ἔχωμεν, ἐννοεῖται, πάντοτε ὑπ'
ὄψιν ἡμῶν τὴν σχέσιν, ἣν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν
οἱ ζωγράφοι τῶν εἰκόνων τῶν ἀγγείων πρὸς τοὺς
μεγάλους καλλιτέχνους τῆς ἐποχῆς των, καὶ τὴν
ἀπόστασιν, ἥτις θὰ ἐχώριζε τὰ ἐπὶ τῶν ἀγγείων
ζωγραφήματα τῶν ἔργων τούτων, λίαν ἐπι-
τηδεῖων ἄλλως χειριστῶν τοῦ χρωστικῆς καὶ
ἀρίστων σχεδιογράφων, ἀπὸ τῶν κοσμούντων τὰ
δημόσια οἰκοδομήματα μεγάλων καλλιτεχνικῶν
πινάκων τῶν περιφημοτέρων ἀρχαίων ζωγράφων.

Καὶ ἀπὸ ἄλλης δ' ἀπόψεως εἶνε πολύτιμοι
αἱ ἐπὶ τῶν νεκρικῶν ληκυθῶν παραστάσεις. Αἱ
τῆδε κακείσε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι
δισπαρμέναι εἰδήσεις περὶ τῆς συμπαθοῦς λα-
τρείας τῶν νεκρῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συμπλη-
ροῦνται καὶ λαμβάνουσι ζωὴν διὰ τῶν ἐπὶ τού-
των παριστωμένων μελαγχολικῶν καὶ πλήρων
τρυφερᾶς ποιήσεως σκηνῶν.

Ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ μυθολογία τῶν ἀρχαίων
Ἑλλήνων καὶ ὁ βίος αὐτῶν ὑπὸ πάσας αὐτοῦ
τάς φάσεις ἐμφανίζεται ζωηρῶς πρὸ τῶν ὀφθαλ-
μῶν ἡμῶν διὰ τῶν ποικίλων ἀγγειογραφιῶν καὶ
τῶν ἄλλων ἐν τοῖς ἀρχαίοις τάφοις εὐρισκομένων
ἀντικειμένων, ὧν μικρὰν μόνον καὶ λίαν μονο-
μερῆ ἐκλογὴν παρέχουσι τοῖς ἀναγνώσταις εἰς
τάς προκειμένας εἰκόνας.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΣ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ *

Γ'

Ο Παναγῆς Βιολάντης ἔπασχεν ἀπὸ κοσμο-
φοβία παράξενη. Ὅ,τι ἔκαμνε καὶ δὲν ἔκα-
μνε, ἦταν γιὰ τὸν κόσμον, — γιὰ νὰ πῇ ὁ κόσμος
καλὸ. Δὲν τον ἔμελεν, ἂν, ἐξετάζοντας κάποτε
τὸν ἑαυτὸν του, δὲν τον εὕρισκεν οὔτε ἀγαθόν,
οὔτε εὐσυνειδήτητον, οὔτε εἰλικρινῆ· φθάνει νὰ τον
εἶχεν ὁ κόσμος γιὰ τέτοιον. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν

* Ἰδὲ σελ. 283.

ιδέα, γι' αὐτὴν τὴν ὑπόληψιν, ἦτον ἱκανὸς νὰ τα
θυσιάσῃ ὅλα, καὶ τὴ δική του εὐτυχία, καὶ τὴν
εὐτυχία τῶν δικῶν του.

Ἡ φιλοδοξία του ἦταν νὰ τον τιμοῦν ὡς χρή-
σιμον ἄνθρωπον καὶ νὰ τον σέβωνται ὡς καλὸν
οἰκογενειάρχην. Διὰ τὸ δεύτερον μάλιστα ἐφρόν-
τιζε πολὺ περισσότερο. Ἰσως — δὲν σου ἔλεγε, —
ὑπῆρχαν εἰς τὸν τόπον καὶ ἄλλοι ἔμποροι ἢ βιο-
μήχανοι σὰν κι' αὐτόν· ἀλλὰ σύζυγος, ἀλλὰ πα-
τέρας, κανέναν· ὦ, αὐτὸ ἐννοοῦσε νὰ το καυχᾶ-
ται. Καὶ τὸ σπῆτι του ἤθελε νὰ φαίνεται πάντα

τὸ καλλίτερον, σωστὸς παράδεισος ἀγάπης, τιμῆς,
ὁμονοίας, εὐτυχίας.

Τὸ κατῳρθανὲς μὲ τὴν ὑπόκρισιν καὶ μὲ τὴν
βίαν. Οἱ δικοὶ του τὸν ἐφοβοῦντο σὰ διάβολο· ἡ
γυναῖκά του τὸν ἔτρεμεν, ἡ ἀδελφή του ἡ γρηᾶ
ποτὲ δὲν του ἔλεγεν ὄχι· τὰ παιδιὰ του ἀρνά-
κια. Καὶ τὸν φόβον αὐτὸν ὁ κόσμος τὸν εἶχε γιὰ
σεβασμὸν καὶ γι' ἀγάπην. Ἀδιάφορον ἂν ἡ οἰο-
γένεια ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰ πλέον ἑτερογενῆ στοι-
χεῖα ποῦ εἰμποροῦν νὰ γίνουιν, ἂν ὁμόνοια κατὰ
βάθος δὲν ὑπῆρχεν, ἂν διὰ τοῦτο οἰκογενειακὴ
εὐτυχία ἀληθινὴ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ. Ὅλοι
εἶχαν συνειθίσῃ νὰ φοροῦν τὴ μάσκα τοῦ πα-
τέρ· ἐπειτα ἦταν καὶ ὁ πλοῦτος ποῦ τα ἐσκί-
παζεν ὅλα μὲ τὴν χρυσὴν του παιπάλην. Τὸ
βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ κόσμος ἐμακάριζε τὸ σπῆτι τοῦ
Βιολάντη, καὶ τὸ νεώκτιστο ἐκεῖνο παλατάκι τῆς
Καινούργιας Ρούγας, μὲ τὰ δύο στενόμακρα
μπαλκόνια πέρα-πέρα, ἔθεωρεῖτο τόσον εὐτυχι-
σμένον καὶ σεβαστόν, ὅσον κανένα ἀπὸ τὰ ἄλλα,
τὰ σοβαρά, τὰ παλαιὰ Βενέτικα παλάτια, μὲ τὰ
ἀραχνιασμένα των οἰκόσημα.

Ὅταν ὁ Παναγῆς Βιολάντης ἀνοιξε τὸ γράμμα
τοῦ Ζαμάνου καὶ εἶδε περὶ τίνος ἐπρόκειτο, τὸ
πρῶτό του κίνημα ἦταν ὡς νὰ ἤθελε νὰ το κρύψῃ,
κι' ἐκύτταξε τριγύρω του φοβισμένος, μὴ τον
ἔβλεπαν... Ὁ τρόμος αὐτὸς ἐξηκολούθησε νὰ τον
κρατῇ ὡς τὸ τέλος. Τί θὰ ἔλεγεν ὁ κόσμος, ἂν
ἐμάθαινε τέτοιο πρᾶγμα; Τί ὑπόληψιν θὰ εἶχε
πλέον γι' αὐτόν, γιὰ τὸ σπῆτι του, ἂν ἤξευρε
πῶς ἕνας παληοτηλεγραφητὴς ἐπῆρε τὸ θάρρος
νὰ του γυρέψῃ τὴν κόρη του, καὶ τὸ χειρότερον,
πῶς ἡ κόρη του ἔκαμε τέτοιο κίνημα;

Καὶ δὲν ἐτολμοῦσε νὰ το ἐμπιστευθῇ σὲ κανένα,
οὔτε σὲ φίλον του, οὔτε σὲ συγγενῆ του, οὔτε σὲ
ἄνθρωπό του. Μονάχος του, ναί, μονάχος θὰ
ἐπήγαινε νὰ εὕρῃ τὸν Ζαμάνο, καὶ νὰ τοῦ πῇ τὰ
«φυτευτὰ καὶ δεμένα» λόγια ποῦ ἐσχεδιάζεν.
Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ πιὸ σίγουρον.

Γελαστός, γλυκὺς ὅπως πάντα, ἐφάνη τὸ
ἀπόγευμα εἰς τὸ Τηλεγραφεῖον, μὲ τὴν πρόφασιν
ὅτι θὰ δώσῃ τηλεγράφημα. Δὲν τοῦ ἐχρειάσθη-
κεν ὅμως, διότι ἐκείνη τὴν ὥρα ἴσα-ἴσια ὁ Χρη-
στάκης κατέβαινε μόνος του.

— ὦ, τὸν φίλατον! ἀνέκραξεν ὁ Παναγῆς
μὲ τὴ συνειθισμένη του ζωηρότητα· σ' ἐγύρευα.
Ὁ νέος ἔγεινε κατακόκκινος. Παλμὸς χαρᾶς
καὶ ἐλπίδος, ἀνέβασεν ὅλο ἐκεῖνο τὸ αἷμα εἰς τὸ
πρόσωπόν του· καὶ δὲν ὑπάρχει ὠραιότερον πρᾶγμα
ἀπὸ τὸ ἐρυθρῆμα τοῦ μελαχροινοῦ. Τὸ ὄφρος τοῦ
Βιολάντη κάτι καλὸν ἐπρομηνοῦσε βέβαια· καὶ
τοῦ ἔδωσε θάρρος.

— Ἐλάβατε... ἐψιθύρισε.

— Ναί, ναί, νὰ σὲ χαρῶ, ἔλαβα, ἔλαβα...
καὶ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἤθελα νὰ τὰ ποῦμε οἱ δύο
μας. Μὰ νὰ μὴ μᾶς ἔβλεπε κανέναν, θὰ ἦταν
καλλίτερον. Τὰ ἐν οἴκῳ μὴ ἐν δῆμῳ, φίλε μου
Ζαμάνε!... Θέλεις νὰ πάγω μόνος μου σὲ
κανένα παράμερον, καὶ ν' ἄλλῃς σὲ λίγο νὰ μ' εὕρῃς;

— Δὲν εἶνε καλλίτερα ἐδῶ; εἶπεν ὁ Χρηστά-
κης, ἀνυπόμονος.

Καὶ ἀνοιξεν εὐθὺς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου. Ἦτο
ἐν δωμάτιον κενὸν ὅλως διόλου καὶ ἔρημον, καὶ
σχεδὸν ἀφώτιστον. Ὁ Βιολάντης ἔρριψε βλέμμα
καὶ ἐφάνη εὐχαριστημένος.

— Καλὰ εἶνε, εἶπε προχωρῶν.

— Ναί, ἀπήντησεν ἀπὸ πίσω τοῦ ὁ Ζαμάνος·
δὲν τὸ μεταχειρίζομεθα αὐτὸ τὸ δωμάτιον πρὸς
τὸ παρόν, καὶ δὲν θὰ ἔμβῃ κανεὶς. Ἐπειτα,
κλειδόνουμε καὶ τὴν πόρτα... Εὐρετε, ἐδῶ θὰ
γίνῃ Γραφεῖο Πληροφοριῶν... τώρα τὸ συγυ-
ρίζουν.

— Ἐτσι αἱ; εἶπεν ὁ Βιολάντης κυττάζων
παντοῦ, ἀπὸ τὸ πάτωμα ὡς τὴν ὀροφήν.

Καὶ ὅταν ἐκατέβασε τὰ μάτια του πρὸς τὸν
νέον ποῦ ἐστέκετο τώρα ἀντικρὺ του, εἶχε γίνῃ
τόσον σοβαρός, ὥστε ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ τὰ
χάνῃ...

Ἐκαμαν πρῶτα μερικὲς ὁμιλίαι ὁλωςδιόλου
ἀδιάφορες. Ἐνόμιζες ὅτι ὁ Βιολάντης ἐζητοῦσε
νὰ εὕρῃ τὰ νερά του. Ἐξάφνα, ἀπότομα, ἀλλά-
ζωντας ὄφρος:

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου. Ἐρεῖς ποῖος
εἶμαι ἐγώ;

Ὁ Ζαμάνος ὠπισθοχώρησεν ἕνα βῆμα. Κάτι
ἐπροσπάθησε νὰ ψιθυρίσῃ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατῳρ-
θωσε.

— Ἐρεῖς πῶς, ἂν θέλω, μπορῶ νὰ σὲ βλάψω
πολύ;

Καμμία ἀπάντησις. Ἄλλ' οὔτε ποῦ ἐπερίμεναν
ἀπάντησιν ὁ Βιολάντης, καὶ ἐξηκολούθησεν ἀνρά-
τητος:

— Ἐρεῖς πῶς φθάνει νὰ κουνήσω τὸ λιανό
μου δάκτυλο γιὰ νὰ καταστρέψω, ἂν θέλω, τὸν
πατέρα σου;... Ἐρεῖς πῶς μπορῶ νὰ μὴν
ἀφήσω κανένα σας σὲ χλωρὸ κλαδί;... Ἐρεῖς
— οἱ δύο μας εἶμαστε τώρα, — πῶς ἂν βάλω τοὺς
ἀνθρώπους μου νὰ φτύσουνε μόνον, σὰς πνίγουνε;...
Ἐρεῖς πῶς μπορῶ νὰ βάλω ἕναν ἄνθρωπον νὰ σὲ
σακατέψῃ, καὶ ἐγὼ νὰ φουμάρω τὸ τσιγάρο μου
σὸν Πλατύφορο;... Ἐρεῖς πῶς μπορῶ νὰ σὲ
κάμω νὰ το πλερώσῃς αὐτὸ που ἔκαμες;...

Δὲν θυμᾶται ὁ Ζαμάνος νὰ εἶδε στὴ ζωὴ του
πρόσωπον πλέον ἄγριον, ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ

γλυκού του φίλου με τὰ μαύρα μπαρμπετόνια και τὰ χρυσά γυαλιά, τὴ στιγμή ποὺ ἀράδιαζε τὶς φοβέρες του. Εἶχε παγώσει· μιλιὰ ἀπ' τὸ στόμα του δὲν ἐβγαζε, καὶ τον ἐκύτταζεν ἀδιάκοπα, ὡς μαγνητισμένος.

— Αἰ, μπένε! ἐγὼ δὲ θά σου κάμω τίποτα. Θὰ σε συχωρέσω καὶ γιὰ τὸ γράμμα ποὺ ἔστειλες σὲ μέ, καὶ γιὰ τὸ γράμμα ποὺ ἔστειλες στὴ θυγατέρα μου· θὰ σε συχωρέσω γιὰ οὐλο τὸ ἀντζάριτο ποὺ ἐπῆρες, γιὰ οὐλὴ τὴν προσβολὴ ποὺ ἔκαμες στὸ σπῖτι μου! Θὰ σε ἀφήσω ἡσυχο, δὲ θὰ σε βλάψω στὸ παραμικρό, δὲ θὰ πῶ σὲ κανένα τίποτα... μὰ... μὰ... κύτταζε καλά!... ἕνα πρᾶγμα θέλω κ' ἐγὼ ἀπὸ σένα, μονάχα ἕνα πρᾶγμα!

Ὁ φόβος τοῦ Ζαμάνου ὑπεχώρησεν εἰς αἰσθημα ἀνακουφίσεως. Χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἔκαμε νάπλωσθαι τὰ χέρια του, με κίνημα ἀνθρώπου ποὺ παραδίδεται, καὶ ἐψιθύρισε:

— Τί θέλετε;

Ὁ Παναγῆς ἐπλησίασε, τὸν ἐπίασεν ἀπὸ τὴν ἄκρῃ τοῦ γαϊκά του, καὶ με φωνὴ ἀκόμα πειὸ σιγανή, ἀλλὰ με προστακτικὸ τόνο:

— Θὰ μου δώσης, τοῦ εἶπε, τὸ γράμμα ποὺ σου ἔστειλεν ἡ θυγατέρα μου.

Νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ ἐκείνη τὴ δύσκολη θέσι, — ἄλλο δὲν ἐσυλλογιζέτο ὁ Ζαμάνος. Μιὰ ἀπέραντη μετάνοια εἶχε πλημμυρίσῃ διὰ μιᾶς τὴν ἀδύνατη ψυχὴ του. Καὶ ὁ δειλὸς ἀπεκρίθη:

— Μετὰ χαρᾶς τὸ ἔχω μάλιστα καὶ ἀπάνω μου.

Ἐβγαλε τὸ κομψὸ πορτοφόλι του, ἐτραβήξεν ἀπὸ τὰ βάθη του τὸ φυστικὸ χαρτάκι με τὴν ἄσπρη μαργαρίτα, καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς τὸν πατέρα. Τὸ χέρι του ἔτρεψε.

Ὁ Παναγῆς τὸ ἐπῆρε, τὸ ἀνοίξε, τὸ ἐκύτταξε με τὴν προσοχὴν ἐμπόρου ποὺ ἐξελέγγχει τὴν γνησιότητα συναλλάγματος, καὶ ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθη ὅτι ἦταν αὐτὸ τὸ γράμμα τῆς Στέλλας, τὸ ἐφύλαξεν εἰς τὴν ἀπάνω τσέπη τοῦ γιλέκιού του.

— Εὐχαριστῶ, εἶπε· καὶ με ὀρμέφυτον κίνημα, ὡς νὰ ἐτελείωσαν ὅλα, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν θύραν. Ἐκεῖ ἐστάθη, καὶ με τὸ χέρι εἰς τὸ πόμολο, ἑτοιμὸς νὰ νοίξῃ, ἄφησε τὰ πάρθρεια βέλη του:

— Τώρα, παιδάκι μου, αὐτὸ ποὺ ἔβαλες στὸ νοῦ σου, νὰ το βγάλῃς. Τὴ θυγατέρα μου δὲ σοὺ τὴ δίνω, σοὺ το λέω παστρικά, γιὰτὶ ἡ θυγατέρα τοῦ Παναγῆ Βιολάντη δὲν εἶνε γιὰ τὸ γυιὸ τοῦ Ζαμάνου. Χίλια γράμματα νὰ σου γράψῃ, χίλια γράμματα νὰ σου στείλῃ, ὅλο τὸ ἴδιο τῶχω... Καὶ κύτταξε νὰ μὴν ἐπιχειρήσῃς

πάλι τὰ ἴδια, γιὰτὶ, σοῦ εἶπα, ἔχω τρόπο νὰ σε βάλω στὴ θέσι σου... Στάσου ἐκεῖ! θὰ ἔβγω πρῶτα ἐγὼ· δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἰδῇ κανένας πῶς ὠμιλήσαμε κρυφά, οὔτε θέλω νὰ μάθῃ κανένας τίποτα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἱστορία. Τάκουσες; σὲ καθιστῶ ὑπεύθυνον! Μιλιὰ!

Ἐμισοάνοιξε τὴ θύρα, ἐκύτταξε μὴν εἶνε κανεὶς ἀπέξω, καὶ ἔφυγε σὺν τὸν κλέφτη.

Καὶ ὁ Χρηστάκης ἔμεινε μόνος, με τὸ χαμένο του ὄνειρο... Δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ του συστήσῃ σιωπὴ ὁ Βιολάντης. Ὁχι, σὲ κανένα δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ πῇ τίποτα. Ὁ φόβος ποὺ τον ἔπιασε, μὲν ἀγρίεψεν ὁ πατέρας, ἡ περιφρόνησι πρὸς τὸν ἔκαμαν, τὸ δειλὸ τοῦ ἐκείνου κίνημα, νὰ δώσῃ πίσω τὸ γράμμα τῆς Στέλλας με τὴν πρώτην φοβέρα, — ὦ, γιὰ τίποτ' ἀπ' αὐτὰ δὲν ἤμπορούσε νὰ καυχῇτῃ ὁ νεανίσκος, καὶ συνήθως δὲν ὠμιλοῦσε παρὰ ὅταν ἔκαναχάτο. Οὔτε ποὺ θὰ ἐτολμοῦσε νὰ διαστρέψῃ τὰ πράγματα, οὔτε ποὺ θὰ του ἐπερνοῦσεν ἡ παραμικρὴ ιδέα νὰ ἐπιμείνη. Τίποτε τὸ ἀνδρικὸν δὲν εἶχεν ἐπάνω του ὁ χαϊδευμένος αὐτός, καὶ ἡ πρώτη δυσκολία τοῦ παρέλυσεν ἀμέσως ὅλη του τὴ δύναμι. Ἡσθάνετο ὡς μίαν νέκρωσιν κάθε θελήσεως, κάθε αἰσθήματος. Καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνόησεν ὅτι ἔπαυσε πλέον νάγαπᾷ τὴν Στέλλαν. Ἀλλὰ καὶ μήπως τὴν ἀγάπησε ποτὲ ἀληθινά; μήπως ἦταν ἱκανὸς ν' ἀγαπήσῃ ἄλλον κανένα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του; Ὁχι· νὰ παίξῃ μόνον ἐξήγησε μαζὶ τῆς, καὶ ἅμα εἶδεν ὅτι τὸ παιγνίδι ἐπέτυχεν, ἤρε συμφύρον νάκολουθήσῃ τὴν συμβουλήν τοῦ φίλου του... Τώρα δὲν τοῦ τὴν ἐδίδαν, δὲν τον ἤθελαν· ἐτελείωσε! Ἦταν ἀποφασισμένος νὰ καθίσῃ στὴν ἡσυχία του, ὡς ποὺ νὰ τον ἐξεσήκωνε πάλι καμμιά καινούργια ἐρωτοδουλειά. Ἀλλ' αὐτὴ τὴ φορὰ ὅχι γράμμα στὸν πατέρα! Ἀ, ὅλα κι' ὅλα, μὰ με πατεράδες μὴν τον ἀνακατεύῃς! Ὅποια ἀρχοντοπούλα τὸν ἀγαπάει καὶ τον θέλει, ἄς ξεπορτίσῃ νὰ τον εὕρῃ. Τότε, θέλωντας καὶ μὴ, ὁ γέρος θὰ σκάσῃ τὴν προίκα, καὶ — νὰ σου πῶ, μὰ τὸ ναί, — ἔτσι θὰ ἦταν καλλίτερα νὰ ἔκαμνε καὶ με τὴ Στέλλα, χωρὶς νὰκούσῃ τὸ Στέφενσων. Τί; στὴν Ἀγγλία εἴμαστε ἐδῶ;... Τώρα πάει!

Αὐτὰ ἐσυλλογιζέτο τὰς πρώτας ἡμέρας ὁ Χρηστάκης καὶ ἐστέναζε, — ὅταν ἦτο μόνος. Ἐπειτα ἔπαυσε νὰ συλλογίζεται καὶ αὐτά...

Ὅταν ὁ Στέφενσων τὸν ἠρώτησε τί ἀπέγεινε με τὸ γράμμα, ὁ Χρηστάκης ἐπῆρεν ὕψος ἀνθρώπου ποὺ θέλει κάττι νὰ ἐξομολογηθῇ, ἀλλὰ διστάζει, καὶ ἔπειτα, με ἀπόφασιν τάχα, εἶπε:

— Νὰ σου πῶ ἕνα πρᾶγμα; Δὲν τὸ ἔστειλα,

καὶ μὲνε. Τὴν τελευταία στιγμὴ τὸ μετανόησα... Ἄσε νὰ περάσῃ ἀκόμα λίγος καιρὸς, νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ πᾶνε τὰ πράγματα, καὶ... μπορεῖ νὰ βάλω τὸ γέρο μου νὰ μιλήσῃ.

— Ὡωωω! ἔκαμνε ὁ Ἀγγλος, με τὸν συνήθη του λαρυγγώδη βρυχηθμόν.

— Ἐπειτα, φίλε μου, πρέπει νὰ σου πῶ καὶ ἕνα ἄλλο: Ἡ κοπέλλα δὲν μου γεμίζει τὸ μάτι· δὲν ξέρω γιὰτὶ, μὰ ἀρχισα νὰ ψυχραίνουμαι...

— Ἀου! ἔκαμνε ὁ Ἀγγλος· τότε νὰ μὴ τὴν πάρῃς.

Τὸ πρᾶγμα οἰκονομήθηκεν ἔτσι, καὶ ὁ Χρηστάκης ἡσύχασε. Μόνον τὸ βράδυ, ὅταν ἐπῆγαινε στὸ σπῖτι του ἀργά, τὸν ἔπιασε κρύος φόβος, κ' ἐπῆγαινε τρεχάτος, καὶ κάθε τόσο ἐγύριζε πίσω του... Ἐφοβεῖτο μὴ τοῦ ἔλθῃ ἔξφρα καμμιά ματσουκιά.

Δὲν ἤξευρε καλά τὸν Παναγῆ Βιολάντη!... Δὲν ἤξευρεν ὅτι ἄλλος δὲν εἶχε νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἱστορία, παρὰ ἡ Στέλλα, ἄχ, ἡ δυστυχημένη ἡ Στέλλα!...

Δ'

Τὸ βράδυ-βράδυ, ὅταν ὁ Βιολάντης ἐγύρισε στὸ σπῖτι, ἡ ὑπηρετρία τοῦ εἶπεν ὅτι ἡ κυρία Στέλλα ἦτον κακοδιάθετη, στὸ κρεββάτι.

— Ἐγὼ ἐγὼ τὸ γιὰτρικὸ ποὺ θὰ τὴν κάμῃ καλά! ἐμουρμούρισε ὁ Παναγῆς, καὶ ἀνέβη κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς κόρης του.

Ἡ Στέλλα ἦταν ξαπλωμένη με τὰ φορέματά της — ἐλαφρὴ κουβέρτα τὴν ἐσκέπαζεν ὡς τὴ μέση· εἶχε τὰ χέρια σταυρωμένα ὀπίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς· τὸ στῆθός της φουσκωμένο ἀπὸ τοὺς στεναγμούς· ἡ ὄψις της κάτασπρη· τὰ μάτια της φλογερά, καρφωμένα στὴν ὀροφὴ. Βυθισμένη εἰς τὴν ἀπελπισίαν της, ξένη εἰς ὅ,τι συνέβαινε γύρω, οὔτε ἔστρεψε νὰ κυττάξῃ, ὅταν ἀνοίξεν ἀπότομα ἡ θύρα.

— Τ' εἶνε τοῦτα ποὺ μοῦ κάνεις, μωρή; ἀνέκραξεν ὁ Παναγῆς ἔξω φρενῶν· τί ντροπὴς εἶνε τοῦτες ποὺ μοῦβαλες στὸ κούτελό μου;... «Εἶμαι δική σου;» Πῶς ἔγραψες ἐπὶ τέτοιο πρᾶγμα; Τίνος εἶσαι, μωρή; Ποιὸν ἐρώτησες νὰ σου πῇ τίνος εἶσαι; Μὲ ποῖο δικαίωμα ἐδόθηκες στὸν ξένον ἄνθρωπο; Ποῖος σοῦ εἶπε πῶς ὀρίζεις τὸν ἑαυτό σου; Πῶς σου πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ, πῶς μπορεῖς νὰ δώσης καὶ τὸ νύχι σου, χωρὶς νὰ θέλω ἐγὼ;... Δὲ μιλεῖς, μωρή;... Ἐ, τί εἶνε τοῦτα;

Καὶ ἔβαλεν ἐμπρὸς εἰς τὰ ἀκίνητα μάτια τῆς Στέλλας, τὸ φιστικὸ χαρτὶ με τὴν ἄσπρη μαργαρίτα.

Σπασμὸς ἀδύνατος ἀνατάραιε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ σῶμα τῆς κόρης· ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξύπνισεν ἀπὸ τὸν λήθαργόν της· τὰ μάτια ἀκίνητα, τὸ στόμα βουβό.

Καὶ εἶπεν, εἶπεν ὁ Παναγῆς, ἄφρισεν, ἐγαύγυσεν, ἐβρυχήθη. Καὶ ὅσῳ ἔλεγε, τόσο ἐθύμονε· καὶ τότε ἐσκουντοῦσεν, ἐτράνταζε τὴ Στέλλα, καὶ εἰσώμωνε τὸ στόμα τοῦ σ' αὐτῆς, καὶ ἔτριξε τὰ δόντια του, καὶ ἐγούρλωνε τὰ ἄγρια μάτια του, καὶ ἡ φωνὴ του ἔβγαине τρεμουλιαχτὴ καὶ βραχνὴ σὺν λυσσασμένου:

— Σκύλλα! σκύλλα!... δὲν μιλάς, μωρή; ἔ;

Αὐτὴ ἡ σιωπὴ, αὐτὴ ἡ ἀπάθεια, τὸν ἔκαμαν εἰς τὸ τέλος ἐκμανῆ. Ἐδραξεν ἔξαφνα τὴ Στέλλα ἀπὸ τοὺς καρπούς με τὰ σιδερένια τοῦ χέρια, καὶ τὴν ἐσήκωσεν ὡς ἄψυχον ὄγκον, καὶ τὴν ἔσυρε, καὶ τὴν ἐγκρέμισε κάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι.

— Μάννα μου! ἐφώναξεν ἐκείνη· καὶ τὰ μάτια της ἔρριξαν μιὰν ἀστραπὴν τρόμου· καὶ με τὸ ἕνα χέρι στὸ πάτωμα, ἔκαμψε τὸ ἄλλο καὶ τὸ ἔφερε στὸ πρόσωπόν της ἐμπρὸς σὺν ἀσπίδα.

Τὸ ὀρμέφυτον κίνημα ἐξήγειρεν ὅλη τὴν κακία τοῦ Παναγῆ. Κ' ἐχύθηκε πάνω της, καὶ τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ λαιμό, καὶ τῆς τὸν ἐσφιγξε νὰ τὴν πνίξῃ· καὶ ἔπειτα τὴν ἀρχισε γροθιές, καὶ τὴν ἐκτυποῦσεν ὅπου ἔφθανε, στοὺς ὤμους, στὸ στῆθος, στὸ κεφάλι, καὶ τὴν ἐκτυποῦσεν ἀλύπητα, με λύσσα, νὰ τὴν τελειώσῃ, νὰ τὴν ξεκάμῃ, ὅπως μόνον ἕνας πατέρας μπορεῖ νὰ κτυπᾷ τὴν κόρη του... Καὶ ὡς νὰ τον ἐμεθοῦσε περισσότερο κάθε κτύπημα, ὡς νὰ τον ἐφρένιαζεν ἡ ἀντίστασις τῆς στερεᾶς σαρκός, — γιὰτὶ ἄλλην δὲν ἔκαμνε ἡ κακομοίρα ἐκείνη, — ὁ δαρμός του δὲν ἐφαίνετο νὰ ἔχῃ τελειωμό, καὶ ἡ φυσικὴ ἐξάντλησις, ποὺ μόνη θὰ τον ἔσταματοῦσεν, ἀργοῦσεν ἀκόμη πολὺ.

Ἀλλὰ νὰ, ἀνοίγει ἔξαφνα ἡ θύρα καὶ ἐμβαίνει ἡ Βιολάνταινα, — ἡ Βιολάνταινα, με τὰ μάτια περίτρομα, καὶ τὰ χέρια δεμένα, καὶ τὰ χεῖλη σφιγτά, ὅλη μιὰ ἄφωνα μορφὴ καὶ ἰκεσία.

Τότε ὁ Παναγῆς ἄφησε τὸ θυμὸν του, ἐσήκωσε τὸ γράμμα, ποὺ ἦτον πεσμένο κάτω, τὸ ἄπλωσε στὴν παλάμη του καὶ το ἐκόλλησε στὰ μοῦτρα τῆς γυναίκας του.

— Νά, μωρή, ἀνοίξε τὰ στραβά σου νὰ ἰδῇς τί θυγατέρα ἔχουμε. Διάβασε, διάβασε ντέ!... Ἐλα, μὴ μοῦ πῇς γιὰτὶ τὴν ἔδεира, γιὰτὶ μὰ τὸ σταυρό, θὰ σε σκοτώσω καὶ σέβανε!

— Μὰ ἦταν ἄρρωστη, καὶ μὲνε Παναγῆ, ἔφη.

θύριση ή Βιολάνταινα, σιγά, ως νά μὴν ἤθελε νά την ἀκούση ή Στέλλα, καί προσεπάθησε νά ξεκολλήσῃ τὸ χέρι τοῦ ἀνδρός της καί νά ρίψῃ μιὰ μάτια εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος.

— Καί τί με γνοιᾶζει ἐμέναν; ἐφώναξεν ὁ Παναγῆς, ἀσθμαίνων. Νάρρωσθήσῃ καί νά πεθάνῃ, αὐτὸ παρακαλῶ τὸ Θεό μου. Ναί, νά πεθάνῃ! Αὐτὸ καί μόνο μπορεῖ νά τη σώσῃ ἀπὸ τὴν ἀτιμία της καί ἀπὸ τῆ ντροπῆς της! Κοπέλλα, ποῦ δὲν ἐντράπη νά γράψῃ σ' ἓναν ξένο « εἶμαι δική σου », δὲν μπορεῖ πλέον νά ζήσῃ στὸ σπῖτι μου! Καί ἂν δὲν πεθάνῃ μοναχὴ της, θά την ξεκάμω ἐγώ, μὲ τὰ χέρια μου!

Εἰς μάτην ή Βιολάνταινα τοῦ ἔνευε παρακαλετὰ νά παύσῃ τὰ βαρεῖα αὐτὰ λόγια· τίποτα δὲν μπορούσε νά τὸν σταματήσῃ.

— Μὰ σώπα! ἐφώναξεν ἐπὶ τέλους ή γυναῖκα· θά σάκουσον οἱ ξένοι ἀθρώποι, θά σάκούσῃ ή δούλα... Ἐλα, πᾶμε ἀπὸ δῶ, μὴ συγχύξῃσαι τώρα...

Καί ἤσυχα ἐπράβηξεν ἔξω τὸν Παναγῆν, χωρὶς πολλὴν ἀντίστασιν, διότι ή ὑπόμνησις ἐκείνη, τὸ σκιαχτρον τοῦ κόσμου, τὸν ἔκαμιν ἔξαφνα πειθήνιον. Καί ή θύρα ἔκλεισε· καί ή Στέλλα ἔμεινε μοναχὴ της, πεσμένη ἐκεῖ—κάτω, στὸ λινὸ χαλί, ποῦ ἦταν ἐμπρὸς στὸ κρεββάτι.

Εἶχε χωμένο τὸ κεφάλι ἀνάμεσα στήν κουλούρα τῶν μπράτσων της. Δὲν ἐφαίνοντο παρὰ τὰ μαῦρα μαλλιά της, χυμένα, ἀκατάστατα, σὰν κύματα μαύρης τρικυμίας, ποῦ ἔξαφνα ἔσταμάτησαν. Καί ἐβογγούσε.

... Αἱ ἄγριαι αὐταὶ σκηναὶ ἐπανελαμβάνοντο καθημερινῶς εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Βιολάντη. Τὸ νεόκτιστον παλατάκι μὲ τὴν εὐδαίμονα ὄψιν, εἶχε γίνῃ κόλασις. Ἡ Στέλλα, κλεισμένη ἐπάνω εἰς τὸ δωμάτιόν της, τὸ περισσότερον μέρος τῆς ἡμέρας πεσμένη εἰς τὸ κρεββάτι καί τὸ περισσότερο μέρος τῆς νυκτὸς ὀρθή, — χλωμή, ἀδύνατη, μωλωπισμένη, σακατεμένη, ἀλλὰ τοὺς φοβερώτερους μώλωπας, τὴν μεγαλύτερην ὀδύνην καί ἀπελπισίαν ἔχοντας κρυμμένη βαθεῖα στήν ψυχή, — ή Στέλλα ή ἐρωτευμένη ἐμαρτυροῦσε...

Δὲν ἔκλαιγε, δὲν ὠμιλοῦσε, δὲν παρεπονείτο· οὔτε δέκα λέξεις τὴν ἡμέρα δὲν ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ μαραμμένα της χεῖλη· τὴν εἶχε πιᾶσῃ σὰν πείσμα, σὰν ἀφασία, καί ή ὑπερηφάνειά της ἔκαμνε τὸ μαρτύριό της σιωπηλό, βαθύ, φοβερό. Ἐπειτα δὲν ἔβλεπε καί κανένα. Μιὰ στιγμὴ μόνον ἀνέβαινεν ή μητέρα της ή ή θεία Νιόνια, γιὰ νά τῆς φέρῃ λίγο φαγί. Ἡ Κατίνα καί ή

Νένη, ή μικρὴς, δὲν ἔμβαιναν ποτὲ μέσα, γιὰτί ταῖς εἶπαν ὅτι ή Στέλλα εἶχεν ἀρρώστια κολλητική· καί τὴν ἐκαλημέριζαν ἀπέξω. Ὁ Νταντῆς, ὁ ἀδελφός της, τὰ εἶχε μάθη καί αὐτός, — τοῦ τὰ εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Βιολάντης γιὰ νά ἔχῃ τὸ νοῦ του, — καί δὲν ἐζύγονε καθόλου, γιὰτί ἂν τὴν ἔβλεπεν ἐμπρὸς του, ὠρκίζετο, « θὰ τὴν ἔσχιζε σὰ σαρδέλλα ». Καί ή Στέλλα ὅλον τὸν καιρὸν ἔμενε μόνη. Τοὺς ἔδιωχνε: « Ἀφῆστέ με... δὲν θέλω κανένα ». Μόνο στὸ γέρο δὲν ἐτολμοῦσε νά πῇ τέτοιο λόγο. Αὐτὸς ἔμβαινε πάντα ἄγριος, θηρίο μονάχο, μὲ τὸ γράμμα στὸ χέρι, γιὰ νά τῆς θυμίζῃ τὴν ἀτιμίαν της, γιὰ νά τῆς δείχνῃ τὸ αἰσχρὸς της, καί τὴν ἔβριζε μὲ τὰ χειρότερα ἐπιθετὰ, καί ἐπάνω στὸν ἐνθουσιασμό του, στὸ τέλος, τὴν ἐκτυποῦσε, πότε λίγο, πότε πολύ, ἀναλόγως τοῦ γούστου ποῦ εἶχε, ἀναλόγως τῆς διαθέσεως ποῦ του ἐπροκαλοῦσε τὸ ὕφος τῆς Στέλλας. Ὅποτε τοῦ ἐφαίνετο σὰν ταπεινή, σὰν μετανοημένη, ὁ θυμὸς του ἐπαράλυνεν· ἀλλὰ ὅποτε τὴν ἔβλεπεν ἀδυσώπητη καί ἀσυγκίνητη, ἔλυσσοῦσε.

Μιὰ μέρα, ὁ Νταντῆς, ἄξιος μιμητῆς τοῦ πατέρα του, ἔμβηκε καί αὐτὸς νά τῆς κάμῃ ἐπίσκεψιν. Ἦτο δὲ ὁ Νταντῆς νεανίας ὡς εἴκοσι χρόνων, ἄσχημος, μαυροκίτρινος, μὲ πρῶτον μουστάκι, μὲ ζωηρὰ κινήματα, μὲ φορεσιὰ ἐπιμελημένη καί γεμάτη στολίδια, — σωστὴ γελοιογραφία τοῦ γέρω—Βιολάντη, ποῦ ἐθεωρεῖτο εὐμόρφανθρωπος. Εἶχε μικρὰν ἀνάπτυξιν, ταπεινὰς ιδέας καί ἓνα σωρὸ προλήψεις. Ἀντιπαθητικώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὸ στενὸ του μετωπάκι καί ἀπὸ τὰ κίτρινα μυτερὰ δόντια του, δὲν μπορούσε νά ἰδῇ κανεῖς.

Ἡ θύρα ἔτυχεν ἀνοικτὴ καί ὁ Νταντῆς ἐστάθη εἰς τὸ κατώφλι. Ἡ Στέλλα ἐστέναξεν εἰς τὸ διβανάκι.

— Ἔτσι αἶ; τῆς ἐφώναξεν· ἔτσι αἶ;... ἐτοῦτα μὰς κάνεις τώρα καί σύ!

Ἡ Στέλλα μιλιᾷ.

— Δὲν ἀκοῦς τί σοῦ λέω; εἶπεν ὁ Νταντῆς, προχωρῶν μερικὰ βήματα· ἐγὼ εἶμαι!

— Γιὰ ξεφορτόνουμε! ἀπεκρίθη μὲ περιφρόνησιν ή Στέλλα.

Εἶχε συνειθίσῃ νάποπέρνῃ πάντα τὸν ἀδελφὸ της, ὡς μεγαλύτερη, ὡς πρώτη, καί χωρὶς νά θέλῃ ὁ Νταντῆς τὴν ἐσέβετο καί εἰς τὸ τέλος ὑποχωροῦσεν. Ἀλλὰ τώρα τὰ πρᾶγματα ἄλλαξαν. Τὸ κίνημα τῆς Στέλλας τὴν ἐταπεινώσεν ἐμπρὸς του, τὴν ἐξευτέλισε· δὲν ἦτο πλέον ή μεγαλύτερᾶ ἀδελφὴ μὲ τὰ δικαιώματά της· ἦτο μία ἔνοχος ποῦ ἐπεβουλεύθη τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνδρῶν, τὴν

τιμὴν τοῦ σπιτιοῦ. Καί ὁ Νταντῆς ἦτον ἄνδρας. Νά περιστάσις διὰ νά δείξῃ τὴν ὑπεροχὴν του, διὰ νά ἐκδικηθῇ τὰ πρωτοτόκια, διὰ νά ἐξασκήσῃ τὴν κακίαν του.

— Ἐμένα εἶπες τέτοιο λόγο, μωρή; ἠρώτησε γουρλόνων τὰ μάτια καί προχωρῶν ἀκόμη ὀλίγα βήματα.

— Ἐσένα! ἀπεκρίθη μὲ ψυχρότητα ή Στέλλα.

Ὁ Νταντῆς ἐξεστόμισε τὰς χυδαίας ὕβρεις, ποῦ του εἶχε μάθη στήν ἐντέλειαν ὁ πατέρας του. Καί ὁ τόνος ἐμοιάζε τόσο, ὥστε ἓνα πικρὸ χαμόγελο ἐφάνῃ στὰ χεῖλη τῆς Στέλλας, καί ἐψιθύρισε:

— Ἀπὸ ποῦσαι κλωναράκι, ἀπὸ κεῖνο τὸ δενδράκι...

Αὐτὸ τὸ ἄκουγε κάποτε νά τὸ λέγῃ ή μητέρα της· καί κανένα ἄλλο πρᾶγμα δὲν ἐθύμονε τόσῳ τὸν ἀδελφόν της.

— Τί εἶπες; ! ἐβρυχήθη ὁ μικρὸς Βιολάντης· καί ἐσήκωσε τὸ χέρι του.

Ἡ Στέλλα ἐπρότεινε τὸ δικό της νά φυλαχθῇ, ἀλλὰ μὲ τὴν ὁρμὴν ὥστε τὸν ἐσκούντησεν. Ἄλλο δὲν ἤθελεν ὁ Νταντῆς, γιὰ νάρχισῃ νά κτυπᾷ. Καί ή ἀρχὴ ἔγεινε.

Ὁ νεανίας ἐθρασύνθη περισσότερον ἔπειτα, ποῦ ἄκουσε τὸν πατέρα του νά ἐπιδοκιμάζῃ τὸ κίνημά του. Καί ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, δὲν ἄφινεν εὐκαιρίαν χωρὶς νά ὑβρίσῃ καί νά κτυπήσῃ τὴν Στέλλαν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ή μανία του, ή ἀγριότης του ἐμεγάλωναν. Στὴν ἀρχὴ ή Στέλλα ἔκαμνε ἀντίστασιν· ἀλλὰ ὕστερα παρεδόθη, καί εἰς τὸ τέλος ἐδέρνετο καί ἀπὸ τὸν ἀδελφόν της, ὅπως καί ἀπὸ τὸν πατέρα της, μὲ τὴν ἴδιαν ὑποταγὴν, μὲ τὴν ἴδιαν βωδὴν ἐγκατέρησιν. Καί οἱ δῆμιοί της ἔγιναν δύο τώρα.

Σκληρότερος, πολὺ σκληρότερος ἀπὸ τοὺς δύο ὁ Νταντῆς. Ἰσως διότι ἦτο φύσει πλέον κακὸς ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἴσως καί διότι ἦτο αὐτὸς ἀδελφός. Εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ Παναγῆ Βιολάντη, ἐξυπνοῦσεν ἀπὸ ἀταβισμόν τὸ αἶσθημα τοῦ ἀρχαίου πατέρα, ποῦ εἶχε τὴν κόρη του κτῆμα καί ἠμποροῦσε νά τὴν πωλήσῃ στὸ γαμβρὸ καί νά ὠφεληθῇ. Ἀλλὰ εἰς τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ψυχὴν, ὁ ἴδιος ἀταβισμὸς ἐξυπνοῦσεν αἶσθημα διαφορετικόν. Μοῦ φαίνεται, ὅτι ή σκληρότης τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς τιμῆς δὲν εἶνε κατὰ βάθος, παρὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀγνώριστη, μετημφισμένη· καί ὅτι τὰ δυστυχῆ πλάσματα γίνονται, χωρὶς νά το ἐννοοῦν, τόσο ὀθέλλοι, καί σκοτώνουν Κασσίους, καί πνίγουν Δυσδαίμονας.

Γι' αὐτὸ τώρα καί ὁ Νταντῆς, στήν πρώτη του παραφορά, ἐφοβήρισε νά ξεκάμῃ τὸν Ζαμᾶνο,

καί ἴσως θά ἔκαμνε κανένα κίνημα, ἂν δὲν τον ἐσυμβούλευε φρόνιμα ὁ Παναγῆς· καί γι' αὐτὸ ἐθασάνιζε τὴν ἀδελφὴν του σκληρότερα ἀπὸ τὸν πατέρα του, καί τὸ μῖσός του γι' αὐτὴν ἦτο κατὰ ἀχόρταγον καί ἀτελείωτον.

Καί ή Στέλλα, κλεισμένη εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἐμαρτυροῦσεν. Ἐλυωνε σὰν τὸ κερί ἀπὸ τῆ ζέστη, χωρὶς φλόγα, χωρὶς καπνὸ. Μόνον, κάθε τόσον, ἐψιθύριζε:

— Ἀχ! πᾶει... πᾶει!... δὲν με χωράει πιά τὸ σπῖτι τοῦ πατέρα μου!...

Μιὰ μέρα, ή Κατίνα καί ή Νένη ἐξεγέλασαν τὴ νταντᾶ, καί φοβισμένες, σιγά—σιγά, ἐμισοᾶνοῖσαν τὴν ἀπαγορευμένην θύραν.

Ἡ Στέλλα ἦτον εἰς τὸ κρεββάτι μὲ τὰ μάτια κλειστά, ἀποκαρωμένη. Καί ἦταν ἀγνώριστη. Σὰν νά εἶχε μακρύνῃ τὸ πρόσωπό της, καί σὰν νά εἶχαν φουντώσῃ τὰ μαῦρα μαλλιά της. Τὸ χρῶμά της ξέθωρον, τὰ μάτια της βαθουλωμένα, μελανὰ ἀπὸ κάτω, ή ἄκρη τῆς μύτης της κιτρινωπὴ καί γυαλιστερή. Καί τί ἄλλο ἤθελε γιὰ νά μαραθῇ ἓνας κρίνος;

— Παναγία μου! πῶς ἔχει γίνῃ!... εἶπε, κутτάζωντας μὲ παιδικὴν περιέργειαν ή Κατίνα.

Τὰ ματάκια τῆς Νένης ἀνοῖξαν τρομαγμένα. Λύπη βαθεῖα ἐζωγραφήθη εἰς τὸ πρόσωπον τῆς μικρούλας καί τὸ στοματάκι της ἐσιγοτραύλισεν:

— Ἀχ! θά πεθάνῃ, Κατίνα μου, θά πεθάνῃ!

Αἱ προφυλάξεις ποῦ ἔπερναν διὰ νά μὴ μάθῃ τίποτα ὁ κόσμος, ἐκεῖνος ὁ φόβος ποῦ εἶχαν πάντα νά μὴ τοὺς φύγῃ κανένας λόγος ἐμπρὸς εἰς τοὺς ξένους, νά μὴ μάθῃ κανεῖς τὴν ἀλήθειαν, — ἐδίδαν δύο φορές τὴν ὄψιν ἐγκλήματος, εἰς τὸ ἐγκλημα ποῦ ἐγίνετο σιγά—σιγά εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Βιολάντη.

Ἡ Στέλλα λοιπὸν ἦταν ἀρρώστη. Διὰ τοὺς φίλους, διὰ τὸν κόσμον, ή ἀρρώστια ἦταν ἐλαφρὴ, ἀσήμαντη— ᾶ, μὴν ἀνησυχεῖτε!... Διὰ τὰς μικρὰς ἀδελφάς, ή ἀρρώστια ἦταν κολλητική, καί δὲν ἔπρεπε νά ἔχουν συγκοινωνίαν. — Καί μήπως ψέμματα; ἔλεγεν ἰδιαιτέρως στὴ γυναῖκά του ὁ Παναγῆς· αὔριο μεθαύριο καί αὐτὲς θά μας ἔκαμναν τὰ ἴδια. — Οἱ ὑπηρεταὶ δὲν ἀνέβαιναν ἐκεῖ ἐπάνω ποτέ· τοὺς ἀνεπλήρωνεν ή θεία Νιόνια. Ἡ οἰκογένεια ἐφαίνετο συχνὰ εἰς τὰ κέντρα, καί εἶχε πάντα τὸ ἴδιον γελαστὸν καί εὐτυχισμέναν ὕφος, τὴν ἴδιαν ἀπατηλὴν ὄψιν

ἀγάπης και ὁμοιοῦς. Κανείς δὲν ἔμαθε, κανείς δὲν ὑποπτεύθη τίποτε. Ἡ νεολαία ἐψιθύριζεν ὅτι ἡ Στέλλα «ἐκύτταζε» τὸν Χρηστάκη, ἀλλὰ τίποτε περισσότερο· τώρα μάλιστα, ποῦ ὁ Χρηστάκης ἄρχισε νὰ κυττάζῃ ἄλλην, ἐλθμονήθη καὶ τὸ γράμμα της. Ὁ Παναγῆς Βιολάντης ἤμποροῦσε νὰ δέχεται καὶ συγχαρητήρια, διὰ τὴν σύνεσιν ποῦ ἔδειξε σὲ μιὰ τόσῃ δύσκολῃ περιστάσει. Ἡ ὑπόληψις δὲν ἐπειράχθη.

Καὶ ὅλοι μέσα στὸ σπίτι σύμφωνοι. Ὁ Νταντῆς . . . τὸν εἶδαμε! Ἡ Βιολάνταινα, συνηθισμένη νὰ ὑπακούῃ τυφλὰ τὸν ἄνδρα της, ἀνεγνώριζε καὶ τώρα ὅλο του τὸ δίκιο, μολονότι ἐπροσπαθοῦσε κάποτε νὰ ἐμποδίσῃ τὰς σκηνὰς «για νὰ μὴ συγχύζεται ὁ Παναγῆς»· ποτὲ ὅμως δὲν ἐνεθάρρυνε τὴ θυγατέρα της, ποτὲ δὲν τὴν ἐπαρηγόρησε, ποτὲ δὲν τὴν εἰδείξεν ὅτι ἐσυγχωροῦσε αὐτὴ τὸ κίνημά της. . . Ἡ θεία Νιόνια ἐκλαιγε πικρὰ ὅταν ἦτο μόνη, ἐκύτταζε μὲ θλίψι καὶ ἐπεριποιεῖτο μὲ συμπάθεια τὴ Στέλλα, ἀλλὰ στὸν ἀδελφὸ της δὲν ἐτόλμησε νὰ κάμῃ παράπονον. Οὔτε καλὰ, οὔτε κακὰ. Κάποτε ὁ Παναγῆς τὴν ἄκουσε νὰ γλυκομιλῇ τῆς Στέλλας καὶ τὴν ἐφοβήσεν ἄσχημα:

— Για νὰ σοῦ πῶ! Τὸ ξέρεις ποῦ σε διώχνω; Ἀντιπολίτεψι στὸ σπίτι μου δὲ θέλω! Ὅ,τι κάνω ἐγὼ, ἐκεῖνο κάνουν ὅλοι. Ἀκούς ἐκεῖ ποῦ θὰ τὴν καλοπιάσῃς. . . Αὐτὸ μὰς ἔλειπε!

Καὶ ἡ Νιόνια ἐφοβήθηκε νὰ γλυκομιλήσῃ πλέον τῆς Στέλλας.

Ἐτσι ὁ Παναγῆς ἐτυραννοῦσεν ἀνεξέλεγκτος, ἀπόλυτος τρομοκράτης. Κανείς, κανείς δὲν εὗρεσκετο νὰ τοῦ πῇ: «Μὰ ἐπὶ τέλους, τί σου ἔκαμεν αὐτὸ τὸ πλάσμα ποῦ θέλεις νὰ το πεθάνῃς;» Καμμία διαμαρτυρία, καὶ καμμία συζήτησις. Εὐρηκας ἄνθρωπο νὰ σου λογιεῖσθαι! Τοῦ ἐφθανε τὸ γράμμα ποῦ εἶχε στὴν τσέπη του· ἤμποροῦσε νὰ το ἀποδείξῃς ἐσὺ πῶς δὲν ἐγράφη, πῶς δὲν ἐστάλη ἀπὸ τὴν κόρη του αὐτὸ τὸ γράμμα; . . . Νὰ το τιμωρήσῃ ἄλλο δὲν ἤθελε, ἄλλο δὲν ἐρωτοῦσε. Καὶ δι' αὐτόν, — ἄνθρωπον στενοκέφαλον, χωμένον εἰς τὰς προλήψεις, ἀναθρεμμένον μὲ τὰς παραδόσεις τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀρχόντων, ποῦ εἰς τὸν τόπον του, ἄλλοτε, σὲ χρόνους σκοτεινοῦς, ἐβασάνισαν, ἐφυλάκισαν, ἐσκότωσαν ἢ ἐθαψαν ζωντανές, γιὰ παρόμοιους λόγους τὰς θυγατέρας των, — δι' αὐτόν, λέγω, τὸ ἐγκλημα τῆς Στέλλας ἦτο ἄξιον θανάτου.

— Μακάρι νὰ πέθαινε! Ἐτσι θὰ ἡσυχάζαμε μιὰ γιὰ πάντα!

Ὁ Νταντῆς ὅμως δὲν ἄφησε τὸ πρᾶγμα ὡς

ἐδῶ. Ἡ σκληρότης του τὸν ἔκαμε νὰ φανῇ τάχα καλός· καὶ μιὰν ἡμέραν ἐμβῆκεν εἰς τὸ κλουβὶ τοῦ Βιολάντη, — τὸ θυμᾶσθε αὐτὸ τὸ κλουβί, — καὶ τοῦ εἶπε μὲ πονηρίαν παιδιοῦ καὶ μὲ σοβαρότητα γέρου:

— Πατέρα, μοῦ φαίνεται πῶς ἡ Στέλλα ἐμετανόησε. Για νὰ ἰδοῦμε, γιατί αὐτὴ ἡ δουλειὰ δὲ μ' ἄρῃσει. Φοβοῦμαι μήπως ὑποψιασθῇ ὁ κόσμος τίποτα καὶ τότες ἐχαθῇκαμε. Για νὰ ἰδοῦμε. . . Μπορεῖ νὰ μὴν ἐπιμένῃ πειὰ γιὰ 'κεῖνο τὸν παληάνθρωπο, καὶ ἂν τὴν καλοπιάσουμε, μπορεῖ νὰ θελήσῃ νὰ πάρῃ κανέναν ἄλλο, — ἔ, καιρός της εἶνε, — καὶ ἔτσι τὸ πρᾶγμα νὰ διορθωθῇ μὲ ἡσυχία. Δὲν με γνοιάζει γιὰ ἐκεῖνη, μὲ γνοιάζει γιὰ μὰς, γιὰ τὸ σπίτι μας.

— Ἐχεις δίκιο, ἀπεκρίθη ὁ Παναγῆς, καὶ ἂντι θὰ βάλω τὴ μάνα σου νὰ τὴν ξετάξῃ.

Ὡ, ἥξευρε πάρα πολὺ καλὰ ὁ Νταντῆς τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀδελφῆς του! ἦταν βέβαιος ὅτι δὲν ἐμετανόησε, καὶ ὅτι ἕνα τέτοιο διάβημα θὰ ἐχειροτέρεινε μόνον τὴ θέσι της. . .

Καὶ ἡ Βιολάνταινα, κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἀνδρός της, ἀνέβη ἐπάνω νὰ τὴν ὁμιλήσῃ.

Ἦταν παραμονὴς τῆς Παναγίας. Μεθαύριο τὸ σπίτι εἶχε διπλογιόρτι, — Μαρία ἔλεγε τὴ Βιολάνταινα, — καὶ τί καλὰ ἂν ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ καμμιὰ οἰκονομία, νὰ ἐπέλθῃ ἡ συμφιλίωσις, νὰ καταιβῇ καὶ ἡ Στέλλα, νὰ καθίσῃ εἰς τὸ τραπέζι, νὰ φανῇ εἰς τὸν κόσμον. . .

— Ἦλθα νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια, εἶπεν ἡ Βιολάνταινα χαρούμενη.

Ἡ Στέλλα, καθὼς ἐκρατοῦσε τὸ μέτωπο μὲ τὰ δύο χέρια, ἐσῆκωσε τὰ μάτια κ' ἐκύτταζε τὴν μητέρα της ἐκπληκτικῶς. Δὲν ἦταν συνειθισμένη εἰς τέτοιον ὕψος.

— Ἀκούς;

— Τί εἶνε; ἐψιθύρισε ἡ Στέλλα.

Μὲ λίγα λόγια ἡ Βιολάνταινα διετύπωσε τὰς προτάσεις της: Νὰ πέσῃ στὰ πόδια τοῦ πατέρα της καὶ νὰ τοῦ γυρέψῃ συχώρεσι· νὰ τοῦ πῇ ὅτι ἐμετανόησε διὰ τὸ κίνημά της· νὰ τοῦ ὑποσχεθῇ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ ἔκαμε τίποτα χωρὶς τὸ θέλημά του· νὰ τὸν βεβαιώσῃ ὅτι ἔπαυσε πλέον νὰ συλλογίζεται τὸν Χρηστάκη κ' ἐκεῖνος, λέει, ἦταν πρόθυμος νὰ τὴν συγχωρήσῃ, καί, μέρα ποῦ ξημέρωνε μεθαύριο, νὰ τὴν δεχθῇ στὴν ἀγκαλιά του, καὶ γρήγορα νὰ φροντίσῃ νὰ τὴν παντρεύῃ ὅπως τῆς ταιριάζει, μ' ἕνα νέο καλὸ καὶ ἄξιο. . . ἀμὲ τί;

Ἡ Στέλλα τὴν ἄκουσε χωρὶς νὰ τὴν διακόψῃ, μὲ τὸ ἴδιον ὕψος ποῦ ἔπερε καὶ ὅταν τὴν ἐκτυποῦσαν. Ἐπειτα ἐκατέβασε τὰ χέρια ἀπὸ τὸ

κεφάλι, ἐκύτταξε τὴν μητέρα της κατάματα, καὶ μὲ ὅλη τὴν ἡρεμία, μὲ ὅλη τὴ γαλήνη τῆς σταθερότητος, ἐπρόφερεν:

— Ὁχι!

Ἡ Βιολάνταινα ἀνεπήδησε τρομαγμένη· ἐπλεξε τὰ χέρια, καὶ μὲ φωνὴν ὑπόκωφον, εἰς τόνον μομφῆς ὑψίστης, ἐπανέλαβεν:

— Ὁχι; !

— Ὁχι! εἶπεν ἡ Στέλλα· καὶ τὴ φορὰ αὐτὴ ἕνα κύμα ἐτάραξε τὴν πρώτην γαλήνην, καὶ ἡ ἄρνησις ἐβγήκεν ἀπὸ τὰ χεῖλη της μὲ πείσμα μαζὶ καὶ περιφρόνησιν.

— Μὰ, παιδί μου, συλλογίζεσαι τί λές; συλλογίζεσαι τί κάνεις; ἠρώτησεν ἡ Βιολάνταινα· καὶ ἐγύρισεν ὀπίσω της καὶ ἐκλείδωσεν ἀπὸ φόβον τὴν θύραν.

— Ὁχι! εἶπεν ἡ Στέλλα καὶ ἐκ τρίτου· καὶ τώρα ἦταν ὁλόκληρη τρικυμία ἀγανακτήσεως, καὶ μαζὶ μὲ τὴν φωνὴν ἐσηκώθη καὶ αὐτὴ ὀρθή, ὑψηλή, ἀγέρωχη.

Καὶ ὁμιλήσεν:

— Ὁχι, χίλιες φορὲς ὄχι! Ὅ,τι ἔκαμα ἦταν κακό, τὸ ξέρω· μὰ τὸ ἔκαμα τώρα· τοῦ ἔγραψα «εἶμαι δική σου» καὶ θὰ εἶμαι γιὰ πάντα. Ναί, νὰ πέσω στὰ πόδια τοῦ πατέρα μου, καὶ νὰ τοῦ φιλήσω τὰ χέρια, καὶ νὰ τοῦ γυρέψω συχώρεσι γι' αὐτὸ ποῦ ἔκαμα, ἔτσι χωρὶς νὰ θέλω, ἀπερίσκεπτα, σὲ μιὰ στιγμὴ ἀδυναμίας. . . Μὰ νὰ με συγχωρήσῃ κ' ἐκεῖνος, καὶ νὰ μου δώσῃ τὸ Χρηστάκη. . . Ἄ, μὴ σοῦ κακοφαίνεται καὶ σῶπα! Καλός, καλός, αὐτός εἶνε τώρα γιὰ μένα. Ἀκούσθηκα μαζὶ τοῦ, καὶ αὐτὸ μοῦ φθάνει. Ἐπειτα τί σας μέλει; Ἐγὼ θὰ εἶμαι εὐτυχισμένη, ἐμένα μ' ἄρῃσει. Πῶς εἶνε πτωχός; Πφ! βλέπω τί εὐτυχία ποῦ ἔχετε οἱ πλούσιοι στὰ σπίτια σας. . . Ἐπὶ τέλους ἀλλοιώτικα δὲν γίνεται· ἄλλον δὲν πέρνω!

— Μὰ ὀρίζεις ἐσὺ τὸν ἑαυτό σου; ἐπρόλαβε νὰ ἐρωτήσῃ ἡ Βιολάνταινα.

— Τὸν ὀρίζω!

— Ὁχι· ὁ πατέρας σου σὲ ὀρίζει· ὁ πατέρας σου ὀρίζει καὶ μένα, καὶ τὸ Νταντῆ, καὶ τὴ Νιόνια καὶ ὅλους.

— Δὲν ξέρω γιὰ σὰς, μὰ ἐμένα δὲν μὲ ὀρίζει. Ἐγὼ, ἐγὼ ὀρίζω τὸν ἑαυτό μου· νὰ, κύτταξε, τὸν ὀρίζω! . . . τὸν ὀρίζω! . . .

Καὶ ἔκαμψε τὸ δάκτυλόν της, καὶ τὸ ἐδάγκασε στὸν κόμπο μὲ λύσσαν, καθὼς ὠμιλοῦσε. Καὶ ὁ πόνος ἔδωκεν εἰς τὴν φωνὴν της κατὶ τὸ ἀπείρως τραγικόν, καὶ ἡ Βιολάνταινα, χωρὶς νὰ θέλῃ, ἠσθάνθη ὅτι ἦτο μεγάλη ἡ στιγμὴ ἐκείνη.

— Τί θέλεις νὰ πῇς μ' αὐτό; ἠρώτησε μὲ τρόμον.

— Νά, ὅτι τὸν ἑαυτό μου τὸν κάνω ὅ,τι θέλω. . . Μπορῶ νὰ κόψω τώρα τὸ χέρι μου καὶ νὰ τὸ πετάξω ἀπὸ τὸ παράθυρο; Ἐ, ὀρίζω τὸν ἑαυτό μου. Ὁ πατέρας μου τίποτα δὲν εἰμπορεῖ νὰ κάμῃ. Πῶς θὰ μὲ δείρῃ; πῶς θὰ μὲ κλείσῃ; πῶς θὰ μὲ σκοτώσῃ; Τί μὲ τοῦτο; Πάλι ἐγὼ κάνω ὅ,τι θέλω, — τὸν ἑαυτό μου, — καὶ ἄμα δὲν θέλω ἐγὼ, ἄλλον ἄνθρωπο δὲν πέρνω. Ὁχι· ποτὲ δὲν θὰ μὲ δώσῃ σὲ ὅποιον θέλει ἐκεῖνος. Σὰς τὸ λέω γιὰ νὰ τὸ ξέρετε μιὰ γιὰ πάντα, γιατί δὲ θὰ τὸ ξαναπῶ: Ἡ τὸ Χρηστάκη ἡ κανένα. Ἐγὼ εἶμαι ἡ Στέλλα τοῦ Βιολάντη!

Καὶ ἐκτύπησε τὸ στήθος της τὸ πλατὺ μὲ δύναμιν, καὶ ἀπὸ τὰ μάτια της τὰ ἀδάκρυτα ἐτοξεύθη ἀγρία ἀστραπή. Ὡ, ἦταν ὠραία τὴν στιγμὴν ἐκείνην! Τὸ πάθος τῆς ἐχρωμάτισε, τῆς ἐξωγόνησε τὸ κατὰλευκον πρόσωπον· τὰ πέταλα τοῦ κρίνου προσέλαβον ἀσθενῆ ροδίνην ἀνταύγειαν· ἔχνος κακοπαθείας δὲν ἐφαίνετο πλέον, καὶ διὰ μιάν στιγμὴν, ἡ κόρη ἔλαμψε μὲ τὴν πρώτην της εὐμορφίαν τὴν ὑπερήφανην, μὲ τὴν πρώτην ὑγίαν καὶ ζωήν.

Ἡ Βιολάνταινα ἠναγκάσθη νὰ χαμηλώσῃ τὸ κεφάλι. Ἐβλεπεν ἔξωφρα ἐμπρός της μιάν δύναμιν νέαν, ποῦ δὲν τὴν ἥξευρε, δὲν τὴν ἐφάνταζετο ὡς τώρα. Ἀλήθεια, αὐτὴ ἦταν ἡ Στέλλα τοῦ Βιολάντη, ἡ κόρη τοῦ πατέρα της.

— Ἐκατάλαβα, ἐψιθύρισε μὲ λύπην· μὰ δὲν συλλογίζεσαι, δυστυχισμένη μου, τί θὰ πάθῃς, ἂν ἀκούσῃ τέτοιο πρᾶγμα ὁ πατέρας σου;

— Δὲν τὸν φοβοῦμαι! ἐφώναξεν ἡ Στέλλα· καὶ τί θὰ κάμῃ; θὰ μὲ σκοτώσῃ. . . εἶνε ἄλλο; Ἐ, δὲν μὲ μέλει, σοῦ εἶπα. Ἐγὼ δὲν γυρεύω νὰ ζῇσω, παρὰ νὰ ζῇσω εὐτυχισμένη. Ἄν δὲν μπορῶ, καλλίτερα νὰ μὲ σκοτώσῃ. . . Καλλίτερα νὰ πεθάνω. . . Νὰ σοῦ πῶ· ἂν δὲν ἔγραφα ἐκεῖνο τὸ γράμμα, δὲν θὰ μ' ἐγνοιάζε· μὰ τώρα ποῦ τὸ ἔγραψα, θὰ κάμω ὅ,τι μπορῶ γιὰ νὰ σώσω τὴν ὑπόληψί μου. Θὰ μού τὴν σώσῃ ὁ γάμος; θὰ μού τὴν σώσῃ ὁ θάνατος; Μοῦ εἶνε ἀδιάφορο! Εἴδες ἂν ἄνοιξα τὸ στόμα μου νὰ παραπονεθῶ ποτὲ γιὰ τὰ βασανιστήρια ποῦ μου κάνετε τώρα τόσον καιρό. . .

— Καλὲ τίνος τὰ λές αὐτὰ τὰ παραμύθια; εἶπεν ἡ Βιολάνταινα μὲ μορφοσμὸν ἀνυπομονησίας. Καὶ τί πῶς ἔγραψες ἕνα γράμμα, ποῦ τὸ κάτω-κάτω τὸ πῆραμε πίσω; . . . Ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ τί εἶνε. . . ποῦ ἀγαπᾷς τὸ Χρηστάκη.

Ἡ Στέλλα ἐκλονίσθη ἀπὸ παλμὸν δυνατὸν. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἤλθε νὰ το ἀρνηθῇ, νὰ το κρύψῃ. Ὁχι, δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ λόγος. . . Ἀλλὰ ἔπειτα ἐσυλλογίσθη, ὅτι μιὰ ποῦ ἄρχισεν, ἔπρεπε νὰ τὰ

είπ' ὅλα· καὶ ὡς νὰ προησθάνθη ὅτι ἦταν ἡ τελευταία φορὰ ποῦ θὰ ὠμιλοῦσεν, ἀντλήσει διὰ μιᾶς ὅσον θάρρος ὑπῆρχεν εἰς τὰ βάθη τῆς παρθενικῆς τῆς ψυχῆς, καὶ εἶπε :

— Ναί, τὸν ἀγαπῶ. Ἄν δέν τον ἀγαποῦσα, δέν θὰ τοῦ ἔδινά ἀκρόασι· ἂν δέν τον ἀγαποῦσα, δέν θὰ μ' ἔμελλε γιὰ τὸ γράμμα—οὔτε ἡ πρώτη εἶμαι οὔτε ἡ ὕστερη, — καὶ μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ πατέρα μου θὰ ἔπερνα ἄλλον. Μὰ τὸν ἀγαπῶ, καὶ θὰ κάμω ὅ,τι μπορέσω γιὰ νὰ τὸν πάρω.

— Βγάλτο ἀπὸ τὸ νοῦ σου, γιατί ὁ πατέρας σου δέν τάκούει γιὰ ὅλο τὸν κόσμον, εἶπεν ἡ Βιολάνταινα.

— Ποιὸς τὸ ξέρει! . . . Μπορεῖ στο τέλος νὰ με λυπηθῇ καὶ νὰ ἰδῇ τὸ σωστό. Ἔχουμε τόσα παραδείγματα!

— Ἄ! τέτοια ἐλπίδα ἔχεις λοιπόν; ὦ, κακομοίρα, κακομοίρα! δέν τον ξέρεις τὸν πατέρα σου!

— Μπορεῖ· μὰ ἐμένα δέν με χωράει πιά ἐτοῦτο τὸ σπίτι.

Διὰ μιᾶς ἡ Στέλλα ἔγινε μελαγχολική. Ἐκάθισε πάλι στὸ διβανάκι, καὶ μὲ φωνὴ περίλυπη, σὰν νὰ ὠμιλοῦσε μονάχη τῆς, ἐξηκολούθησε :

— Ὅχι! δέν με χωράει τὸ σπίτι. . . Σὲ κάθε κτύπημα ποῦ μου δίνουν, ἀκούω μέσα μου μιὰ φωνὴ νὰ μου λέγῃ : «Φύγε! . . . Φύγε! . . . Φύγε! . . .»

Ἡ Βιολάνταινα ὥρμησεν ἔξω φρενῶν, μὲ τὰ χέρια σηκωμένα, μὲ τὰ μάτια ἄγρια.

— Τί εἶπες; ἐφώναξε νὰ φύγῃς; ὦ, συμφορὰ μου καὶ μαυρίλα μου! νὰ φύγῃς;!

— Δέν εἶπα τέτοιο πρᾶγμα! εἶπεν ἡ Στέλλα μὲ περιφρόνησιν. Σεῖς μού το λέτε μὲ τὸν τρόπο σας.

— Ὅχι, τὸ εἶπες! ἀντεῖπεν ἡ Βιολάνταινα· εἶπες πῶς θὰ φύγῃς! καὶ γιὰ κύτταξε καλὰ, γιατί ἐγὼ δέν

Ὁ θυμὸς ἐπνίξε τῇ φωνῇ τῆς. Καὶ ἔβλεπε τριγύρω τῆς, σὰν νὰ ἐζητοῦσε νάρπαξ τίποτε καὶ νὰ κτυπήσῃ τὴν Στέλλαν.

Ὁ τρόπος αὐτὸς ἔφερεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὅλον τὸ πείσμα τῆς κόρης. Ὅχι, δέν το εἶπε! Τῆς ἔβαζαν εἰς τὸ στόμα λόγο ποῦ δέν εἶπε. Τὸ ἐσυλλογίσθη, ἐπέρασε καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸν νοῦν τῆς, ἀλλὰ ὅχι, δέν το εἶχεν ἀποφασίσῃ. Καὶ ἴσως δέν θὰ το ἔκαμνε ποτέ, ὅσῳ σκληρὰ καὶ ἂν τὴν ἐτυραννοῦσαν, γιατί ἦταν ἡ Στέλλα τοῦ Βιολάντη, καὶ εἶχε τὴν ὑπερηφάνειά τῆς, καὶ θὰ ἐπροτιμοῦσε νὰ πεθάνῃ, παρὰ νὰ κουσθῇ πῶς ἐξεπόρτισεν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἦταν ἔτσι, ἀφ' οὗ ἤθελαν μὲ τὸ στανιὸ νὰ τὴν πείσουν ὅτι τὸ εἶπε, καλὰ λοιπόν, νὰ ἰδοῦν!

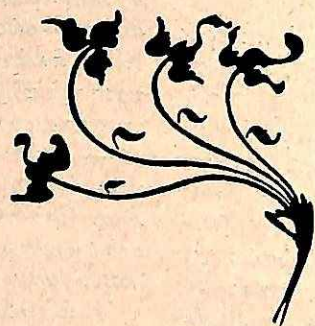
— Ναί, τὸ εἶπα! ἐφώναζε δυνατώτερα ἀπὸ τῇ μητέρα τῆς. Τὸ εἶπα καὶ θὰ το κάμω!

Ὁμιλοῦσε μὲ ὅλον τὸ ἀπεγνωσμένον θάρρος ἀνθρώπου ποῦ αὐτοκτονεῖ. Ἡ Βιολάνταινα τὰ ἔχασεν· ὁ θυμὸς τῆς ἐκόπη, τὰ γόνατά τῆς ἐλύθησαν, καὶ ἔπεσε σὲ μιὰ καρέκλα, ὄγκος ἀδρανῆς. Ἀλλὰ ἦταν στιγμὴ μόνον ἀδυναμίας. Ἀμέσως ἐσηκώθη, καὶ κεραυνοβολήσασα τὴν Στέλλαν μὲ τὸ βλέμμα, ἐξεστόμισεν εἰς μίαν βάνανυσον φράσιν, ὅλην τὴν ἐντύπωσιν ποῦ τῆς ἔκαμνεν ἡ ἐξαφνικὴ ἀφύπνισις τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου χαρακτήρος, ποῦ τον ἐδοκίμαζεν ἡ βία καὶ τὸ μαρτύριον :

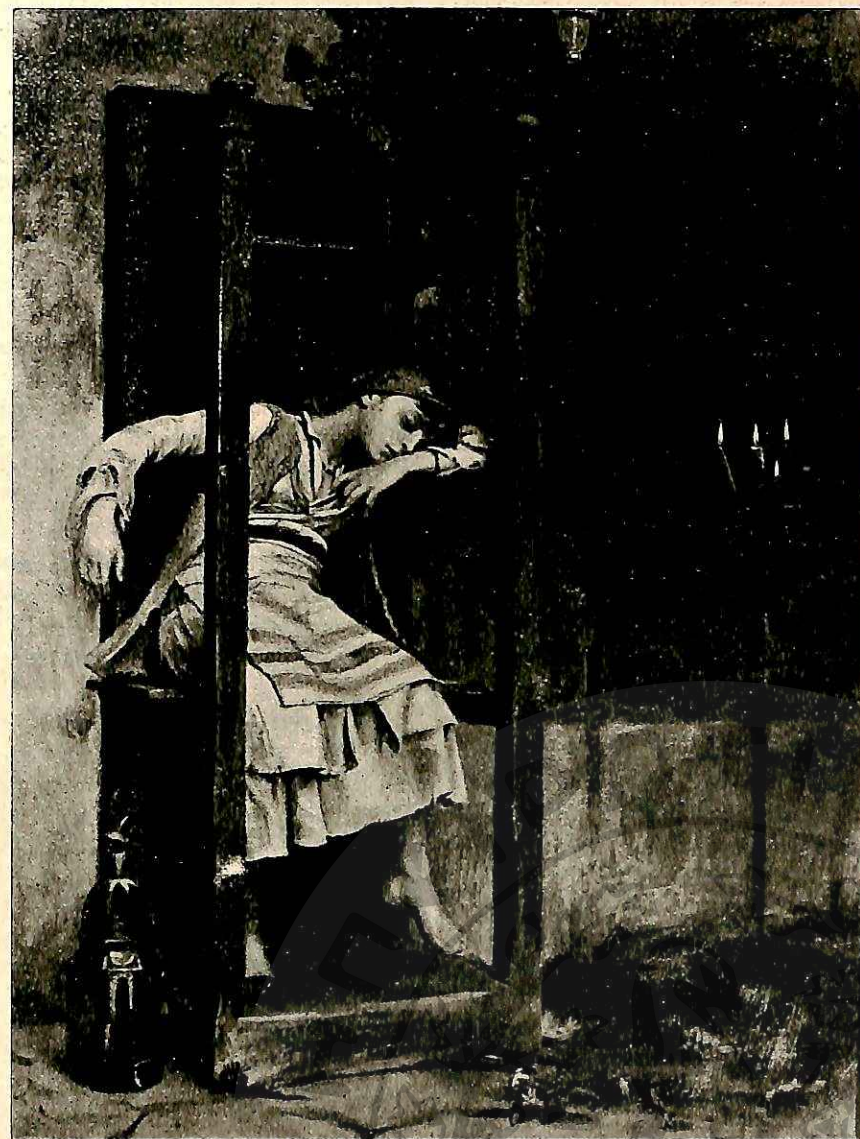
— Ἐκατάλαβα. Ἐσύ, παιδί μου, ἔχεις τὸ διάλολ μέσα σου!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπεται τὸ τέλος.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐλαιογραφία : Θ. Πάλλη.

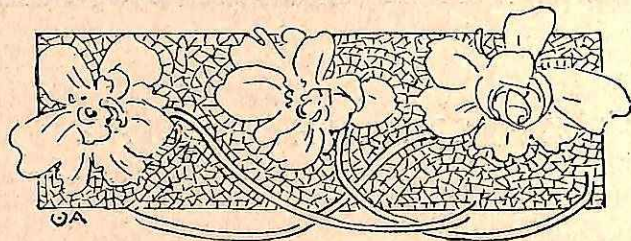
ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΕΣΤΙΑΣ

Η ΓΡΑΙΑ

Ο ήλιος της ανοίξεως ειλκυε τούς ανθρώπους έξω από την πόλιν. Πλήθος πολύ συνέρρεεν εις την έξοχόν, και οι δρόμοι ήσαν γεμάτοι από φωνάς και θόρυβον. Εις την φύσιν δέν εφαινετο ακόμη πολύ ή ανακαινίζουσα επενέργεια του έαρος. Η γλόη των άτραπών ήτο σχεδόν άχρους, τὰ δένδρα ήσαν γυμνά, και μόνον αι καστανέαι ήνοιξαν τὰς χρυσάς των κάλυκας. Έν τούτοις όλη ή άνοιξις ήτο εις τον άέρα, εκινείτο και επέτα υπεράνω της γής. Ο άήρ ήτο άρωματώδης, ο ουρανός γεμάτος από κορυδαλλούς, οι όποιοι εκελάδουν ακατάπαυστα και τρελλά.

Εις τον δρόμον τον φέροντα εις την πλατείαν του περιπάτου, όπου διευθύνετο με την κυριακάτικην ένδυμασίαν του το πλήθος, εκάθητο σταυροπόδι μια γραία. Το φόρεμά της ήτο σχισμένον και έλεινόν. Έκάθητο σκυμμένη εμπρός, και με συνηνωμένας χείρας περιέβαλε το γόνατόν της. Ήσαν γεροντικά χείρες, βαθέως ρυτιδωμένες, ήλιοκαείς, τραχείαι, οστεώδεις, όμοιαι προς τούς ξηρούς κλάδους αποκοπέντος δένδρου. Την κεφαλήν της είχεν ή γραία θαμμένη εις το στήθος της, μερικαί άσπραι τρίχες είχαν άπλωθι εις την έμβαλωμένην ποδιάν της. Η θερμότης των ακτίνων του ήλιου φαίνεται ότι ηύχαρίσκει τὰς μαραμμένας, τὰς κουρασμένας της χείρας.

Εις τούς πόδας της γραίας επαιζεν έν παιδίον με έν σύντριμμα στάμνας έσκαπτε το χώμα, έζύμωνε την λάσπην και έκοπτεν αυτήν εις μικράς κανονικάς πλίνθους. Έντελώς εις το παιγνίδι του βυθισμένον, δέν επρόσεχεν εις την γραίαν, ή όποια και αυτή εις την σιωπηλήν και θλιβεράν και παρατεταμένην κάρωσίν της βυθισμένη, δέν επρόσεχεν εις το παιδίον.

Οι άνθρωποι διήρχοντο κατά σμήνη, ως να ήθελεν όλη ή πόλις να χυθι εις την έξοχόν, να χαρη τον ήλιον της άνοιξεως. Και όλη ή πόλις παρήρχετο πλησίον της γραίας, ή όποια ανεκάθητο ακίνητος εις το έδαφος, κρύπτουσα την λευκότριχα κεφαλήν της εις την έμβαλωμένην της ποδιάν, συμπλέκουσα σπασμωδικώς υπεράνω του γόνατος τὰς χείρας της, αι όποιαι εύρισκον εύχάριστησιν εις τὰς θερμάς ακτίνας.

Ποία να ήτο άρά γε εκείνη ή γραία και διατί εκάθητο εκει ως πετρωμένη;

Επαιτίς δέν ήτο. Μη ήτο ή φύλαξ του παιδίου ή μάμμη του; Συνήθιζεν άρά γε κατ' αυτόν τον τρόπον να δέχεται τὰς ευεργετικάς ακτίνας του έαρινου ήλιου ή μήπως ο πόνος της ήτο τόσον άμέτρητος, ώστε δέν ήδύνατο να υποφέρει ούδε το γλυκύ φώς του, και μόνον τὰς μαραμμένας χείρας της έτεινε προς τον ήλιον; Ίσως ήσθάνετο εύτυχη τον έαυτόν της εις την ληθαργίαν εκείνην, και ίσως επί τέλους ν' απέκοιμήθη γλυκά γλυκά και μόνον εις την φαντασίαν μου διεδραματίσθη το δράμα, το όποιον μ' ένέπνευσεν ή θεά της.

Δέν ειζεύρω διατί ή εικών της παραδόξου γραίας άφηκε θλιβεράν έντύπωσιν εις την ψυχήν μου. Μου έφάνη ως να έβλεπα την όλην ανθρωπότητα βασανισμένην, κατακουρασμένην, εξητλημένην, έντρεπομένην δια την εκθασιν του έργου της, και όμως διαρκώς εκτεινουσαν τὰς άσάρκους χείρας της προς τὰς ακτίνας του ήλιου.

Και οι κορυδαλλοι εκελάδουν και ο ήλιος εκόρπιζε φώς και ζώήν!...

Γιαροσλάβ Βιοχλίη.

K.

Ο ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗΙ

Η ζωή την όποιαν διάγουν αι εύποροι νεανίδες εις την Αμερικην αποτελει αντίθεσιν προς τὰς ευρωπαϊκάς συνθηκάς. Ότε μέν, άτρόμητοι άμαζόνες, καλπάζουν κατ' άγέλας, ότε δέ οδηγούν έλαφρόν δίφρον συρόμενον υπό δρομέων ίππων. Τον χειμώνα όργανίζουν εκδρομάς δι' έλκήθρων ή παγοδρομούν εις τὰς λίμνας. Την έσπέραν πηγαίνουν εις το θέατρον, εις τον χορόν· το θέρος, εις τὰς πόλεις των λουτρών, εκθέτουν εις τὰ άλίπεδα πολυτελείς έσθήτας ίκανάς να τρέψουν εις φυγήν τον μέλλοντα σύζυγον· το φθινόπωρον διασκορπίζονται εις Παρισίους, Λονδίνον, Φλωρεντίαν, Ρώμην, Νεάπολιν και Λυκέρνην. Γεμίζουν τὰ ευρωπαϊκά ξενοδοχεία με την θορυβώδη ευθυμίαν των, με τὰς παραδόξους φαντασιοπληξίας των· τὰς άπαντά κανείς παντού, επισκεπτομένας όλα, εξερευνώσας όλα, παντού έλευθέρας όπως εις την πατρίδα των, άδιαφορούσας δια την εκπληξιν την όποιαν προξενούν, δια τὰ σχόλια τὰ όποια εξεγείρουν.

Η ζωηρότης της συμπεριφοράς της άμερικανίδος νεάνιδος μάς απομακρύνει βεβαίως από τον τύπον της κόρης τον όποιον διεπλάσαμεν και εις τον όποιον τὰς υποβάλλομεν όλας, οιάδήποτε και αν είνε ή φύσις των και ο χαρακτήρ των. Αλλά τουτο δέν σημαίνει ότι ήμεεις εύρισκόμεθα έν τη αληθεία και ή Αμερικη έν τη πλάνη· ή μεγάλη έλευθερία των άμερικανίδων δέν απέληξεν έως τώρα εις άποτελέσματα περισσότερον δυσάρεστα του περιοριστικού συστήματος της Ευρώπης.

— Οι γονείς μας μάς υπάνδρευσαν όπως τούς ήρεσε, ψιθυρίζουν αι Ιταλίδες· τώρα είνε καιρός να κάμωμεν και ήμεεις ό,τι μάς άρέσει!...

Η Αμερικανίς υπάνδρευεται όπως της άρέσκει· έλευθερά εις την εκλογήν της, είνε πιστή, κατὰ το πλείστον ως σύζυγος, πολλαί δ' έχουν την τέχνην να είνε συγχρόνως ή τέρψις του οίκου των και ή τιμή αυτού.

Η Αμερικανίς νεάνις είνε «μητέρα» έαυτής· αυτή έχει καθήκον να επαγρυπνη έφ' έαυτής, να ενεργη με φρόνησιν. Ένεκα της εκ μικράς ηλικίας συναναστροφής με τούς όμήλικάς της άρρε-

νας ή φαντασία της έφρονίμευσε· δέν επιχειρεί επικινδύνους πτήσεις εις μυστηριώδη κόσμον· φαντάζεται τύπους πραγματικούς και όχι άπιθάνους ήρωας· ή πραγματικότης αντικαθιστά δι' αυτήν τούς άπατηλούς αντικατοπτρισμούς, ή αισθησις του όρθου τὰς άορίστους όνειροπολήσεις και τούς μυστικούς πόθους.

Το *flirt* (φλέρτ) το όποιον είνε προς τον έρωτα, ό,τι ο πρόλογος προς το σύγγραμμα, προς το πάθος ό,τι ή ξιφασκία προς την μονομαχίαν, συμπληροί την άγωγήν της. Χειρίζεται δέ αυτό με την επιδειξιότητα του φύλου της, με την οξυδερκειαν πρώιμου πείρας και με την πεποίθησιν ότι από την χρήσιν την όποιαν θα κάμη και από την εκλογήν εις την όποιαν θα καταλήξη εξαρτάται ή εύτυχία της ζωής της. Την εκλογήν ταύτην ούδεις τη επιβάλλει· αυτή φέρει όλην την ευθύνην· αι έρωτικά φιλοφρονήσεις δέν την συναρπάζουν· έχει την πρακτικήν αντίληψιν της ζωής, γνωρίζει τί περιμένει εξ αυτής και τί θέλει. Μέσα εις τὰς ζωηράς εκείνας κεφαλάς, αι όποιαι φαίνονται ότι έχουν «πάρεϊ άέρα», υπάρχει περισσότερα διπλωματία άφ' όσην κανείς θα έφαντάζετο· υπό την θορυβώδη των επίφασιν ή καρδιά των μένει ήσυχος.

Αφ' έτέρου ο Αμερικανός δέν έχει όλας τὰς ιδιότητάς εκείνας τὰς συναρπαζούσας και θελγούσας εύθις άμέσως· ψυχρός εξ ιδιοσυγκρασίας, επιφυλακτικός εξ όρμεμφύτου, ακαταπόνητος εργάτης, φιλοδοξών πλούτον ή τιμάς, συγκεντρώνει ένωρίς όλην την ψυχικήν του δύναμιν εις ένα σκοπόν· την επιτυχίαν. Η δειλή λοιπόν επιφυλακτικότης αυτού και ή προσεκτική επιφυλακτικότης της νεάνιδος καθιστούν ακίνδυνον το φλέρτ.

Αι Αμερικανίδες δέν επενόησαν βεβαίως το πράγμα, επενόησαν όμως την λέξιν φλέρτ, ήτις εγενε σχεδόν διεθνής, και έτελειοποίησαν το πράγμα άνυψώσας αυτό εις κοινωνικόν θεσμόν. Έχρειάζετο δέ τουτο διὰ ν' αντικατασταθι ό,τι συμβαίνει εις την Ευρώπην και ό,τι είνε άγνωστον εις την Αμερικην· ή ανήσυχος μέριμνα των γονέων και των συγγενών, οι ποικίλοι περί συνοι-

κεσίῳ συνδυασμοί, αἱ ἐχέμυθοι διαπραγματεύσεις καὶ συνεννοήσεις, ὅλη ἐκείνη ἡ σοφὴ τακτικὴ διὰ τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἔνωσιν τοῦ ἀνδρὸς μὲ τὴν γυναῖκα, διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ σύναψιν ἐνὸς γάμου. Ἡ ἀμερικανικὴ ἀνεξαρτησία δὲν συνεβιβάζετο πρὸς ταῦτα, ἐπειδὴ δὲ ἔλειπε καὶ πᾶς χαρακτήρ ἐπιχειρήσεως, ἔμενεν ἡ ἀτομικὴ διάθεσις τῶν ἐνδιαφερομένων· οἱ μεσάζοντες ἄρα ἦσαν περιττοὶ καὶ τὸ ἀπλούστερον ἦτο ν' ἀφήσουν τοὺς ἀντιπάλους ἐνώπιον ἀλλήλων. Τοῦτο καὶ ἔγινε.

Καθὼν λοιπὸν τῆς νεάνιδος εἶνε νὰ σχηματίσῃ τὴν αὐλὴν της, ν' ἀπομακρύνῃ ὅποιον δὲν τῇ ἀρέσκει, νὰ παραδεχθῇ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀκολουθῶν της ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἔχουν τὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα θέλει νὰ ἔχῃ ὁ μέλλων σύζυγός της. Ἰδικὸν της ἔργον νὰ βεβαιωθῇ διὰ προκαταρκτικῆς ἐξετάσεως περὶ τῶν ὁρέξεων καὶ τῶν ἰδεῶν του, περὶ τῆς βεβαιότητος καὶ τῆς εὐλικρινείας τῶν αἰσθημάτων του, περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίας ἐκείνου, τοῦ ὁποῖου μέλλει νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα. Τὸ φλέττ φροντίζει περὶ ὧν τούτων ὑπὸ τύπον μελαγχολικὸν ἢ παιγνιώδη ἀνταλλάσσονται ἐξομολογήσεις, συνάπτονται διάλογοι τρυφεροὶ ἢ σοβαροί, διαγράφονται οἱ χαρακτήρες, αἱ θελήσεις, οἱ πόθοι. Μὲ τὴν ἐξοχὸν της στρατηγικότητα γνωρίζει νὰ κατευνάξῃ τὰς ἀνυπομονησίας, νὰ ἐνθαρρύνῃ χωρὶς νὰ δεσμεύεται, ν' ἀποθαρρύνῃ χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ ῥῆξιν.

Ἀγαπᾷ τὴν τύβην τοῦ κόσμου; θέλει νὰ μάθῃ ἂν κ' ἐκεῖνος τὴν ἀγαπᾷ ἢ θὰ τὴν ἀγαπήσῃ, ἂν θὰ εἶνε φίλος τῶν συναναστροφῶν, ἂν τῷ ἀρέσουν αἱ ὠραῖαι ἐνδυμασίαι καὶ ἡ διαμονὴ εἰς τὰ λουτρά τὸ θέρος;

Μεταξὺ δύο αἰσθηματικῶν φράσεων στολισμένων μὲ στίχους τοῦ Τέννyson ἢ τοῦ Λογγφέλλω, παρεμβάλλει μίαν ἐρώτησιν περὶ τῆς τωρινῆς καταστάσεως τοῦ νέου, περὶ τῶν ἐλπίδων του, ὡς ἀδελφῆ, ὡς φίλη ἐνδιαφερομένη περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ μέλλοντός του. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς τοιαύτας συνδιαλέξεις θὰ μάθῃ ὅ,τι τῇ ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίσῃ. Οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε αἱ ὁρέξεις της καὶ οἰονδήποτε ἐπιθυμῇ τὸν σύζυγόν της, αἰσθηματίαν ἢ φιλόδοξον, ἢ πλούσιον ἢ εὐπατρίδην, ἢ φρόνησις δὲν θὰ τὴν ἐγκαταλίπῃ τὴν ὥραν τῆς ἐκλογῆς.

Δὲν εἶνε καμωμένη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν θὰ τῇ παρασκευάσουν αἱ περιστάσεις, νὰ ρυθμίσῃ τὰς ὁρέξεις της, νὰ ὑποτάξῃ τὰς κλίσεις της. Οὔτε τὸ περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἔζησεν, οὔτε ἡ ἀνατροφή, τὴν ὁποίαν ἔλαβε, τὴν προητοίμασαν διὰ τὴν ὑπο-

τελῇ ταύτην θέσιν. Δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς πριγκιπίσας ἐκείνας τῆς Εὐρώπης, τὰς ὁποίας ἀγωγὴ σοφῶς ἀδιάφορος διαπλάττει τοιαύτας ὥστε νὰ γείνωσι καθολικαὶ ἢ διαμαρτυρόμεναι, ἀγγλίδες ἢ ῥωσίδες, κατὰ τὸν σύζυγον, τὸν ὁποῖον θὰ τῇ ἐπιβάλλουν αἱ ἀπαιτήσεις τῶν πολιτικῶν συνδυασμῶν. Αὐτῆς αἱ ἰδέαι εἶνε ὠρισμέναι· γνωρίζει τί θέλει, τὸ δὲ πρόβλημα εἶνε νὰ εὕρῃ ἐκείνον, ὅστις, συμμετέχων τῆς ζωῆς της, θὰ ἐκπληρώσῃ αὐτὰς καλλίτερον.

Τὸν χειμῶνα εἰς τὰς αἰθούσας, τὸ θέρος εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ τὰς παραλίας θὰ ἐπιδιώξῃ τὸν σκοπὸν της μὲ τὴν ἐπιμονὴν τὴν ὁποίαν καταβάλλει ὁ Ἀμερικανὸς πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ πλοῦτος. Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἀνὴρ δύναται ν' ἀπατηθῇ, νὰ ὀπισθοχωρήσῃ διὰ νὰ λάβῃ ἄλλην διεύθυνσιν· ἂν ἀπέτυχεν εἰς τὸ ἐμπόριον, νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὰς χρηματιστικὰς ἐργασίας· ἔχει μακρὰ ἔτη πρὸ αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον δι' αὐτήν. Ὁ καιρὸς της εἶνε μετρημένος, μία δὲ πλάνη καταστρέφει ὅλην τὴν ὑπαρξίν της. Διὰ τοῦτο μὲ τέχνην θαυμασίαν, μὲ δεξιότητα ἀνυπερέβλητον διοικεῖ ἐπὶ τοῦ δυσκόλου τούτου πεδίου τὸ τάγμα τῶν λατρευτῶν της καὶ ποτὲ μὲν τοὺς κεντρίζει, ποτὲ δὲ τοὺς χαλιναγωγεῖ, ἄφροντις καὶ γελαστὴ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἄγρυπνος καὶ προσεκτικὴ, ἔτοιμος ν' ἀρπάσῃ ἀπὸ μίαν παιγνιώδη συνομιλίαν, ἀπὸ μίαν ἀνυπόπτον διάχυσιν ἐν γνώρισμα τοῦ χαρακτήρος του, μίαν σπουδαίαν λεπτομέρειαν ἥτις θὰ τὴν διαφωτίσῃ!

Τὸ δικαίωμα τοῦ φλέττ εἶνε τόσον ἱερὸν καὶ ἀπαράγραπτον εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ὅσον εἰς τοὺς Γάλλους αἱ ἀρχαὶ τοῦ 1789. Πᾶς πολίτης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιζητῇ τὴν εὐτυχίαν, ἐπειδὴ δὲ τὸ φλέττ εἶνε μέσον πρὸς ταύτην, ἀναγνωρίζεται ὡς νόμιμος καὶ ἀνεκτὴ ἡ μεταξὺ νέων καὶ νεανίδων οἰκειότης. Ἐπιτρέπεται νὰ προασκῶνται εἰς τὸν ἔρωτα, νὰ κάμνωσι δοκιμὰς πρὸ τῆς παραστάσεως, καὶ ν' ἀπομονώωνται εἴτε ἐντὸς τοῦ πλῆθους, εἴτε εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης, εἴτε παρὰ τὰ ἀλίπεδα, τὸ θέρος.

Εἰς τὰ μεγάλα θερινὰ κέντρα τῶν λουτρῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν εὐφρεῖς ἐπιχειρηματίαι ἱδρυσαν πρωτότυπον ἐπιχείρησιν, ἐμπνευσθέντες ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου θεσμοῦ τῶν Ἀμερικανῶν. Ἐνοικιάζουν εἰς τὰ νεαρὰ ζεῦγη, τὰ ἐπιθυμοῦντα τὴν μοναξίαν, τεράστιον ἀλεξήλιον, τοῦ ὁποῖου ἡ μακρὰ λαβὴ φέρουσα σιδηρὰν αἰχμὴν ἐμπήγνυται εἰς τὴν ἄμμον. Τὸ ἀλεξήλιον τοῦτο προφυλάττει ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου,

καὶ ἀποκρύπτει τὰς μορφὰς ἐκείνων εἰς τοὺς ὁποίους παρέχει τὴν προστατευτικὴν του σκιάν. Ὑπὸ τὸ γιγαντιαῖον ἐκεῖνο μανιτάρι διακρίνονται μόνον δύο μικροσκοπικοὶ πόδες φέροντες κομψὰ ὑποδήματα καὶ δύο ἀνδρικὰ ἄκρα, καὶ ἐνίοτε, ἀλλὰ σπανίως, λιγυρὰ ὀσφὺς τὴν ὁποίαν περιβάλλει τολμηρὸς βραχίον.

Ὁ ἐπιχειρηματίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἀστεως (Atlantic City) ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτυχίης κατεσκευάσεν ἐπὶ ἐνὸς λόφου, ὑπερκειμένου τῆς παραλίας, μακρὰν ἀμμουδιὰν πλατεῖαν, ὅποθεν οἱ ἐρωτόληπτοι δύνανται νὰ βλέπωσι, χωρὶς νὰ φαίνωνται ἐκτείνόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας των τὸ πανόραμα τῆς θαλάσσης. Ἡ ὑψηλὴ ἐκείνη πλατεῖα εἶνε προωρισμένη διὰ τὸ φλέττ. τὰ δὲ ζεῦγη διέρχονται ἐπ' αὐτῆς μακρὰς ὥρας· οὐδεὶς ἐκπλήττεται οὐδὲ διαμαρτύρεται.

Τὸ φλέττ δὲν εἶνε τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον μόνον τῶν πλουσίων τάξεων. Εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος εἶνε τὸ ἀπαραίτητον προανάκρουσμα τοῦ γάμου, πᾶσα δ' Ἀμερικανὴς θὰ ἐθεώρῃ μειούμενα τὰ δικαιώματά της, ἂν ἀπὸ νεάνιδος ἐγίνετο ἔγγαμος γυνή, χωρὶς νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ὑποχρεωτικῆς ταύτης μέσης ὁδοῦ.

Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἄρα γε ὅτι τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο πείραμα, τὸ φέρον πλεῖστον ἀλλήλων νέους καὶ νεάνιδας πρὸς ἐκδήλωσιν ἔρωτος. δὲν ἀπολήγῃ ἐνίοτε εἰς δυσάρεστα ἐπακολουθήματα; Ἐπέρχονται ἐνίοτε τοιαῦτα, ἀλλὰ σπανιώτατα, διότι καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἥθη τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἀστείζονται εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας δὲν ὑπάρχει καμμία ἐπείκεια διὰ τοὺς Δὸν Ζουάν. Τὸ ἔργον αὐτῶν οὐδὲν θέλητρον ἔχει, ἀφ' οὗ ποικίλαι δυσαρσκειαι τοὺς ἐπαπειλοῦν ἐκ μέρους τῆς ἐξωργισμένης κόρης, τῶν ὀπλισμένων πατέρων καὶ ἀδελφῶν καὶ τῶν δικαστηρίων, τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν προθύμως βαρυτάτας ἀποζημιώσεις.

Εἰς μεγαλείτερον κίνδυνον δὲν εὐρίσκειται ἡ νεῆνις, ἀλλ' ὁ νέος. Ὁ σεβασμὸς τὸν ὁποῖον αἰσθάνονται ἐν Ἀμερικῇ ἐξ ὀρμεμψύτου πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ λατρεία τὴν ὁποίαν ἀπονέμουν εἰς τὴν ἀδυναμίαν καὶ εἰς τὰ θέλητρα της, τὴν προστατεύουν καὶ τὴν προφυλάττουν ἀπὸ τὰς παρεκτροπὰς τῆς ἰδίας της φαντασίας ἢ τῆς ματαιοδοξίας. Τὸ γνωρίζει καὶ ἐνίοτε κάμνει κατάχρησιν τούτου. Ἡ ἀνηλεὲς φιλαρέσκεια της παίζει κάποτε μὲ τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἐμπνέει, μὲ τὸ πῦρ τὸ ὁποῖον ὑποδαυλίζει, μὲ τοὺς ὅρκους τοὺς ὁποίους ἀνταλλάσσει. Τοὺς ὅρκους τούτους τοὺς θραύει ὅταν τὴν βαρύνουν, συνάπτει δὲ ἡ λύει τοὺς δεσμούς της, κατὰ τὴν

ἰδιοτροπίαν ἢ τὴν φιλοδοξίαν της ἀδιαφοροῦσα διὰ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον προξενεῖ.

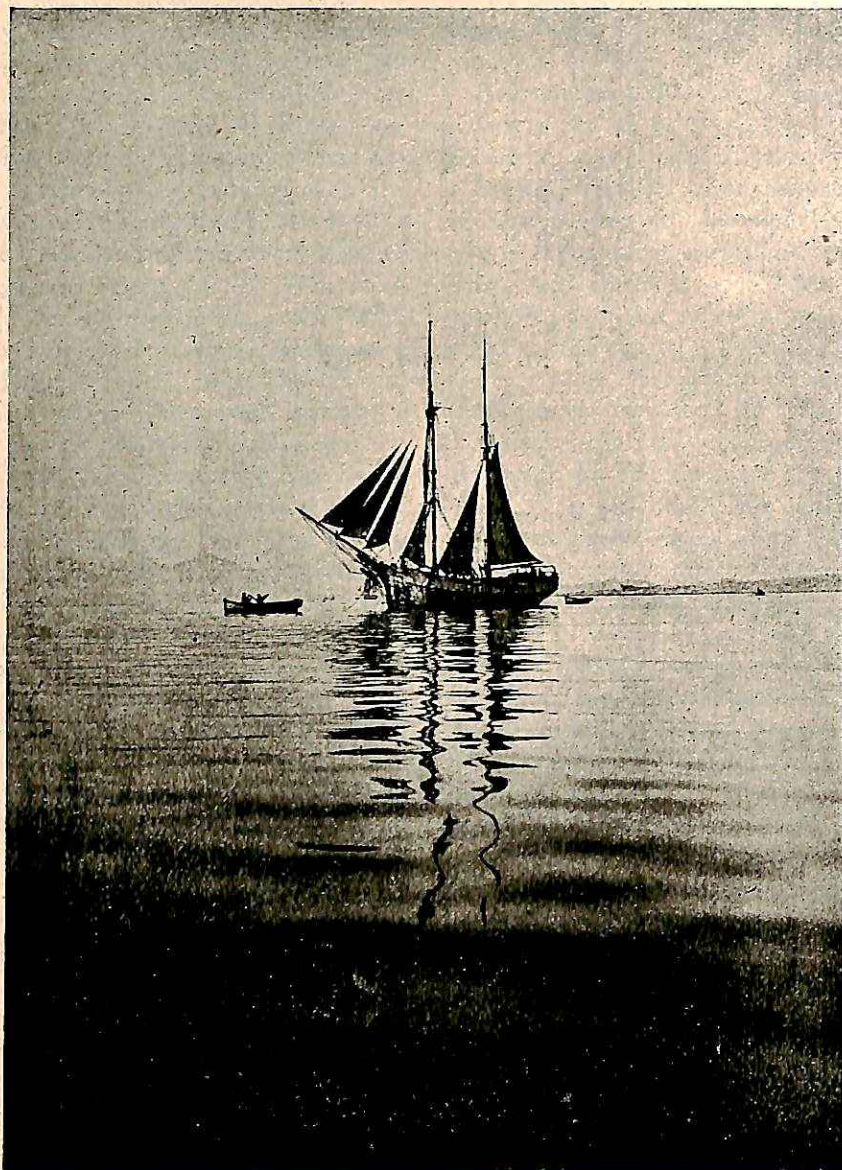
Οἱ ἠθικολόγοι δυσφοροῦν καὶ ἀποτείνουν εἰς τὰς νεαρὰς Ἀμερικανίδας φρονίμους συμβουλὰς καὶ πατρικοὺς ἐξορκισμούς. Καὶ αὐτὸς ὁ τύπος παρεμβαίνει καὶ τὰς προσκαλεῖ νὰ κάμουν μὲ περισσοτέραν διάκρισιν χρῆσιν τῶν προνομίων τοῦ φύλου των.

— Ποῖα εἶνε τὰ ὅρια τοῦ φλέττ; ἐρωτᾷ μία τῶν σπουδαιότερων ἐφημερίδων τῆς Νέας Ὑόρκης.

Καὶ λαμβάνει τὴν ἀπάντησιν:

— Γνωρίζομεν πόθεν ἀρχίζει, ἀλλὰ κανεὶς δὲν γνωρίζει· ποῦ τελειώνει. Αἱ νέαι μας προχωροῦν παρὰ πολύ. Ἡ περίτεχνος φιλαρέσκεια των εἶνε δῆθεν ἀθῶα ἐκδήλωσις ἀφελούς ψυχῆς. «Εἶνε φιλαρέσκεια, λέγουν, τὸ νὰ εἴμεθα φαιδραὶ καὶ γελασταί, ὀνειροπόλοι καὶ περιπαθεῖς; ἐὰν δὲ ἡ ὑπέρμετρος ζωηρότης ἢ ἡ ποιητικὴ μελαγχολία μᾶς κάμνουν εὐμορφότερας, πρέπει νὰ μᾶς κατηγοροῦν διὰ τοῦτο;» Τὸ ἐπιχείρημα εἶνε εὐφύες· ἀλλ' ὁ ῥεμβασμὸς των εἶνε ἐπιτετηδευμένος καὶ ἡ φαιδρότης των στερεῖται φυσικότητος. Ἰδοὺ μία θελκτικὴ κόρη καλῆς οἰκογενείας καὶ μορφωμένη· ἔχει ὅλα τὰ προσόντα νάρεση καὶ οἱ μνηστῆρες τὴν περικυκλῶνουν. Μεταξὺ τῶν πολλῶν δυνατὸν νὰ εὕρεθῃ κάποιος ἀντάξιός της. Ἀρά γε θὰ προσπαθῇ νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ; Διόλου. Αὐτὴ εἶνε τὸ ἔπαθλον, περὶ τοῦ ὁποῖου ἀγωνίζονται περίξ της. Ὁ θορυβώδης γέλως της, ἡ πυρετώδης εὐθυμία της, ἡ ὑπερφάνος μελαγχολία της δεσμεύουν καὶ γοητεύουν τὸ πλῆθος τῶν λατρευτῶν, τὸ ὁποῖον ζηλεύουν αἱ ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς ἀντίζηλοί της. Καὶ ἡ ἐλαχίστη χειρονομία της καὶ ὁ ἐλάχιστος λόγος της ἔχουν προϋπολογισθῇ ἐν γνώσει τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν θὰ προξενήσουν. Ὅλην τὴν προσοχὴν της ἔχουσα εἰς τὸ νὰ κορέσῃ τὴν ἀκόρεστον ματαιοδοξίαν της, ν' αὐξήσῃ τὸ γόητρόν της, ν' ἀκούσῃ ψιθυρίζομενον τὸν ὄνομά της, νὰ ἴδῃ αὐτὸ εἰς τὰς ἐφημερίδας, περιφρονεῖ τὸν εὐγενέστερον προορισμὸν τῆς γυναικὸς, ὅστις εἶνε νάγαπηθῇ καὶ νάγαπήσῃ.

Ἀλλ' ὁ τύπος ὅχι σπανίως εἶνε συνένοχος τῶν παρεκτροπῶν τὰς ὁποίας φέγει, διότι ἐξυμνεῖ τὰ θέλητρα, περιγράφει τὰς ἐνδυμασίας, ἀναγράφει τὰ ὀνόματα τῶν ὠραίων. Εἰς ἐν καὶ μόνον ἄρθρον ἀναφέρονται ἑκατὸν τρία ὀνόματα μὲ σχόλια κολακευτικώτατα. Περί μιᾶς μὲς Μαίρη ἰδοὺ τί ἐγράφουν: «Ἡ κανονικότης τῶν χαρακτηρηστικῶν της, ἡ ἐντέλεια τοῦ σώματός της θὰ κατέθειλον ἓνα γλύπτην, θὰ ἐνεθουσίαζον ἓνα ζωγράφον· τὸ χρῶμά της ἐνθυμίζει τὰς διαφευγούσας ἀποχρώσεις καὶ τὴν μαργαρώδη λευκό-

Φωτογραφία: Σ. Κοκόλη.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

τητα τοῦ ἄνθους τῆς μηλέας· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀντικατοπτρίζουν τὸ κυανοῦν θερινοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἥλιος φαίνεται ὅτι ἐχρύσωσε δι' οὐρανίας ἀκτίνος τοῦ τὴν ἀπαράμιλλον κόμην τῆς.» Μία ἄλλη ἐξυμνεῖται ὡς ἐξῆς: «Θελκτικά εἶνε τὰ χαρακτηριστικά τῆς, τὸ δὲ εὐμελές τῆς σῶμα παρουσιάζει τὴν ἐντέλειαν διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἐμπνευσμένοι ποιηταὶ τῆς Ἀνατολῆς στολίζουν τὰ θελκτικά οὐρὶ τοῦ μαγευμένου των παραδείσου.»

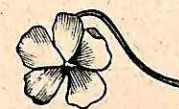
Βεβαίως τοιοῦτοι ἔπαινοι, δημοσιευόμενοι εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδας φύλλων, εἶνε ἱκανοὶ νὰ σηκώσουν τὰ μυαλὰ τῆς νεαρᾶς Ἀμερικανίδος. Ἡ κοινὴ γνώμη τὴν συγχωρεῖ. Εἶνε φιλάρεσκος, φλέρει, ἄστατος καὶ εὐμετάβλητος, ιδιότροπος καὶ ἐπίφοβος· κάμνει κατάχρησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς καὶ τῶν προνομίων τῆς. Ἀλλ' ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν μιμηθῇ, ἂν θελήσῃ νὰ παίξῃ μὲ τὰς υποχρεώσεις του, νὰ διαρρήξῃ τοὺς δεσμοὺς τοὺς ὁποίους συνῆψεν ἀσυνέτως καὶ ν' ἀρνηθῇ τὸν γάμον, μετὰ τὴν μνηστείαν, ἡ κοινὴ γνώμη τὸν

στιγματίζει καὶ ὁ νόμος τὸν καταδικάζει. Ἐκείνη δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ἀποζημίωσιν, τὴν ὁποίαν, ὡς εἶπομεν, προθύμως παρέχουν τὰ δικαστήρια, οὐχὶ ἀναλόγως τῆς προξενηθείσης ζημίας, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἐπέρχεται καμμία ζημία, ἀλλ' ἀναλόγως τῆς περιουσίας τοῦ ἀστάτου.

Ἐφ' ὅσον ὁ πολιτισμὸς ἐπεκτείνεται εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, τὰ ἥθη μεταβάλλονται. Πρὸ τινων δεκαετηρίδων ἀκόμη τὰ οἰκογενειακὰ ταῦτα δράματα ἐλάμβανον τραγικὴν λύσιν. Τὴν ἀπειλὴν τοῦ βεβόλθου ἢ τὴν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἰσχυρογνώμονος μνηστήρος ἀντικατέστησε τώρα τὸ δικαστήριον. Ἡ Ἀμερικανὶς δὲν ἔχασε τίποτε ἀλλάξασα μέθοδον. Ὁ φόβος τῶν ὑπερμέτρων ἀποζημιώσεων προξενεῖ μεγαλειέταν ἐντύπωσιν εἰς πολλοὺς ἀνδρας ἢ ὁλόκληρον ὄπλοστάσιον, ποσὸν δὲ σεβαστὸν χρημάτων παρηγορεῖ καλλιτέρον τὴν ματαιοδοξίαν πολλῶν γυναικῶν ἢ ἀνωφελῆς ἐκατόμβη.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

Διασκευή.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΠΡΟ 66 ΕΤΩΝ

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Thomas Abbel-Grasset.

Κύριε κόμη,

Εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν εἶχα τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γράψω, σᾶς ἐκοινοποιοῦν ἤδη τὴν ἀπόφασίν μου νὰ θέσω τέρμα εἰς ταξίδιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐνόμιζον δυνάμενον πλέον νὰ μοῦ παρέχῃ ἄλλην τινὰ ἀπόλαυσιν. Ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ὅμως ἐκείνης ἐμεσολάβησε σπουδαῖον γεγονὸς, τὸ ὁποῖον μὲ ἠνάγκασε νὰ μεταβάλω ἀπόφασιν.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ἀρκούντως εὐχάριστον. Εἶσθε εἰς θέσιν νὰ γνωρίζετε πόσος λόγος ἐγένετο ἐν τῷ τύπῳ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βαυαρίας περὶ τῆς ὀριστικῆς πρωτευούσης τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἡ μέχρι τοῦδε πρωτεύουσα, τὸ Ναύπλιον, εἶναι καὶ ἐθεωρήθη προσωρινή. Δὲν εἶδα τὴν πόλιν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ

τὰ πρῶτα τῆς Βασιλείας, τόσα διεδραματίσθησαν σπουδαῖα γεγονότα καὶ ἥτις ἐχρησίμευσεν ὡς πρώτη πρωτεύουσα, οὐχὶ δι' ἄλλο ἢ διὰ τὴν γεωγραφικὴν αὐτῆς θέσιν. Διότι ὄντως τὸ Ναύπλιον εἶναι πόλις Πελοποννησιακὴ, κειμένη ὅμως πλησίον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὁχυρωτάτη δὲ καὶ κατάλληλος διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐνὸς τὰ πράγματα τοῦ κράτους δὲν εἶχον ἔτι ἐντελὲς ἀποκατασταθῇ.

Τώρα ὅμως ὅτε αἱ συνθήκαι ἀνεγνώρισαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ μικρὸν βασίλειον ἐρίφθη ἀνάθεκτον εἰς τὸν δρόμον τῆς προόδου, ἐπεβάλλετο νὰ γίνῃ σκέψις περὶ καταλληλοτέρας πρωτευούσης. Ἡμεῖς οἱ Γάλλοι ἐκηρύχθημεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν. Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ προσπάθεια ἡμῶν δὲν θὰ κατέ-

ληγεν εἰς εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, ἐὰν δὲν ἤρχετο ἄρωγός εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ πατήρ τοῦ Ὁθωνος, ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος.

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, φιλάρχαιος καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, ἀνεγνώρισεν ἐξ ἀρχῆς τὴν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ λέγεται ὅτι δι' ἐπαυελιμμένων ἐπιστολῶν, καὶ ἀποστολῶν προσώπων ἔτι, ἐπέβαλεν εἰς τὸν νεαρὸν βασιλέα τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ ὀριστικῶς ἐν Ἀθήναις.

Οἱ ἐδῶ ὅμως ἤκουσαν—πλὴν ὀλίγων—εὐχάριστως τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Οἱ ἐκ τῶν διαφορῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος ἀντιποιοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν τιμὴν ταύτην προβάλλοντες νωπὰς ἀξιώσεις, τὰς κατὰ τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς Τούρκους ὑπηρεσίας τῶν διαφορῶν πόλεων. Οὕτως ἡ Κόρινθος, τὸ Ἄργος, ἡ Τρίπολις, αἱ Πάτραι, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τὸ Ναύπλιον, ἐπιμένονσι, μολὶς δὲ εὐάριθμος μερὶς ἐκ τῶν περιστοιχιζόντων τὸν βασιλέα καὶ οἱ λόγιοι—ἀραῖοι καὶ αὐτοὶ καὶ σπάνιοι—ἐνθαρρύνουσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ. Εὐτυχῶς μεταξὺ τῶν τελειοταίων εἶναι καὶ ὁ ἡμέτερος ἐνταῦθα πρεσβευτής. Καὶ εὐτυχῶς ὁ πρεσβευτής ἡμῶν μεγάλῃν ἀσκέει ἐπιρροὴν παρὰ τῷ Βασιλεῖ καὶ ἴσως ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα ἐνθάρρυνσις τῆς ὠραίας ἰδέας τοῦ Λουδοβίκου.

Πρὸ τινων ἡμερῶν λοιπὸν πεζοπόρος ἐκ Ναυπλίου μετέδωκεν εἰς τὸν ἐνταῦθα προξένον ἡμῶν τὴν εἰδήσιν ὅτι τὴν 1 Δεκεμβρίου ὁ βασιλεὺς καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐγκαθίστανται εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσιν.

Θὰ δικαιολογήσητε λοιπὸν τὴν μεταβολὴν τῆς ἀποφάσεώς μου, ὅταν σκεφθῇτε πόσον εἶμαι περίεργος νὰ ἴδω τὴν τελετὴν ταύτην, ὁμοίαν τῆς ὁποίας βεβαίως δὲν βλέπει τις εἰς τὸν πενιχρὸν τοῦτον τόπον συχνά.

Ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη πλείστοι οἰκογένειαι, ἐν Ναυπλίῳ διαμένουσιν μέχρι τοῦδε, ἤρχισαν συρρέουσαι εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ μικρὰ καὶ πτωχικὴ συνοικία, εἰς τὴν ὁποίαν κατοικῶ, κατεκλύσθη ὑπὸ μεταναστῶν καὶ ἀπέναντι τῆς ἀρχαϊκῆς κρήνης, ἡ ὁποία ἀκόμη φέρει τὰ ἔχνη τῆς τουρκικῆς ἐπικυριαρχίας, τὸ σῆμα τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὴν Τούρκου ἀγᾶ, εὐρύς χώρος ἀνασκάπτεται ὅπως τεθῶσι τὰ θεμέλια μεγάλης οἰκοδομῆς.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, δις καὶ τρίς τῆς ἡμέρας, μακραὶ συνοδίαι παρελαύνουσι πρὸ τῶν ἐκπλήκτων κατοίκων. Εἶναι οἰκογένειαι ἐρχόμεναι ἐκ Ναυπλίου καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, σπεύδουσιν νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Πρὸς τὸ ἐσπέρας δὲ εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Πειραιῶς προσορμίζονται δύο καὶ τρία πλοίαρκα πλήρη νησιω-

τῶν. Μοῦ εἶπον ὅτι Αἰγινῆται καὶ Ὑδραῖοι ἰδίως προσέρχονται σπεύδοντες νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις δημιουργουμένης διὰ τῆς μεταφορᾶς καταστάσεως.

Ὁ κ. Νεζίλ μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι πλείστα οἰκόπεδα ἡγοράσθησαν ἤδη ἐν Ἀθήναις καὶ ὅτι τοιοῦτος συναγωνισμὸς ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἰδιοκτητῶν οἰκιῶν, ποῖος θὰ κατορθώσῃ νὰ φιλοξενήσῃ τὸν βασιλέα εἰς τὸν οἶκόν του, ὥστε δὲν εἶνε ἄπορον καὶ δυστυχήματα ἀκόμη νὰ προκύψωσι, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ εὐερεθίστου χαρακτῆρος τοῦ Ἑλλήνου.

Καὶ ἐπειδὴ ἐνδιαφέρει ἴσως τὴν Ὑμ. εὐγενίαν, νὰ μάθῃ ποῦ τῆς ἐρημικῆς καὶ πενιχρᾶς πολίχνης θὰ ἐγκαταστῇ ἡ Βασιλεία, ἐπεχείρησα διὰ μικροῦ περιπάτου νὰ ἐξακριβώσω πρὸ τινων ἡμερῶν, ὅπως μεταδώσω περιγραφὴν τοῦ ἀνακτόρου ὑμῖν καὶ τοῖς ἡμετέροις φίλοις, ἀφοῦ τοιαύτην τινὰ ἐπιθυμίαν καὶ ἀπορίαν μοῦ ἐζήτησεν εἰς τελευταίαν ἐπιστολήν της καὶ ἡ κ. κόμησσα.

Ἡ ἐπιχείρησις δὲν εἶναι δύσκολος διὰ δύο λόγους. Ἐν πρώτοις εἰς ἐν τέταρτον τῆς ὥρας περίπου δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅλας τὰς Ἀθήνας ὥς εἶναι σήμερον· τόσον ὀλίγοι εἶναι οἱ δρόμοι, ἀραῖαι αἱ συνοικίαι, μικρὸς ὁ συνοικισμὸς.

Δεύτερον δὲ διότι κατὰ τὸ διάστημα, ὅπερ διήνυσεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔγεινα τέλειος Ἀθηναῖος. Πανταχοῦ ἀνακαλύπτω γνωρίμους, πανταχοῦ μοῦ ὁμιλοῦσι τὴν ἐλληνικὴν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ γηραιὸς φύλαξ τῆς ἀπέναντι τῆς οἰκίας μας κρήνης, λείψανον τιμημένου παρελθουσῶν γενεῶν, μὲ χαιρετίζει ἐξερχόμενον τοῦ οἴκου μου γαλλιστί.

—Μπουντζούρ, ἀφέντη Φράγκος!

Ἐζήτησα λοιπὸν σχετικὰς πληροφορίας ποῦ θὰ ἡδύνατο νὰ ἐγκαταστῇ ὁ Ἑλλὴν βασιλεὺς καὶ μὲ ὠδήγησαν εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ ὁποία συγκεντρώνει τὰς πλειοτέρας πιθανότητας.

Εἶναι αὕτη διώροφος οἰκία λευκή, περιλαμβανούσα ἐπτά ἢ ὀκτὼ δωμάτια καὶ κειμένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία φέρει πρὸς τὸν Πειραιᾶ κατερχομένη κυκλοτερῶς ἀπὸ τοῦ Λυκαβηττοῦ. Περιβάλλεται ὑπὸ εὐρείας αὐλῆς, μὲ ὑψηλοὺς τοίχους ἀποκλείοντας τὴν θέαν καὶ εἰς τὴν θύραν κοσμεῖται ὑπὸ δύο κυπαρίσσω, αἱ ὁποῖαι τῇ προσδίδουσι μελαγχολικωτάτην ὄψιν. Ἡ πρὸ αὐτῆς ὁδὸς εἶναι ἀκκρόνιστος, δεξιὰ δὲ καὶ ἀριστερὰ ἐντὸς δύο τάφων λιμνάζει ἀφθονον ὄμβριον ὕδωρ.

Τῷ ὄντι δὲ ἡ οἰκία αὕτη ἐπεκράτησε πάσης ἄλλης καὶ προετιμήθη μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἀνεγέρσεως τῶν ἀνακτόρων. Ὑπὲρπείσθη λοιπὸν, ἐκ τῶν ἐνόγων, καὶ γερμανὸς τις ἐπιπλοτέχνης

εὐρισκόμενος ἀπὸ πολλοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνέλαβε νὰ ἐξαντλήσῃ τὴν τέχνην τοῦ διὰ τὴν διακόσμησιν.

Ἐπὶ τέλους ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς ἀφίξεως τοῦ Βασιλέως, ἀνέτειλεν. Ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη μὲ ὄλον τὸν τρομερὸν χειμῶνα ὅστις ἐπικρατεῖ ἐνταῦθα (ὁ κ. Νιζέρ μὲ διεβεβαίωσεν ὅτι σπανίως εἰς μεσημβρινὸν κλίμα, ὡς τὸ τῶν Ἀθηνῶν, παρυσιάζεται τοιαύτη καιρικὴ κατάσταση), ἀναγκαῖαι τινες ἐργασίαι ἐγένοντο πρὸς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Εἰς ὕψωμά τι παρὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον καλούμενον κοινῶς Στακτοθήκη (ἡ λέξις ἐλληνιστὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ) ὑψώθησαν σωροὶ πετρῶν, ἐφ' ὧν θ' ἀναβῶσιν αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαί, ὑπεράνω δὲ ἐστήθησαν πέντε πυροβόλα, τὰ ὁποῖα θὰ χαιρετίσωσι τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Βασιλέως.

Ὅλαι αἱ οἰκαὶ τῶν ξένων ἀντιπροσώπων ἐστολίσθησαν διὰ σημαίων, ἔξωθεν δὲ τῶν ἀνακτόρων ἐστήθησαν ὑψηλοὶ στῦλοι μετὰ σημαίων καὶ πρὸ πάντων σημάτων, ἐλλείπει πραγματικῶν σημαίων.

Ἐκ τῶν περιχώρων τῶν Ἀθηνῶν πλείστοι χωρικοὶ κατῆλθον μετ' ὀργάνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βαρβαρικῶν, πολυάριθμοι δὲ ἄλλοι καταφθάνουσιν ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν ἑφιπποὶ ἢ ἐπὶ τῶν μικρῶν ἀλλὰ καλοκαμωμένων ὄνων τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν πρωίαν τῆς 1 Δεκεμβρίου ἔφθασεν ἡ Βασιλικὴ συνοδία εἰς τὰς Ἀθήνας. Δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι κύματα πλήθους ἐξεχύθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς· ἡ φράσις θὰ ἦτο μᾶλλον ὑπερβολικὴ. Ὅπωςδὲποτε ὅμως, καὶ ἂν εἰς δέκα χιλιάδας ἀναβιβασθῶσιν οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ πανταχόθεν ἐπὶ ἡλῦδες, οὐδεὶς ἔλειψεν ἀπὸ τὴν θριαμβευτικὴν ἀφίξιν τοῦ Βασιλέως. Καὶ ὁ γηραιὸς φύλαξ τῆς κρήνης τοῦ Τούρκου ἀγᾶ προσήλθε φέρων παραδόξως καινούργη στολὴν καὶ λευκοτάτην ὅσον καὶ πτωχὴν φουστανέλλαν.

Μεθ' ὅλας τὰς προφυλάξεις τῶν ἀρχῶν οἱ ἄνδρες ἦλθον πάντες ἐνοπλοὶ καὶ μὲ ζηλευτὸν φορτίον πυρίτιδος εἰς τὴν ζώνην. Τὰ μακρὰ καρυοφύλλια δὲν ἀπῆστραπτον εἰς τὸν ἥλιον κατὰ τὴν ποιητικὴν φράσιν, ὅχι διότι δὲν ὑπῆρχον καρυοφύλλια, ἀλλὰ διότι δὲν ὑπῆρχεν ἥλιος.

Εἰς τὰς ἑνδεκα τὰ ἐπὶ τῆς Στακτοθήκης πυροβόλα ἤρχισαν κροτοῦντα καὶ εἰς τὸν πρῶτον κρότον αὐτῶν χιλιάδες τουφεκίων ἀνταπήντησαν. Οἱ Ἑλληνες καθ' ὁμίλους δύο ἢ τριῶν ἢ πέντε ἔρριπτον τουφεκισμοὺς εἰς τὸν ἀέρα ἀλαλῶντες καὶ ἀδύνατον ἦτο ἐπὶ πολὺ νὰ ἴδῃ τις τὸν πλησίον τοῦ ἐκ τοῦ καπνοῦ.

Ὁ Βασιλεὺς προηγίτο ἑφιππος. Ἰππεύει μετὰ πολλῆς χάριτος τῷ ὄντι ὁ Βασιλεὺς, μολοντί δὲ δὲν εἶναι ἄσχημος, ἢ μᾶλλον ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐειδής, οὐδεμίαν ἐμπνέει συμπάθειαν, ἂν ἔλειπε δὲ καὶ ἡ ὠραία του στολή, θὰ διέθετε δυσμενέστερον ἔτι.

Βεβαίως ὅμως τοιαύτη δὲν εἶναι καὶ ἡ γνώμη τῶν Ἀθηναίων. Ὅλοι ἐθαύμαζαν τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ εὐσταλὲς τοῦ Βασιλέως, μόνον δὲ εἰς Ἀθηναῖος ἠκούσθη λέγων·

—Τί ὠραῖος ἵππος!

Πρέπει ὅμως νὰ δικαιολογήσωμεν τοὺς ἀγαθοὺς πατριώτας, τῶν ὁποίων τὴν ἡμέραν ταύτην πληροῦται τὸ μεγαλείτερον ὄνειρον καὶ ν' ἀποδώσωμεν τὸ ἐπιφώνημα τοῦ ἐνὸς ἐκείνου μᾶλλον εἰς τὴν ἔμφυτον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τάσιν τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸ σκῶμμα ἢ εἰς τὴν πραγματικὴν διάψευσιν τῆς φαντασίας του.

Τὸν Βασιλέα ἠκολούθουν ἑφιπποὶ οἱ συνοδοὶ του, μεταξὺ δὲ αὐτῶν διέκριναν ὠραιότατον ἄνδρα, ὅστις, ὡς μοῦ εἶπον, εἶναι ὁ στρατηγὸς Καλλέργης. Ἀκολουθοῦσι δὲ καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων Δυνάμεων μετὰ τῶν κυριῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνεται ἡ κυρία τοῦ ἡμετέρου ἀντιπροσώπου διὰ τὴν καλλονὴν της καὶ διὰ τὴν χάριν μεθ' ἧς ἱππεύει.

Ἐπεταὶ δὲ πλήθος πολὺ πεζῶν ἀλαλαζόντων, καὶ εἰς τὸν βόμβον ὅστις ἀνέρχεται ἐκ τοῦ πλήθους καὶ ὅστις ἐπιτείνεται ἐκ τῶν πυροβολισμῶν, πνίγεται ἡ φωνὴ τῆς μουσικῆς, ἥτις ἀνακρούει ἐνθουσιῶδες ἐμβατήριον.

Εἰς τὰ ἀνάκτορα ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη μόνον τοὺς γηραιούς ἀγωνιστὰς καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ξένων Δυνάμεων. Διὰ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς λοιποὺς ὥρισθη πρὸς παρουσίαν ἡ ἐπομένη.

Τὴν ἐσπέραν ἐφωταγωγήθησαν ὅλαι αἱ Ἀθηναϊκαὶ οἰκαὶ διὰ μικρῶν κανδηλῶν ἐλαίου καὶ ἡ Ἀκρόπολις διὰ πυρῶν, τὸ θέαμα δὲ ἦτο εὐάρεστον καὶ πολλοὶ ἐξῆλθον εἰς τὰς ὁδοὺς διὰ νὰ τὸ ἀπολαύσωσι παρ' ὄλον τὸ ψῦχος.

Ἐθεάθη δὲ καὶ ἐν παραδόξῳ ὄχημα συρόμενον ὑπὸ ἑξ ἵππων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ἐπικοληθῇ κηρία καίοντα. Τὸ ὄχημα προухώρει βραδέως διὰ νὰ μὴ σβύσῃ τὰ κηρία ὁ ἀνεμος, ὁ δὲ ἐν αὐτῷ πλούσιος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν, Ἀναγνώστου ὀνόματι, ἦτο ἀναισθητὸς σχεδὸν ἐκ τῆς μέθης καὶ μόνον συνήρχετο ὀλίγον διὰ νὰ πυροβολήσῃ.

Τὴν ἐπομένην παρουσιάσθη εἰς τὸν Βασιλέα ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου προξένου.

Ὁ Ὁθων μὲ ἐδέχθη εἰς τὴν ἀπείριτον αἰ-

θουσιν τοῦ θρόνου ἔχουσιν γυμνὸν τὸ ἔδαφος καὶ μόνον παραπετάσματα εἰς τοὺς τοίχους. Ὅμιλεῖ κάκιστα τὴν Γαλλικὴν καὶ προσκόπτει συνεχῶς.

— Ἡ ἐπιθυμία μου, μοῦ εἶπεν, ἐξεπληρώθη. Ἐλπίζω ὅτι ὁλος ὁ κόσμος ὁ λατρεύων τὴν ἀρχαιότητα θὰ ἐπικροτήσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Σεπτοῦ πατρός μου, νὰ μεταφέρω τὴν ἑδρὰν τοῦ Βασιλείου μου εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸν ἐβεβαίωσα καὶ ἐγὼ ὅτι ἡ ἀπόφασις ἦτο ἀρίστη καὶ ὠμίλησα μετὰ τοσούτου ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ὥστε ὁ Βασιλεὺς μὲ ἐκάλεσεν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς.

Μὲ ἠρώτησεν ἔπειτα περὶ τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν καὶ τῷ ἐξέθεσα τὰς ἐντυπώσεις μου ὅσον τὸ

δυνατὸν ἀπλούστερον, προσπαθὼν νὰ μὴ προσκρούσω εἰς τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἀναγεννωμένου μικροῦ ἔθνους.

Παρετήρησα ἐκ τῆς συνομιλίας μου ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶχε γνώσεις τινὰς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ταύτας ὁμῶς σχεδὸν ἀνεπαρκεῖς καὶ ἐπιπολαίους, δὲν ἐγνώριζε δὲ καθ' ὅλοκληρίαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν περὶ αὐτὸν διέφευγον τῆς μνήμης του, τοῦτο δὲ βεβαίως ἂν ἐξακολουθήσῃ θὰ πειράξῃ πολὺ τοὺς Ἕλληνας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Δεκεμβρίου 1834

Διατελῶ

ΘΩΜΑΣ ΑΜΠΕ-ΓΚΡΑΣΣΕ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΑΙ «ΣΤΡΟΦΑΙ» (STANCES) ΤΟΥ JEAN MORÉAS

Οἱ Γάλλοι ποιηταί, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν νὰ γίνωνται γνωστοὶ ἀπὸ δέκα ἢ δεκαπέντε ἐτῶν, ἔσχον διαφορετικὴν τύχην ἕκαστος. Οἱ μὲν ἐξηφανίσθησαν ὀλοτελῶς εἴτε διὰ τοῦ θανάτου εἴτε διὰ τῆς λήθης εἴτε καὶ διὰ τῶν δύο συγχρόνων. Κάποιος ἐξ αὐτῶν, ἐνδοξος κατὰ τὸ 1885, εἰς ὠρισμένον κύκλον τούλάχιστον, καὶ ἀρχηγὸς χορείας ποιητῶν, σήμερον ἡ θεωρεῖται κάπως γελοῖος ἢ παρημελημένος καθ' ὅλοκληρίαν, διέρχεται, μέσα εἰς τὸ γελοῖον ἢ τὴν ἀφάνειαν, τὴν ζωὴν του, ἡ ὁποία προηγέλλετο ἐνδοξος καὶ φωτεινὴ. Ἄλλος, πτηνὸν διαβατικόν, ἀφ' οὗ ἔψαλε κατὰ τύχην ὀλίγα τραγούδια ἐνὸς μόνου ἔαρος, δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐπανεύρῃ τὴν φωνὴν του κατὰ τὸ ἐπόμενον καὶ ἐξέλεξε τότε ἄλλο ἐπάγγελμα, ἐνίστε τὸ τῆς νυκτερίδος. Βλέπομεν ποιητάς, οἵτινες, ἀφ' οὗ κατέκτησαν τὸ κοινόν, κατέληξαν νὰ περιγράφουν εἰς ἐφημερίδας ἀγνώστους—ἢ πολὺ γνωστὰς—ἀγῶνας ποδηλάτων ἢ αὐτοκινήτων.

Μερικοὶ ἔμειναν, λίμναι ἀκίνητοι, εἰς τὸ ἀρχικόν των ἐπίπεδον. Ἀλλὰ αἰσθάνεται τις ὅτι βραχὺς θερινὸς καύσων θὰ ἐξατμίσῃ τὸ νερὸν τῆς δεξαμενῆς καὶ τότε ἡ βαρκοῦλα θὰ προσαράξῃ ἐπάνω εἰς τὴν ἰλύν.

Ἄλλοι προώδευσαν, αὐξάνοντες τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς των, τὸ κάλλος τοῦ ἄσματος των ἢ, ἂν ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν λίμνην καὶ τὴν βαρκοῦλαν, τὸ βάθος τῶν ὑδάτων καὶ τὸ πλάτος τῶν ἰστίων των.

Δὲν θὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματα τῶν προνομιούχων αὐτῶν πλοιαρίων, διότι οὕτω θὰ ὠνόμαζον καὶ τὰ ναυαγίσαντα. Καὶ ὅλα τὰ ναυάγια δὲν εἶναι δίκαιον νὰ βαρύνουν τὴν ἀπειρίαν τοῦ πλοιάρχου.

Ἡ δόξα ἄλλως τε εἶναι πολὺ αὐστηρά. Δέχεται ὀλίγους μόνον ἐπιλέκτους. Ἐλάχιστα γνωστὰ ὀνόματα φθάνουν διὰ μιᾶς μέχρις αὐτῆς, ὀλίγοι λέξεις, φράσεις ἢ σελίδες. Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ θύματα καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, καθ' ὅσον τὸ ἀρχικὸν πλῆθος τῶν ἀθλητῶν ἦτο μέγα καὶ θορυβώδες. Ἡ πάλη πρὸς ἀπόκτησιν τῆς εὐτυχισμένης αὐτῆς ζωῆς δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἐπιπονος τῆς πάλης διὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παραπονούμεθα· ἐδῶ ἐπικρατεῖ ἡ ἰσχύς· ἐκεῖ τὸ κάλλος. Οἱ ἀνίσχυροι ὀφείλουν νὰ ἐκλίνουν καὶ λάμπουν ὡς φάροι ὑπὲρ τὴν φωσφορίζουσαν θάλασσαν αἱ ἐπιλεκτοὶ διάνοιαι.

Καὶ ὁμῶς δὲν εἶναι ἀντάξιοι τῆς φήμης των ὅλοι οἱ ποιηταὶ τῆς σήμερον, οὔτε ὅλοι ἄξιοι

τῆς λήθης ἡ ὁποία τοὺς περιβάλλει. Ὑφίσταται κάποτε ἀσυμφωνία μετὰ τῆς λογικῆς καὶ τῶν γεγονότων. Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ γεγονότα—δόξαι—συμφωνοῦντα πρὸς τὴν λογικὴν τῶν κρίσεων μας ἢ τῶν αἰσθημάτων μας.

Ἐπὶ τινὰ χρόνον ὁ Jean Moréas ὁμοιάζε μετὰ τὰ νεαρὰ ἐκείνα δένδρα, τὰ ὁποία αὐξάνουν γεμάτα ζωὴν ἐπὶ τινὰ ἔτη καὶ ἔπειτα σταματοῦν, ὥσάν νὰ πρόκειται νὰ ξηρανθοῦν. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη ἦτο παροδική, κατόπιν σφοδρῶν ἀνέμων ἡ καυστικῆς παγωνιάς. Ἦλθε καὶ πάλιν ἡ καλοκαιρία· ὀλίγοι βροχαὶ παρατεταμένα, ἔπειτα ἡ αἰθρία μὲ τὰς ζωογόνους ἡλιακὰς ἀκτίνες καὶ ὁ χυμὸς ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ κυκλοφορῇ ἀφθονος εἰς τὸν κορμὸν. Καὶ οἱ κλώνοι ἐκτείνονται πυκνοί.

Ἀναβλαστάνει καὶ τείνει νὰ λάβῃ τὴν ὀριστικὴν μορφήν ὠραίου καὶ ἰσχυροῦ δένδρου. Τοῦ λοιποῦ θὰ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ περιβλεπτα δένδρα τοῦ δάσους τὸ ὁποῖον προσωρινῶς μόνον θὰ καταβάλλῃ ὁ δριμύς χειμὼν καὶ θ' ἀναλαμβάνῃ κατὰ τὴν ἀνοιξιν.

Καὶ ἰδοὺ αἱ «Στροφαὶ» καὶ ἰδίως τὰ βιβλία 3ον 4ον 5ον καὶ 6ον.

Τὸ δένδρον δὲν ἔφθασεν ἔως ἀκόμη εἰς τὴν τελείαν τοῦ ἀνάπτυξιν ἀλλ' εἶναι ἀκμαῖον καὶ πλούσιον τείνον νὰ ἐκπληρώσῃ ἀναμφισβητήτως τὸν προορισμὸν του.

Ἡ ποίησις τῶν «Στροφῶν» εἶναι κατὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐφάμιλλος πρὸς τὰ τελειότερα ἔργα τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος. Ἐνθυμίζει ἐνίστε τὸν Ρονσάρ, διωρθωμένον ὑπὸ τοῦ Ρακάν ἢ τοῦ Σεργέ. Ἡ γλῶσσα εἶναι τολμηρά, νέα ἀλλ' ὁμῶς ὀρθολόγος. Ἀφελὴς ἀλλὰ καὶ ἐντελὴς· πρωτότυπος ἀλλὰ καὶ καλαισθητικὴ. Ἡ μορφή ἐν τούτοις εἶναι ἐνίστε ὑπὲρ τὸ δέον κλασικὴ, ὥσει ἀπήχησις παρελθουσῶν ἀναγνώσεων. Ἡ ἰδέα τῆς Μοίρας, τόσον συγγενὴς μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνου, εἶναι ξένη εἰς γάλλον ποιητὴν. Κατ' ἐμὲ τὸ ποίημα πρέπει νὰ εἶναι τοιοῦτον, ὥστε καὶ νὰ τὸ κατανοῇ καὶ νὰ τὸ αἰσθάνεται καὶ κόρη συνειθισμένη εἰς ἄσματα ἔρωτικά. Τότε μόνον θὰ ἦναι τέλειον, ὅταν ἀνακινήσῃ εἰς τὴν ἀπλὴν ψυχὴν τῆς ἔρωτα καὶ πόνον. Ἡ μυθολογία δὲν εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς τοῦτο. Ἀρκεῖ

πράγματα γνωστὰ εἰς ὅλους, ἄνθη, ζῶα, ἥρωες ἢ μύθοι νὰ χρησιμεύουν ὡς σύμβολα.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιμείνω εἰς ἑλλειψιν ἡ ὁποία ἄλλως τε εἰς ὀλίγους μόνον στίχους, πέντε ἢ ἕξι, εὐρίσκεται. Ὑπάρχει τόσον θέλητρον εἰς τὰ μικρὰ αὐτὰ ποιήματα, φθάνοντα ἐνίστε τὴν τελειότητα τῶν γλυκυτέρων ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων.

Παραθέτω ἐν ποίημα, τὸ ὁποῖον ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς μορφῆς μόνον ἐνθυμίζει ἀρχαῖον· ἀλλ' ἡ εἰκὼν καὶ τὸ αἶσθημα εἶναι σημερινὰ καὶ ἀφελέστατα :

Quand reviendra l'automne avec les feuilles mortes
Qui couvriront l'étang du moulin ruiné;
Quand le vent remplira le trou béant des portes
Et l'inutile espace où la meule a tourné;

Je veux aller encor m'asseoir sur cette borne,
Contre le mur tissé d'un vieux lierre vermeil,
Et regarder longtemps dans l'eau glacée et morne
S'éteindre mon image et le pâle sommeil.

Καὶ τὸ ἐπόμενον, τὸ ὁποῖον εἶναι τελειότατον :

Solitaire et pensif j'irai sur les chemins,
Sous le ciel sans chaleur que la joie abandonne,
Et, le coeur plein d'amour, je prendrai dans mes mains
Au pied des peupliers les feuilles de l'automne.

J'écouterai la brise et le cri des oiseaux
Qui volent par les champs où déjà la nuit tombe;
Dans la morne prairie, au bord des tristes eaux,
Longtemps je veux songer à la vie, à la tombe.

L'air glacé fixera les nuages transis
Et le couchant mourra doucement dans la brume.
Alors, las de marcher, sur quelque borne assis,
Tranquille je romprai le pain de l'amertume.

Εἶναι πιθανώτατον ὅτι αἱ «Στροφαὶ» θὰ ἐπιδράσουν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ποιήσεως. Καὶ θὰ ἐπιδράσουν ἐπ' ἀγαθῷ. Ἐχομεν ἀνάγκην πλουσίας ἀπλότητος. Αὐτοῦ ἐγκτεῖται ἡ ὑψίστη τέχνη, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις φθάνει ὁ ποιητὴς καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Moréas. Δὲν ἐγράφησαν ἀνωφελῶς, αἱ Cantilènes· ἐχρησίμευσαν ὡς πρόδρομος τῶν «Στροφῶν». Ὁ Malherbe κατ' ἀρχὰς ἐμιμήθη, ὥς μάλιστα ὑπερέβη τὸν Ρονσάρ. Αἱ παραδοξολογίαι τοῦ συμβολισμοῦ ἐχρησίμευσαν πρὸ πάντων εἰς ἀπόκτησιν πείρας. Ποιητὴς ὁ ὁποῖος δὲν ἔκαμε κατάχρησιν τοῦ ταλάντου του, ὁμοιάζει μὲ ἵππον εὐγενῆ μὴ ἐξεληθόντα ποτὲ τοῦ σταύλου.

REMY DE GOURMONT

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ :

Η ΚΥΡΙΑ ΑΔΑΜ

Η εὐγενής Γαλάτις, τὴν ὁποίαν ἀπὸ προχθῆς φιλοξενοῦν αἱ Ἀθηναί, ἡ ὑπέροχος καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ ὡς πολιτικὴ καὶ ὡς φιλέλλην καὶ ὡς γυνή, ἀνεδείχθη ταχέως, μὲ τὴν θαλερὰν βλάστησιν τῶν ὑγιῶν ὀργανισμῶν. Γεννηθεῖσα τῷ 1836 ἐδημοσίευσεν, εἴκοσι δύο ἐτῶν, τὰ πρῶτα τῆς διηγήματα, εἰς Παρισίους δέ, ὅπου μετέβη μετ' ὀλίγον, κατῴρωσε δι' ἄλλεπαλλήλων καὶ ὡραίων ἔργων νὰ διακριθῇ καὶ νὰ δοξασθῇ.

Τοὺς θήλεις συγγραφεῖς φανταζόμεθα συνήθως ἀσχήμους· πιστεύομεν ὅτι μόνον αἱ ἀπηλπισμέναι ἀπὸ τὴν μορφήν των προσφεύγουν εἰς τὸν ἐγκέφαλόν των, καὶ ὅτι εἰς τοὺς ἀσπασμούς τῆς Μούσης ἀρκοῦνται ὅσαι ἐβαρύνθησαν προσμένουσαι ἄλλα χεῖλη· ὑπάρχει μάλιστα θεωρία, κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶσα ὑπέροχος γυνὴ θὰ ἔχῃ κατ' ἀνάγκην ἀνδρώδη τὴν μορφήν. Ἀλλ' ἡ Ἰουλιέττα Λαμπέρ — ὅπως ὑπεγράφετο ψευδωνύμως — ἦτο περικαλλεστάτη· ἡ ἀπαλὴ καὶ γλυκεῖα χάρις τῆς γραφίδος τῆς ἐφαίνετο ὡς συνέχεια τοῦ θελγῆτρου, τὸ ὅποιον ἐσκόρπιζε τὸ αἰτομόν τῆς, δι' αὐτὴν δ' ἔσχυεν ἰδίως ὁ καλαισθητικὸς κανὼν ὅτι ἐκ τοῦ ὕφους διαγινώσκεται ὁ συγγραφεὺς, διότι τὸ ὕφος τῆς ἐπεκύρωνε τὸ κάλλος τῆς.

Δὲν εἶνε βεβαίως τόπος ἐδῶ λεπτομεροῦς ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τῆς· εἶνε ποικίλον καὶ παντοειδές· μυθιστορήματα, διηγήματα, ἠθικοφιλοσοφικὰ καὶ κοινωνικὰ μελέται, πολιτικὰ πραγματαίαι, περιγραφαὶ καὶ ἐντυπώσεις ταξιδίων, ὅπως εἶνε πολυμερὲς καὶ πολυσύνθετος μὲ ποικίλους κυματισμούς καὶ ποικίλας ἀνταυγείας καὶ ἡ ψυχὴ τῆς συγγραφέως των· ἡ πιστὴ ζωγρά-

φος τοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου, ἡ βλέπουσα μὲ ὀφθαλμούς χωρικῆς τὴν φύσιν καὶ τὸν βίον τῶν ἀγρῶν καὶ ἀπεικονίζουσα μὲ εἰλικρίνειαν ἀπαράμιλλον ψυχὰς ἀφελείας, εἶνε συγχρόνως une femme amoureuse d' élégance, une raffinée ὅπως ἐχαρακτήρισε μόνη τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς, τὰς φιλίας τῆς, τὴν ζώην τῆς· ἡ συγγραφεὺς τῆς ὁποίας κύριον γνώρισμα εἶνε ἡ χάρις, χάρις ἀληθῶς γυναικεία, φθάνουσα μέχρι περισσοτεχνίας — ἥτις εἶνε ἡ φιλαρέσκεια εἰς τὴν τέχνην, — λαμβάνει ὕψος σφοδρὸν καὶ νευρώδες εἰς τὰ πολιτικὰ ἔργα τῆς· ὅταν ὁμιλῇ περὶ τῆς δημοκρατίας, περὶ τῶν κληρονομάτων, περὶ τῆς Γερμανίας εἰς τὴν ὁποίαν δὲν συγχωρεῖ τὸ 1870, ὁ θωπευτικὸς τόνος τῆς φωνῆς ἐξαφανίζεται, καὶ ἡ χορδὴ τῆς λύρας μεταβάλλεται εἰς νευρὰν τόξον.

Ἡ Ἰουλιέττα Λαμπέρ ὑπανδρεύθη ἐν Παρισίοις τὸν ἐπιφανῆ Γάλλον πολιτευτὴν Ἐδμόνδον Ἀδάμ, ὅστις ὑπῆρξε μέλος τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ἔπειτα γερουσιαστής. Εἰς τὸν Ἀδάμ ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τῆς ἀστυνομίας τῶν Παρισίων κατὰ τοὺς φοβεροὺς μῆνας τῆς πολιορκίας, ἡ δὲ σύζυγός του ταυτοχρόνως παντοῦ παρούσα καὶ τὰ πάντα βλέπουσα διὰ τῶν μυρίων ὀφθαλμῶν τῆς ὑπηρεσίας ἔγραψε τὴν *Πολιορκίαν τῶν Παρισίων*, ἡμερολόγιον παρισινής εἰς τὸ ὅποιον μὲ ψυχρὴν ἐσπαραχμένην παρακολοθεῖ ἡμέραν πρὸς ἡμέραν τὸ ψυχorrάγημα τῆς ἡρωικῆς πόλεως.

Τὴν *Πατρίδα τῶν Οὐγγρων* ἐνεπνεύσθη ἐκ τοῦ εἰς Οὐγγαρίαν ταξιδίου τῆς, τὸ ὅποιον οἱ Οὐγγροι μετέβαλον εἰς ἐνθουσιώδη ἀποθέωσιν.

Εἰς τὴν Κυρίαν Ἀδάμ ἀποδίδονται καὶ τὰ

πολύκροτα ἔργα τοῦ μυστηριώδους κόμητος Βασίλη, τὰ μετὰ τόσης ἀκριβείας ἀπεικονίζοντα τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τόσον ὀξέως καὶ χαρακτηριστικῶς σκιαγραφοῦντα τὰ ἐπὶ τῶν θρόνων ἢ περὶ αὐτῶν πρόσωπα.

Ἡ Ἑλληνὶς καὶ ἡ Εἰδωολογία, εἶνε ὡραῖα ἔργα διαπνεόμενα ἀπὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐπέστεψαν τὴν φιλογραφικὴν φήμην τῆς. Τοὺς *Συγχρόνους ποιητὰς τῆς Ἑλλάδος*, ἐνεπνεύσθη κατ' ἑξῆς ἡμέρας συνεζητεῖτο τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος τῷ 1880 καὶ ἐδημοσίευσεν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1881. Τὸ ἔργον τοῦτο τὸ ἀποκαλύπτει τὸν πνευματικὸν κόσμον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἦτο μία προσέτι συνηγορία ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, ἦτο ἐν ἐπιχειρημα φιλογραφικὸν ἐρχόμενον μετὰ τὰ ἐθνολογικὰ τοῦ Γαμβέττα καὶ τοῦ Βαδισκῶν. «Ἡ Ἑλλὰς καὶ ὑπὸ τὴν πτέρυναν τοῦ νικητοῦ, — ἔγραφεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, — κατὰκοπος καὶ στάζουσα αἷμα, ἔχουσα κατεσπαράχμεναι τὰς σάρκας καὶ συντετριμμένα τὰ ὀστέα, δὲν ἀπέθανε, δὲν θέλει ν' ἀποθάνῃ. . . Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν δὲν ὑπάρχει ἴσως μεγαλειότερον παράδειγμα τῆς ζωτικότητος ἐνὸς λαοῦ.» Ὅχι μόνον ἡ διάνοια ἀλλὰ καὶ ἡ καρδιά εἰργάσθη εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπως βραδυτέρον καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ διασκευὴν τῆς *Γαλατίας* τοῦ Βασιλειάδου, ἥτις παρεστάθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ παρισινοῦ Θεάτρου τῶν Ἑθνῶν.

Ὁ πλοῦτος τοῦ συζύγου τῆς καὶ ἡ κοινωνικὴ αὐτοῦ θέσις ἤλθον εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἐξόχων χαρισμάτων τῆς ὡς γυναικὸς καὶ ὡς συγγραφέως καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἱκανὴν νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς φιλογραφικοὺς καὶ πολιτικοὺς πόθους τῆς. Ἡ αἰθουσά τῆς ἔγεινε περίφημος, ὅπως ἄλλοτε ἡ τῆς κυρίας Ρεκαμιέ καὶ ἀνεδείχθη ἐντενικτῆριον τῶν μεγαλειτέρων συγγραφέων, καλλιτεχνῶν καὶ πολιτικῶν τῆς Γαλλίας ἐνίστα δὲ καὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἀπὸ τοῦ 1870, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὴν πολιτικὴν κρίσιν τοῦ 1877 οἱ σπουδαιότατοι τῶν δημοκρατικῶν συνήρχοντο εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς Κυρίας Ἀδάμ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γαμβέττα. Τοιοῦτοτρόπως ἡ αἰθουσά τῆς ἔγεινε τὸ κέντρον τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας τοῦ ἰσχυροτέρου κόμματος ἐν Γαλλίᾳ, εἰς αὐτὴν δ' ἐγεννήθη, ἰδρυθεῖσα τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1879, ἡ *Νέα Ἐπιθεώρησις*· τὸ παγκοσμίως γνωστὸν τοῦτο περιοδικόν, διη-

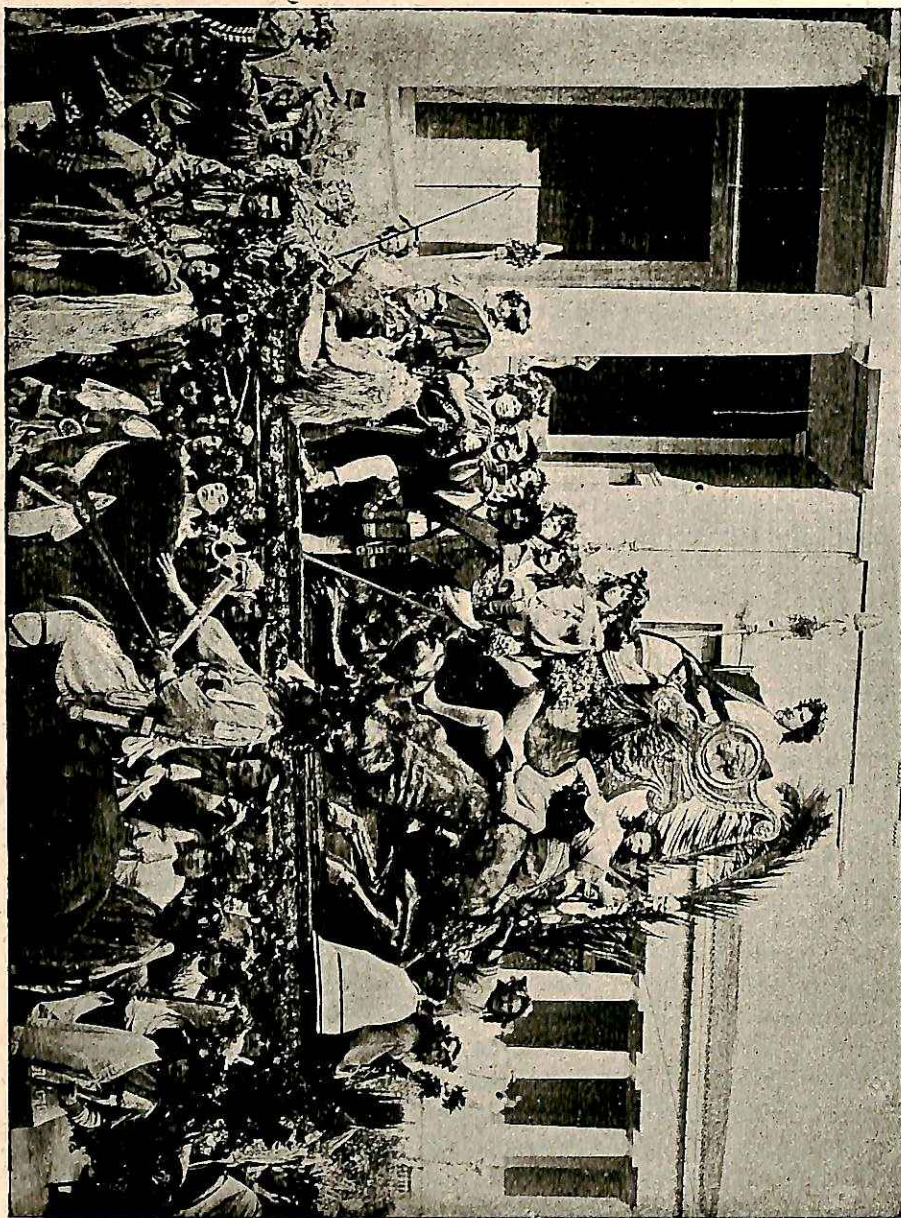
θυνε μὲ ἄκραν δεξιότητα ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἡ Κυρία Ἀδάμ, ὑπερασπίζουσα μετὰ σθένους ἐκτάκτου πᾶσαν εὐγενῆ ιδέαν διὰ τοῦ δελτίου τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τὸ ὅποιον ἔγραφεν ἡ ἰδία.

Ὁ Λεμαίτρ εἰς τὴν περίφημον σειρὰν τῶν *Συγχρόνων*, ἐν ὡραιότατῃ μελέτῃ περὶ τῆς Κυρίας Ἀδάμ ὑπὸ τὸν τίτλον *le Néo-hellénisme* λέγει: «Τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν ἀφύπνισαν κατὰ προτίμησιν ἐντὸς των καὶ εἰς τὰ ἔργα των πολλοὶ σύγχρονοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι. Ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων τοῖς φαίνεται ἡ ὡραιότατη ὅλων· ἡ ζωὴ των φυσικωτέρα καὶ ἀπλουστερά, ἡ τέχνη των τελειότερα. Ὁ Ἀνδρέας Σενιέ μᾶς ἀποκαλύπτει τὰ μυστήρια τοῦ ἀκραίφνου καλλοῦ καὶ τῆς τελειότητος τῆς μορφῆς. Ὁ Βίκτωρ Οὐγγῶ πολλάκις εἰς τοὺς *Θρύλους τῶν αἰώνων* προσαρμόζει τὰ προφητικά του χεῖλη εἰς τὸν σικελικὸν αὐλόν. Ὁ Θεόφιλος Γκωτιέ, ὁ Παῦλος Σαὶν Βικτώρ, ὁ Σερβουλιέ εἶνε ἀπαρηγόρητοι διὰ τὸν θάνατον τῶν ὡραίων θεῶν τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ Χάινε ἀνακαλύπτει τὴν νῆσον εἰς τὴν ὁποίαν ἐξωρίσθησαν. . . Ἡ λατρεία προχωρεῖ αὐξανόμενη. . . Τὸ ἐλληνικὸν τοῦτο ὄνειρον οὐδεὶς τὸ ἐνεστερνίσθη θερμότερον οὐδὲ τὸ ἐξέφρασεν ἐνθουσιωδέστερον, οὐδεὶς εἰς τὴν εὐσέβειαν ταύτην τοῦ καλλιτέχνου ἔδωκε τὴν μορφήν ἠθικῆς θρησκείας καὶ πίστεως καθοδηγούσης τὴν ζώην, οὐδεὶς ἀνεμίχθη μετὰ μεγαλειτέρας χαρᾶς εἰς τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων ὅσον ἡ Κυρία Ἰουλιέττα Λαμπέρ».

Μέσα εἰς τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἐλληνικὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία ὡς παλαιούς γνωρίμους θὰ χαιρετίσῃ τὸν Παρθενῶνα καὶ τὴν Πνύκα, ζῇ καὶ κινεῖται ἄπειρος στοργὴ καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. Ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Δωδὲ περὶ τῆς γυναικὸς του, ὅτι ἔρριπτε τὴν χρυσὴν τῆς κόνιν ἐπὶ τῶν γραφομένων του, δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τῆς Κυρίας Ἀδάμ ὡς πρὸς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Γαμβέττα: ἔρριψε καὶ αὐτὴ τὴν χρυσὴν τῆς κόνιν ἐπὶ τῆς θεσσαλικῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Κυρία Ἀδάμ ἐλάτρευσε εἰς ὅλην τὴν ζώην τὰ δύο πολυτιμότερα ἐθνικὰ κεῖμήλιά μας: τὴν ψυχικὴν μας ὀντότητα, τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν, καὶ τὴν ἐλληνικὴν πατρίδα. Τώρα εἶνε καιρὸς νὰ φανῇ ἡ ἐξυμνουμένη ἐλληνικὴ εὐγνωμοσύνη. Ἐχομεν πολὺ περισσοτέρους λόγους τῶν Οὐγγρων νὰ περιβάλωμεν δι' ἐνθουσιασμοῦ τὴν ἔλευσιν τῆς μεγάλης μας φίλης.

ΠΑΡΟΔΙΤΗΣ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ · ΤΕΧΝΗ ·
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Η «PLUME» τῶν Παρισίων εἰς τὸ τελευταῖον τεύχος της συγκεφαλαιώνει τὰς κρίσεις διαφόρων κριτικῶν περὶ τῆς πρὸ μικροῦ ἐκδοθείσης ποιητικῆς συλλογῆς τοῦ Jean Moréas.

Κατὰ τὸν Πέτρον Quillard, τὸν γνωστὸν ποιητὴν καὶ μεταφραστὴν τῶν Μίμων τοῦ Ἡρόνδα, ὅστις ἔκρινε τὰς «Στροφάς» εἰς τὸν «Ἑρμῆν τῆς Γαλλίας», τὸ ὡραῖον λογοτεχνικὸν περιοδικόν, «ὁ Moréas ἀναγνωρίζεται ποιητῆς τελειότατος (un très parfait poète), ἴσως πρὸς τοὺς μᾶλλον ἐξαιρέτους τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς σήμερον.

Ὁ Κάρολος Mauras, λογογράφος καὶ κριτικὸς τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Γαλλίας», ἐν ᾧ κρίνει αὐστηρότατα τοὺς ἄλλους ποιητὰς καὶ καταδικάζει τὴν «γενικὴν μετριότητα τῶν συγχρόνων ποιητῶν», ἐξαίρει μετ' ἐπαίνων τὸ ἔργον τοῦ Moréas ὡς μοναδικόν.

Ὁ Παῦλος Souchon εἰς τὴν «Ἰριδα» συνοψίζει ὡς ἑξῆς τὴν περὶ τοῦ ποιητοῦ κρίσιν του: «Ἐκάστη Stance εἶνε ὡς δάκρυον ἀποκρυσταλλωθέν. Τί ἄθροισμα σπανίων πολυτίμων λίθων! Δὲν εἴχομεν ἕως τῶρα εἰς τὴν Γαλλίαν κανέν παράδειγμα αὐτῆς τῆς ποιήσεως. Ὁ κ. Moréas μᾶς ἐπαναφέρει τὴν πνοὴν τῆς Σαπφῶς καὶ τῶν ἐλεγειακῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων, τοῦ Ἀλκαίου, τοῦ Σιμωνίδου, τοῦ Κατούλου, τοῦ Τιβούλου.

Ὁ δὲ Golberg εἰς τὰ «Μηνιαῖα τεύχη» γράφει: «Αἱ Στροφαὶ εἶνε μελαγχολικὸς ψιθυρισμὸς τῶν γηραιῶν δασῶν καὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν τοπίων. Δὲν εὕρισκω εἰς τὴν σύγχρονον λογοτεχνίαν τίποτε ἀνάλογον πρὸς τοὺς ψιθυρισμοὺς τούτους εἰμὴ τὸν Θάνατον τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν Λίμνην τοῦ Λαμαρτίνου».

Ὁ διάσημος Ἀνατόλ Φράνς λέγει: «ὁ Jean Moréas εἶνε εἷς ἐκ τῶν ἐπτά ἀστέρων τῆς νέας Πλειάδος· τὸν θεωρῶ ὡς τὸν Ῥονσάρ τοῦ συμβολισμοῦ». Ὁ Οὕγκ Ρεβέλλ: «ὁ Jean Moréas ἐπανεῦρε τὸ καθαρὸν ἄσμα τῶν προγόνων». Ὁ Ρενὲ Boylesve «ὁ μόνος σήμερον ὅστις ἔχει τὸ χάρισμα νὰ γράφῃ ὡραίους γαλλικοὺς στίχους εἶνε ὁ Jean Moréas».

ΕΝ ΤΩΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΙ περιοδικῷ «Ἐνεστώτι» ὁ Βόλφγκαγκ Κίρχμπαχ δημοσιεύει περισπούδαστον μελέτην ὑπὸ τίτλον «ὁ Αἰσχύλος καὶ οἱ νεώτεροι». Ὁ Κίρχμπαχ ἐξαίρει τὸν Αἰσχύλον ὡς ἀληθῶς νεώτερον πνεῦμα, εὕρισκει δ' ἐν τῇ Ὁρεστείᾳ συγγένειαν πρὸς τὸν «Ἀμλετ», τὸν «Μάχθεθ» καὶ ἐν τινι

μέτρῳ πρὸς τὸν «Ἐμπορον τῆς Βενετίας». Ἀνευρίσκει συγγενῆ τραγικὰ προβλήματα, συγγενεῖς λύσεις, συγγενεῖς γνώμας, συγγενὲς ὕφος, συγγενῆ μέσα τῆς φαντασίας. Οὐδόλως ἄπορον εἶνε, κατ' αὐτόν, ὅτι ἰσχυρὰν σχέσιν ἔχει καὶ πρὸς τὴν «Ἰφιγένειαν» τοῦ Γκαίτε καὶ τὴν «Μνηστῆν τῆς Μεσσήνης» τοῦ Σχίλλερ καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τοὺς «Βουκόλακας» τοῦ Ἴψεν. Τὸ νὰ σκέπτεται τις ὅπως ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Αἰσχύλος, λέγει ὁ Κίρχμπαχ, σημαίνει κατ' οὐσίαν ὅτι σκέπτεται ὅπως σκέπτονται τὰ καλλίτερα πνεύματα περὶ τὸ τέλος τοῦ 1900. Ὁ Κίρχμπαχ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Αἰσχύλος ὑπερβαίνει τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὡς πρὸς τὸ βάθος καὶ τὴν δύναμιν, ὅπως καὶ τὸν Ἴψεν.

ΕΚ ΤΩΝ «ΑΛΑΒΑΣΤΡΩΝ» τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Ἰω. Πολέμη ἀποσπῶμεν τὸ ἐπόμενον ποίημα, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ γράψωμεν περὶ αὐτῶν προσεχῶς.

ΠΑΙΔΙΚΑ ΔΑΚΡΥΑ

Ματάκια τῶν παιδιῶν, ματάκια ἀγνά,
ποῦ ὅσα θωρεῖτε γύρω σας εἶνε παιγνίδια·
ἐσεῖς, ποῦ δακρυνομένα καὶ στεγνά
τὴν ἴδιαν ὄψιν δείχνετε, πάντα τὴν ἴδια·

Ἀμύλητοι καθρέφτες, φωτεροί,
ποῦ ἡ σκέψις δὲν σὰς θάμπωσε μὴδὲ κ' ἡ ἔννοια·
παρὰθυράκια, ποῦ ἡ ψυχὴ θωρεῖ
κί' ὅλα καλὰ τῆς φαίνονται, τριανταφυλλένια·

ματάκια, σεῖς ποῦ δίχως ἀφορμὴν
κάθε στιγμὴ δακρύζετε, καθὼς γελᾶτε,
ματάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἄχ' μὴ
τὰ δροσερά σας δάκρυα τὰ σπαταλᾶτε.

Ἐχεῖ ἐμπρὸς σας σιρότα μακρινή,
θὰ σὰς μαράνη ἡ κοίτασις κ' ἡ θλίψις ἡ μαύρη,
ἀνέλπιδά ἡ καρδιά σας θὰ ποῖ
καὶ θὰ ζητήσῃ δάκρυα καὶ δὲν θὰ ναῦρη.

Εἰς τὴν ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΝ ρουμανίδα συγγραφεῖα Dora d'Istria (πριγκίπισσαν Ἑλένην Γκίκα) ἡ ἐν Ῥουμανίᾳ Λέσχη τῶν Ἀνατολικῶν Σπουδῶν πρόκειται ν' ἀνεγείρῃ μνημεῖον. Ἡ Dora d'Istria δὲν εἶνε ξένη πρὸς τοὺς Ἑλλήνας· μαθητεύσασα παρὰ τῷ αἰδίδμῳ τοῦ γένους διδασκάλῳ Παπαδοπούλῳ, ἐνεπνεύσθη τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν περιγύρη ἅπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἔγραψε περὶ αὐτῆς. Πολλὰ συγγράμματα αὐτῆς ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἑλληνιστί, ἐν οἷς καὶ Γυναῖκες ἐν Ἀνατολῇ καὶ οἱ Ἰόνιοι ποιηταί.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΑ ΕΞ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΑ

Ἡ γνώμη τοῦ κ. Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Ο θησαυρὸς τῶν Ἀντικυθήρων ἐξακολουθεῖ ζω-
ρῶς ἀπασχολῶν πάντας, ἰδίᾳ δὲ τοὺς ξένους καὶ
ἡμετέρους ἀρχαιολόγους, πολλὰς περὶ τῆς προελεύ-
σεως τῶν ἀγαλμάτων καὶ περὶ τῶν θεῶν, ἡρώων ἢ
ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους παριστῶσιν ἐκφράζοντας γνώμης
καὶ εἰκασίας. Ὁ φίλος ἡμῶν καὶ συνεργάτης κ.
Σβορῶνος μελετήσας μετὰ προσοχῆς τὰ ἐν λόγῳ
εὐρήματα ἐξέφρασε τὴν γνώμην του διὰ σειρᾶς

ἀρθρῶν εἰς τὸ «Ἄστυ» διὰ τῶν ὁποίων ὑποστηρίζει
τὰ ἐξῆς:

Εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τῶν ἀγαλμά-
των ὁ κ. Σβορῶνος ἐξέφρασε τὴν εἰκασίαν ὅτι τὸ
κάλλιστον αὐτῶν, ἦτοι ὁ λεγόμενος Ἑρμῆς τοῦ ὁποίου
ἐδημοσιεύσαμεν τὴν εἰκόνα εἰς τὸ τελευταῖον φυλλά-
διον, παριστᾷ πράγματι τὸν Ἑρμῆν καὶ μάλιστα ὡς
ῥήτορα, ἀγορεύοντα καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς ρητορικῶς
χειρονομοῦντα. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης του
ἀνέφερεν ἀγαλμά τι Ἑρμοῦ τοῦ ῥήτορος διασωθέν

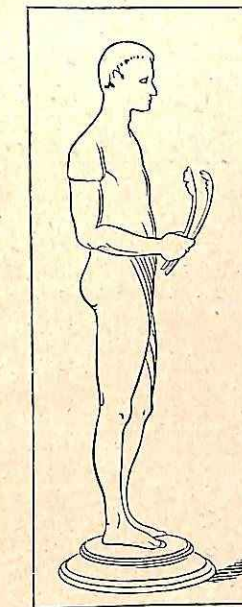
μέχρις ἡμῶν. Τὴν γνώμην ὁμως ταύτην, ἣν κατό-
πιν ἐξέφρασεν ἐπίσης πρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιγραφῶν, διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ὁ
S. Reinach, ἀπέρριψε κατόπιν, μετὰ ἀκριβεστέρ-
ραν μελέτην τοῦ ἐν λόγῳ ἀγάλματος ὁ κ. Σβορῶνος,
ὑποστηρίζων νῦν διὰ πλείστον ἐπιχειρημάτων λη-
φθέντων ἐκ τῆς νομισματικῆς, ἀγγειολογίας, σφρα-
γιδολογίας καὶ τοῦ κειμένου τοῦ Πausanίου, ὅτι τὸ
μὲν κύριον ἀγαλμα δὲν παριστᾷ τὸν Ἑρμῆν ἀλλὰ τὸν
Ἀργεῖον ἥρωα Περσέα ἐπιδεικνύοντα εἰς τοὺς Ἀργεῖους
τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδοῦσης· τὸ δὲ ἕτερον τῶν χαλκῶν
ἀγαλμάτων ὅτι παριστᾷ τὸν Ἀργεῖον ἥρωα Διομή-
δην, (ἴδε παρατιθεμένην εἰκόνα), ἀπαρραλλάτως ὅπως
τὰ νομίσματα τοῦ Ἀργεῖος ἦτοι φέροντα ξίφος καὶ
τὸ Παλλᾶδιον. Περὶ τοῦ πυγμάχου ὑποστηρίζει ὅτι
εἶναι τὸ ἀγαλμα τοῦ πύκτου Κρείττα τὸ ὁποῖον εἶδεν
ἐν Ἀργεῖ ὁ Πausanias, λεπτομερῶς μάλιστα περι-
γράφας τὰς διασωθείσας χεῖρας αὐτοῦ μετὰ τῶν
περιεργωτάτων πυγμαχικῶν ἱμάντων. Περὶ δὲ τοῦ
κληθέντος «ἀποσκοπεύοντος» ὁ κ. Σβορῶνος εἰκάζει
ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ μνημεῖον, τὸ ὁποῖον εἶδεν ὁ Παυ-
σανίας ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Ἀργεῖος· ὑποθέτει δηλ.
ὅτι παριστᾷ τὸν περίφημον Σπαρτιάτην στρατιώ-
την Ὀδυσῆα ἀμυνόμενον διὰ τῆς ἀσπίδος κατὰ
τοῦ μέλλοντος νὰ καταφέρῃ κατ' αὐτοῦ τὸ θανά-
σιμον τραῦμα Ἀργεῖου Περικλίου τοῦ τελευταίου
μάλιστα τούτου τὸ ἀγαλμα ἀναγνωρίζει ὁ κ. Σβορῶ-
νος εἰς ἓν τῶν ἐκ Κυθήρων κομισθέντων ἡμιφθάρτων
μαρμαρίνων ἀγαλμάτων, τὸ ὁποῖον παριστᾷ ὀπλίτην
μετὰ ῥώμης ἐπιτιθέμενον. Τέλος περὶ τοῦ θαυμαστοῦ
ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ ἔχοντος ὀρθάνοικτον,
χάσκον, τὸ στόμα, ἀποφάνεται ὅτι παριστᾷ Ἀπόλ-
λωνα τὸν κεχηρῶτα τῶν ἀρχαίων, τοῦ ὁποίου μάλιστα
ὑπόσχεται νὰ δείξῃ ὅτι ἡ λατρεία ἦτο ὅλως ἰδιά-
ζουσα εἰς τὴν Ἀργολίδα.

Ἐχὼν πάντα ταῦτα ὑπ' ὄψιν ὁ κ. Σβορῶνος, πρὸς
δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ νομίσματα τῶν Ἀργεῖων παρου-
σιάζουσι πιστὰ ἀντίγραφα δύο τῶν ἀγαλμάτων τού-
των, τοῦ Περσέως δηλαδή καὶ Διομήδους, καὶ ὅτι ἡ
τέχνη τῶν ἀγαλμάτων εἶναι προφανῶς ἀργεῖα, καὶ
τέλος τὴν γνώμην ἐμπείρων ναυτικῶν κατὰ τὴν ὁποίαν
πλοῖον ἀναχωρήσαν ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ
ὠθεύμενον ὑπὸ ἰσχυροῦ βορρᾶ, καταρρίψαντος τὰ
ιστία αὐτοῦ, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κάμψῃ τὸν Μαλέαν,
οὐδὲ νὰ προσορμισθῇ εἰς τὰ Κύθηρα, ἀλλ' ἀναγκαίως
θὰ ἐφέρετο καὶ θὰ συνετρίβετο ἐπὶ τῶν βράχων τῶν
Ἀντικυθήρων, ἔνθα εὐρέθησαν τὰ ἀγάλματα, ὑπο-
στηρίζει μετὰ πεποιθήσεως τὴν γνώμην ὅτι πᾶσαι αἱ
δυναταὶ ἐνδείξεις ἄγουν ἀναγκαίως εἰς τὸ συμπέρασμα
ὅτι τὰ ἀγάλματα ἠρπάγησαν ἐξ Ἀργεῖος κατὰ τοὺς μετὰ
τὸν Πausanias χρόνους.

Ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης ἐξακολουθεῖ ν' ἀποδίδῃ
τὸν πολῦτιμον θησαυρὸν, τὸν ὁποῖον ἐφύλαξε, δυσ-
τυχῶς ὄχι ἄθικτον, ἐπὶ τόσους αἰῶνας. Διὰ τῶν
ἀνελκυστικῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ἐπώπτευσεν
αὐτὸς ὁ κ. ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐπείτηδες μετα-
βάς ἐκεῖ μετὰ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτή-
των, ἀνελκύσθησαν πλείστα ἀγάλματα πάντα κατε-
στραμμένα, πλην ὠρασιότητος κεφαλῆς, ἥτις διατρεῖ
ὅλον τὸ θαυμασιόν κάλλος τῆς τέχνης τῆς. Μεταξὺ
τῶν εὐρημάτων εἶνε καὶ πελώριος ταύρος ἀκέφαλος
καὶ ἄπους, φέρων ὠραίας παραστάσεις ἐπὶ τῆς ράχους,

ἥτις ἔμεινεν ἄθικτος· ἔτι δὲ καὶ πολῦτιμον χρυσοῦν
ψέλλιον μὲ ἔρωτα κρεμάμενον εἰς τὴν βᾶσιν. Κατὰ
τὸν κ. Σβορῶνον, καὶ τὰ νέα ταῦτα εὐρήματα συνη-
γοροῦν ὑπὲρ τῆς ἐξ Ἀργεῖος προελεύσεως αὐτῶν.

ΠΡΟ ΔΥΟ περίπου μηνῶν ἀνεκαλύφθη ἐν Πομ-
πηῇ μέγας ὄγκος ἐξ ἡφαιστειώδους σκωρίας,
ἥτις ἐφαίνετο περιβάλλουσα χαλκοῦν ἀντικείμενον.

Μετὰ μὲγας προφυλάξεις κα-
τάρθωσαν ν' ἀποβάλουν τὴν
σκωρίαν καὶ ν' ἀποδώσουν
εἰς τὴν Τέχνην θαυμασίον
ἀγαλμα νεανίου κρατοῦντος
εἰς τὴν δεξιὰν ἄφλαστα, τὸ
σύνθηδες κόσμημα τῆς πύ-
μνης τῶν ἀρχαίων πλοίων.
Τὸ ὕψος τοῦ ἀγάλματος
εἶνε ἀκριβῶς ἐνὸς μέτρου καὶ
19 ἑκατοστῶν.

Ἡ ἀνακάλυψις ἔγεινεν ὄχι
μακρὰν τοῦ μέρους, ὅπου πρὸ
μηνῶν ἀνευρέθη ἔξοχον ἀργυ-
ροῦν μαγειρικὸν σκεῦος.

Κατὰ τὸν διευθυντὴν τοῦ
Μουσείου τῆς Νεαπόλεως, ἡ
ἐπιστημονικὴ καὶ καλλιτε-
χνικὴ ἀξία τοῦ ἀγάλματος
εἶνε μεγίστη. Τὸ θεωρεῖ ἀντί-
γραφον, τελείας ὁμως ἐπε-
ξεργασίας, ἔργου ἑλληνικοῦ
τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος, κατ' οὐ-
δὲν ὑπολειπόμενον τοῦ περι-
φήμου Εἰδωλίου, τοῦ καλλι-
στοῦ κοσμήματος τοῦ Μουσείου τῆς Φλωρεντίας. Τὸ
ἀγαλμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον εὐρήμα ἀπὸ
τῆς ἀνευρέσεως, πρὸ 50 ἐτῶν, τοῦ περιφήμου χαλ-
κοῦ Φαύνου, τοῦ κοσμοῦντος ἤδη τὸ Μουσεῖον τῆς
Νεαπόλεως.

Ἀθηναϊκά.

Αἱ ΚΑΡΔΙΑΙ τῶν Ἀθηναίων μετεβλήθησαν εἰς
βαρόμετρα τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα καὶ αἱ
ἐλπίδες τῶν διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Καρναβάλου ἀνέ-
βαινον καὶ κατέβαινον ἐφ' ὅσον ἐσυννεφίαζεν ἢ ἐγί-
νετο αἶθριος ὁ οὐρανός. Τὴν Κυριακὴν ἀπὸ πρωῒας
χιλιάδες ὀφθαλμῶν ἔκαμον μετεωρολογικὰς παρατη-
ρήσεις εἰς τὸ ἄστατον ἀττικὸν στερέωμα, κραυγὴ
δ' ἀγαλλιάσεως ἤκούσθη ἀπὸ τὴν πόλιν ὅτε ὁ χρυ-
σάκτιν Ἥλιος μετὰ ἱκανῶν ὥρων πάλιν πρὸς τὰ σύν-
νεφα διέσχισεν νικηφόρος αὐτὰ καὶ ἐσκόρπισε τὸ γλυκύ
τοῦ φῶς καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐθυμίας εἰς τὸ ἀνυπο-
μονοῦν Ἄστυ τῆς Παλλάδος.

Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ὁ κόσμος ἐξεχύθη εἰς τὰς
ὁδοὺς· ὅλοι δὲ οἱ δρόμοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, μαρμα-
ρόστρωτοι λεωφόροι καὶ σχολιοὶ δρομίσκοι τῶν μακρο-
νῶν συνοικιῶν μετεβλήθησαν εἰς ἀρτηρίας φερούσας
ὅλην τὴν πρωτεύουσάν πρὸς τὴν καρδίαν· τὴν ὁδὸν

Κοραῖ, τὴν μεταξὺ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου καὶ
τῆς ὁδοῦ Σταδίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο στημένη ἡ
ἐξέδρα. Ἡ ἐξέδρα αὕτη οὔτε τὴν κομψὴν ἐλαφρό-
τητα οὔτε τὴν ποικιλόχρουν καὶ φαίδραν ζωηρότητα
τῆς περυσινῆς, τῆς ἐπὶ τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος,
εἶχε· ἴσως ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εἰς ὑπεράσπισίν της ὅτι
ἂν τῆς ἔλειπεν ἡ ἐπίδειξις, ὁμοίαζε μὲ τοὺς χωρὶς
χάριν ἀλλὰ θετικούς ἀνθρώπους, διότι καὶ αὐτῆς αἱ
βάσεις ἦσαν στερεαί, ἐκ πλίνθων ὀπτῶν.

Ἐπὶ τῶν στύλων καὶ τῶν κοντῶν τῆς ἐξέδρας,
οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐστολισμένοι μὲ μύρτα, ἐκινούντο καὶ
ἐκυματίζον παντὸς χρώματος τριγωνικὰ σήματα· αἱ
τιμητικαὶ ἐξέδραι, ἡ διπλὴ ἐν τῷ μέσῳ κεντρικὴ, ἡ
τῆς ἐλλανοδίκου ἐπιτροπῆς καὶ ἡ τῶν δημοσιογρά-
φων ἦσαν ἐπενδυμέναι μὲ κίτρινον ὕφασμα. Τὰ καθί-
σματα πρὶν παρέλθῃ ἡ δευτέρα ὥρα μ. μ. κατελή-
φθησαν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀνυπομονοῦντας νὰ τοποθετη-
θοῦν διὰ ν' ἀπολαύσουν ἐν ἀνέσει τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτοὺς
μερίδιον τῆς εὐθυμίας· ἐν τῷ μεταξύ ἐγίνετο πυρε-
τώδης προμήθεια πολεμεφιδίων· ὅλοι ἐκράτουν εἰς
τὰς χεῖρας πολυχρόους χαρτίννας βολὰς καὶ ὀλονεν
ἤρχοντο σακκίδια, σάκκοι, δέματα πυρομαχικῶν.

Ἦρχισαν ἤδη αἱ ἀψιμαχίαι· κατ' ἀρχὰς μὲ κάποιαν
βραδυτητα ὡς διὰ νὰ ἐξερευνηθῇ καλῶς τὸ ἔδαφος,
νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ θέσις τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἐπέλθῃ
ἐξοικειώσις μὲ τὸ πῦρ· ἔπειτα ἡ μάχη ἔλαβεν ὅλην
τὴν ὁρμὴν τῆς· μὲ κινήσεις τολμηρὰς ἐξεσφενδονίζοντο
φουκατιὰς χαρτοπολέμου κατὰ πρόσωπον τῶν διερχο-
μένων ἢ τῶν παρακαθημένων, καὶ εὐθὺς ἀπαραφρο-
σύνη κατέλαβεν ὅλον τὸν κόσμον· ἄβραι γυναῖκες αἱ
χεῖρες εὗρισκον ἀνδρικὰ νεῦρα διὰ νὰ χαρτοβολήσουν
ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἤθελον νὰ πειράξουν ἢ νὰ περι-
ποιήθουν — διότι ὑπῆρχαν χαρτοβολαὶ διδόμεναι καὶ
λαμβανόμεναι ὡς θωπεῖαι — ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ διὰ τῆς
ἐντάσεως τοῦ βλέμματος ἐνίσχυον τὴν προσπάθειαν
τῶν μυῶν· ἡ παραφροσύνη τοῦ ἀκαταλόγιστου εἶχε
μεταδοθῇ ὡς ἐπιδημία· ἐβλέπε κανεὶς τραπέζιτας ἢ
καθηγητὰς μὲ μακρὰν λευκὴν γενειάδα ἀποπνεύοντας
τὴν σοβαρότητα τῶν ἐκατομμυρίων ἢ τῶν χονδρῶν
τόμων, στεκομένους ἑξαφῶνα καὶ ἀναποδογυρίζοντας μὲ
νεανικὴν κίνησιν ὀλόκληρον σάκκον χαρτοπολέμου
κατὰ γνώστης κεφαλῆς.

Περὶ τὴν τρίτην ὥραν γοργοὶ ἦχοι φαίδρας μου-
σικῆς ἀγγέλλον τὴν ἔλευσιν τοῦ Καρναβάλου·
καὶ ἐφάνη τὸ σατυρικὸν ἄρμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου
πέντε ἐξ Ἀθηναίων καὶ Πειραιεῖς ἀνέζήτουν μὲ τὸ
φανάρι τοῦ Διογένηος τοὺς ἡλεκτρικοὺς λαμπτήρας
τῶν δρόμων, καὶ ὁ κόκκορας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἐφόρ-
τωσαν ὅλα τὰ Κράτος, καὶ τὸ ὠραῖον ἄρμα μὲ τὸ χρυ-
σοῦν κισσοκόσμητον κιχλιδιωτὸν πλαίσιον, ἐπὶ τοῦ
ὁποίου μικρὸς Ῥωμαῖος ἀναπαυτικώτατα καθήμενος
ἐπὶ τόμων Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ἐπὶ
ἀνακλιντροῦ, ἐκαπνίζε τὸν ναργιλέ του, περιμένων
νὰ βγοῦν πουλιὰ ἀπὸ τ' αὐγά, τὰ ὁποῖα ἐγέννη-
σαν ὁ κόκκορας του. Ἡ εὐφυὴς αὕτη παράστασις,
ἐπίνοια γνωστοῦ δημοσιογράφου, εἶχε τὸν συμβολι-
σμόν της· τ' αὐγά τοῦ πετεινοῦ ἐσυμβόλιζον ὅλα τὰ
μεγάλᾳ ζητήματα· καὶ ὅσοι δὲν ἐνόησαν ὅλον τὸ
βάθος τοῦ συμβολισμοῦ — αὐτὴν τὴν κακὴν τύχην τὴν
ἔχει, βλέπετε, ὁ συμβολισμὸς νὰ μὴν τὸν ἐννοοῦν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3	σελ.	4400	δρ.	48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	»	780	»	10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Δ. Τσακαλώτου	»	872	»	12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ι. Ὀλυμπίου	»	360	»	9
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1087	»	10
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1100	»	10
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	»	1000	»	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	»	1146	»	11
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Γ. Ρουσοπούλου	»	1080	»	12

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς κυριώτεροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Κ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

33—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—33

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ—ΑΘΗΝΑΙ

Πλούτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

Ἐφθονία, Ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,,

Προσεχῶς

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

Καλλιτεχνικὴ ἔκδοσις.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΣΙΔΝΕΥ ΝΟΕΛ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΙΔΗ

ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΣΚΕΥΗ ΕΠΑΡΓΥΡΩΜΕΝΑ

ΕΚΤΟΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

LIBRAIRIE FRANÇAISE ET INTERNATIONALE

DIRECTEUR: F. WILBERG

ATHÈNES PLACE DE LA CONSTITUTION

(Succursale de la Librairie Nilsson à Paris)

MAISONS à Amsterdam, Barcelone, Bruxelles, Leipzig, Londres, Milan, Salonique

Journaux, Etrennes, Romans, Sciences et Arts.